

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
BEŞERİ VE İKTİSADİ COĞRAFYA BİLİM DALI



YENİ KIRSALLIK KAVRAMI VE KIRSAL
DEĞİŞME: KIRIKKALE İLİ KIRSALI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. İ. Oğuz AKDEMİR

HAZIRLAYAN
Arslan AYTEKİN

ELAZIĞ-2019

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEŞERİ VE İKTİSADİ COĞRAFYA ANA BİLİM DALI
ANA BİLİM DALI

YENİ KIRSALLIK KAVRAMI VE KIRSAL DEĞİŞME:
KIRIKKALE İLİ KIRSALI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. İ. Oğuz AKDEMİR

HAZIRLAYAN
Arslan AYTEKİN

Jürimiz,tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Yeni Kırsallık Kavramı ve Kırsal Değişme:
Kırıkkale İli Kırsal Örneği****Arslan AYTEKİN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Coğrafya Anabilim Dalı****Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı****Elazığ-2019; Sayfa: XVI+151**

Kırıkkale ili, İç Anadolu Bölgesinde Orta Kızılırmak bölümünde yer almaktadır. Kuzeyinde Çankırı, güneyinde Kırşehir, doğusunda Yozgat ve Çorum, batısında Ankara illeri ile komşudur. 1925 yılında Askeri Fabrikaların kurulmasıyla büyüyen Kırıkkale ili 12 haneli bir köyden 1929 yılında belediye örgütlü bir yerleşmeye, 1944 yılında ise ilçe statüsüne kavuşmuştur. 1945 yılında 54138 kişilik nüfusa sahip ilçe hızla göç alarak büyüyen gelişmesini sürdürmüş 1989 yılında ise il statüsüne kavuşmuştur. Bugün 85 mahalle 185 köy ve 11 belediye örgütlü yerleşmesi ile İç Anadolu Bölgesinin önemli bir şehri görünümündedir.

Bu çalışmada yeni kırsallık kavramı odaklı bir kırsal alan tanımlaması yapılmıştır. Kırıkkale ilinde yer alan 196 kırsal yerleşme birimi; nüfus, ekonomik yapı, sosyal yaşam ve altyapı özellikleri bakımından değerlendirilerek yeniden tanımlanmıştır.

Kırsal alan kavramı ile ilgili yaklaşımlar ülkemiz açısından coğrafi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal alanlar ile ilgili tanımlar daha çok kırsal nüfus üzerinden ve Türkiye'nin demografik yapısındaki gelişim sürecinden farklılığı üzerine kurgulanmaktadır. Bu doğrultuda ele alınan kırsal alan yaklaşımları ve kırsal alan yönetimi tarım sektörünü geliştirme odaklı yaklaşımlarla beraber ele alınmıştır. Bu durum kırsal alanların değişim ve gelişimine katkı sağlamaktan uzaktır. Kırsal alanlar çok sektörlü

ele alınması gereken bir değişim süreci barındırması nedeni ile yeni kırsallık kavramı odaklı kırsal alan tanımlamasını zorunlu kılmıştır.

Bugün artık kırsalda yaşayan nüfus şehirsel alanlarla daha fazla etkileşimde bulunmaktadır. Tarım dışı istihdamın yaygınlaştığı, sosyal ve kültürel mirasın kaybolmaya yüz tuttuğu toplumlar kırsal alanların sosyoekonomik özelliklerini oluşturmaktadır. Kırsal alanlar bu heterojen yapısıyla çoklu bir sınıf meydana getirmiştir.

Ülkelerin sosyal, kültürel, ekonomik, idari ve coğrafi yapılarına göre kırsal alan tanımlarında farklılıklar görülmektedir. Teknolojik gelişmeler, değişen sosyalekonomik yapı kırsal alanlar üzerinde önemli değişimlere yol açmaktadır. Yeni kırsallık yaklaşımında nüfus, ekonomi, sosyal yaşam, kültür, altyapı, gibi pek çok kırsal bileşenin bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda bazı ülkeler AB, OECD gibi kurum ve kuruluşların kırsal yaklaşımlarını kabul etmektedirler. Ancak kırsal alanlarla ilgili en doğru tanımın ülkelerin kendi idari ve coğrafi yapılarını dikkate alarak sosyal, ekonomik ve kültürel alandaki değişimleri göz ardı etmeksizin yeni kırsal alan tanımlaması yapmaları daha doğru olacaktır.

Bu çalışmada Uluslararası örgütlerin (AB, OECD gibi) yaklaşımları yanında Uluslararası Coğrafya Birliği'nin (IGU), "ENYEDİ" "MİLANO YAKLAŞIMI" , "YUNAN YAKLAŞIMI" ile ülkemizde kırsal alanlar üzerine çalışmalar yapmış değerli hocaların çalışmaları incelenerek kırsal alan literatürü taranmıştır. Gelişen sosyoekonomik koşullar, gelir düzeyi, teknolojik gelişmeler, kırsal yaşam kültürünün değişmesine yol açtığı gibi bu alanların tespit edilmesinde de daha çağdaş ve güncel kırsallık ölçütlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma sahasında yer alan 196 kırsal yerleşme biriminin nüfusu, ekonomik yapısı, sosyal yaşam ve alt yapı özellikleri ile ilgili veriler Köy Bilgi Formlarına işlenmiş ve bu özelliklerden yola çıkarak yeni bir kırsal sınıflandırma yapılmaya çalışılmıştır. Bu kırsal yerleşmeler; entegre kırsal alanlar, orta derece kırsal alanlar ve baskın kırsal alanlar olarak yeniden belirlenmiştir.

Bu tasnifin kırsal alanların ileriye dönük, yaşam koşullarını iyileştirmeye ve kırsalın mevcut potansiyelini daha etkin ve faydalı bir biçimde kullanmasına katkı sağlayacağı ve prodüktif bir kırsal yapı oluşumuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Alanlar, Yeni Kırsallık, Kırsal Değişim

ABSTRACT**Master Thesis****New Rurality Concept and Rural Change:
Kırıkkale Property for Rural****Arslan AYTEKİN****Fırat University****Social Sciences Institute****Department of Geography****Human and Economic Geography****Elazığ-2019; Page: XVI+151**

Kırıkkale Province is located in Central Anatolia Region, Middle Kızılırmak section. There is Çankırı on its north, Kırşehir on its south, Yozgat and Çorum on its east and Ankara on its west. Kırıkkale, with the foundation of Military Factories in 1925, started to develop from a 12 housed village became a municipal resident in 1929 and gained district statue in 1944. The district which was populated 54138 in 1945 continued to develop via letting in immigrants and became a province in 1989. Today, Kırıkkale is one of the important provinces in Central Anatolia with its 85 districts, 185 villages and 11 municipal organizations.

In this study, a rural area definition was made by focusing on new rurality. 196 rural units located in Kırıkkale province were redefined in terms of population, economic entity, social life and infrastructural characteristics.

Approaches towards the concept of rural area stand as a geographic problem for our country. Definitions regarding the rural area are made mostly over rural population and the differences in the developmental process of Turkey's demographic construction. In this context, the rural area approaches and management are dealt with those which are focusing on developing agriculture sector. Therefore, this situation is far from contributing to develop and change rural areas. As requiring a multi sectoral developing

stage rural areas necessitates to be focused on a definition that is made with the concept of new rurality.

Today, the population in rural areas is in an intense interaction with that of urban areas. Societies that are nonfarm payroll and facing extinction of social and cultural legacy constitute the socio economic characteristics of rural areas. Rural areas with this heterogeneous entity have brought about a multi classified construction.

Countries have diverse definitions for rural area in according to their social, cultural, economic, administrative and geographic construction. Technological developments and social economic structure have great influence on rural areas. In the concept of new rurality many rural components such as population, economy, social life, culture, and infrastructure are to be evaluated together. In this sense, many countries accept the rural approaches of organizations such as EU and OECD. Yet, it will be wise for countries to make definitions for new rural areas in terms of their geographic and administrative structure without ignoring social, economic and cultural changes.

In this study, apart from the approaches of international organizations (such as EU and OECD), the research by International Geography Union (IGU), “ENYEDI”, “MILANO APPROACH”, “GREEK APPROACH” and major scientists in Turkey is investigated and the literature is searched. Developing socio economic circumstances, income, technologic advances cause change in rural life culture. Therefore a more contemporary and current rural standard is needed within this aspect.

In the study, 196 rural units’ population, economic entity, social life and infrastructural aspects were investigated and the data was processed in Village Information Forms. In term, a new rural classification was made following the procedure. These rural units were re-classified as integrated rural areas, middle level rural areas and dominant rural areas

This classification is considered to be beneficial for future contributions, reforming life circumstances and using rural potential in an effective and beneficial way. Besides, it is considered to contribute to form a productive rural structure.

Key Words: Rural areas, New Rurality, Rural Change.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	VI
HARİTALAR LİSTESİ	IX
TABLolar LİSTESİ	X
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR	XIV
ÖNSÖZ	XV

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Uygulanan Yöntem.....	6
1.3. Kırsallık Literatürü ve Tartışma.....	7
1.4. Yeni Kırsallık İle İlgili Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

2. NEOLİTİK KIRSAL MİRAS: GELENEKSEL YAŞAM	15
2.1. Kırıkkale İlinde Geleneksel Yerleşme Düzeni ve Kuruluş Yeri Seçimi.....	17
2.2. Kırıkkale İli Kırsalında Kırsal Arazi Kullanımı.....	21
2.2.1. Kırıkkale İli Arazi Kullanımı	25
2.3. Kırıkkale İli Kırsalında Bitkisel Üretim.....	28
2.3.1. Tahıl Üretimi	30
2.3.2. Baklagiller	32
2.3.3. Yağlı Tohumlar	33
2.3.4. Yem Bitkileri	35
2.3.5. Meyvecilik.....	36
2.3.6. Sebzeçilik	38
2.3.7. Bağcılık.....	40
2.4. Kırıkkale İlinde Hayvansal Üretim	40
2.4.1. Büyükbaş Hayvancılık.....	42
2.4.2. Küçükbaş Hayvancılık.....	43

2.4.3. K�mes Hayvancılığı	45
2.4.4. Arıcılık.....	45

       B    

3. KIRIKKALE İ   KIRSALINDA KENTLEŞME, SANAYİLEŞME

GELENE��İN A��INMASI D��NEMİ	46
3.1. Kırıkkale İ�� Kır�salında Ula��ımın Geli��imi	46
3.2. Kırıkkale İ�� Kır�salında Konutlar ve Mimari	54
3.3. Kırıkkale İ�� Kır�salında G���ler	61
3.3.1. Kırıkkale İ�� Kır�salında D��nemlik N��fus Hareketleri	67

DÖRDÜNCÜ B    

4. KIRIKKALE İ    KIRSALINDA YENİ KIRSAL SINIFLANDIRMA

4.1. Kırıkkale İ�� Kır�salında Kır�sal N��fusun Yeni Yapısı.....	71
4.2. Kırıkkale İ�� Kır�salında Entegre Kır�sal Alanlar	83
4.2.1. Kırıkkale İ�� Altyapı Durumuna G��re Entegre Kır�sal Alanlar	83
4.2.2. Kırıkkale İ�� Sosyal Ya��am ��zelliklerine G��re Entegre Kır�sal Alanlar.....	87
4.2.3. Kırıkkale İ�� Ekonomik Faaliyetlere G��re Entegre Kır�sal Alanlar.....	91
4.3. Kırıkkale İ�� Kır�salında Orta Derecede Kır�sal Alanlar	95
4.3.1. Kırıkkale İ�� Altyapı Durumuna G��re Orta Derecede Kır�sal Alanlar	96
4.3.2. Kırıkkale İ�� Sosyal Ya��am ��zelliklerine G��re Orta Derecede Kır�sal Alanlar	98
4.3.3. Kırıkkale İ�� Ekonomik Faaliyetlerine G��re Orta Derecede Kır�sal Alanlar	103
4.4. Kırıkkale İ�� Kır�salında Baskın Kır�sal Alanlar.....	106
4.4.1. Kırıkkale İ�� Altyapı Durumuna G��re Baskın Kır�sal Alanlar	107
4.4.2. Kırıkkale İ�� Sosyal Ya��am ��zellikleri G��re Baskın Kır�sal Alanlar.....	112
4.4.3. Kırıkkale İ�� Ekonomik Faaliyetlere G��re Baskın Kır�sal Alanlar	118

BE    NC   B    

5. KENTSEL SAÇAKLANMA:   HR  N İ  T  LASI- KIRSALIN Y  T  M  

5.1. Kırıkkale İ�� Kır�salında Kentsel Mimari	123
5.2. Kırıkkale İ�� Kır�salında Kentli N��fus.....	126
5.3. Kırıkkale İ�� Kır�salında Sanayinin İ��tilası.....	127

ALTINCI B    

6. KIRIKKALE İ    KIRSALINDA YENİ KIRSAL KALKINMA MODELLER  

UYGULAMASI.....	131
------------------------	------------

6.1. Kırıkkale İli Kırsalında Avantaj Sağlayan Yerel Potansiyellerin Kullanılması Yaklaşımı	131
6.2. Kırıkkale İli Kırsalında Yerel Dinamiklerin Kapasitelerinin Genişletilmesi Modeli	132
6.3. Kırıkkale İli Kırsalında Topluluk Merkezli Kırsal Kalkınma Uygulamaları.....	133
6.4. Kırıkkale İli Kırsalında Yaratıcı Topluluk Kalkınma Modeli.....	134
SONUÇ	135
KAYNAKÇA.....	141
EKLER	148
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	148
Ek 2. Köy Bilgi Formu.....	149
ÖZGEÇMİŞ	151

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Araştırma sahasının yeri ve sınırları.....	2
Harita 2. Kırıkkale ili ve yakın çevresinin fiziki haritası.	3
Harita 3. Kırıkkale ili ve yakın çevresinin topoğrafya haritası.	4
Harita 4. Kırıkkale İli ve Yakın Çevresinin Eğimi.....	5
Harita 5. Kırıkkale'nin şehrsel gelişimi (Köksal, 1964).	18
Harita 6. Kırıkkale'nin şehrsel gelişimi (Köksal, 1964).	19
Harita 7. Kırıkkale ili genel arazi kullanımı (2018).	22
Harita 8. Kırıkkale İli Ulaşım Haritası, (2018).....	52
Harita 9. Çalışma Sahasında Kırsal Meskenlerde Yapı Malzemesi, (2018)	58
Harita 10. Kırıkkale'nin Ülke İçinde Diğer İllerden Aldığı Göçler (2018)	64
Harita 11. Kırıkkale'nin Ülke İçinde Diğer İllere Verdiği Göçler (2018)	65
Harita 12. Kırıkkale İli Kırsalında Mevsimlik Nüfus Değişimi (Yaz-2018).....	68
Harita 13. Kırıkkale İli Kırsalı Nüfus Dağılışı Haritası (1945).....	72
Harita 14. Kırıkkale İli Kırsalı Nüfus Yoğunluğu Haritası (1945)	73
Harita 15. Kırıkkale İli Kırsalı Nüfus Dağılışı Haritası (1985).....	74
Harita 16. Kırıkkale İli Kırsalı Nüfus Yoğunluğu Haritası (1985)	75
Harita 17. Kırıkkale İli Kırsalı Nüfus Dağılışı Haritası (2018).....	76
Harita 18. Kırıkkale İli Kırsalı Nüfus Yoğunluğu Haritası (2018)	77
Harita 19. Kırıkkale ili entegre kırsal alanlar alt yapı (2018).....	87
Harita 20. Kırıkkale ili entegre kırsal alanlar sosyal yaşam (2018)	91
Harita 21. Kırıkkale ili entegre kırsal alanlar ekonomik yapı (2018).....	95
Harita 22. Kırıkkale ili orta derecede kırsal alanlar altyapı (2018)	98
Harita 23. Kırıkkale ili orta derecede kırsal sosyal yaşam (2018)	101
Harita 24. Çalışma Sahasında Mobil Ağa Erişim Durumuna Göre Kırsal Alanlar (2018).....	102
Harita 25. Kırıkkale ili orta derecede kırsal ekonomik faaliyetler (2017).	106
Harita 26. Kırıkkale ili baskın kırsal alanlarda altyapı (2018)	111
Harita 27. Kırıkkale ili baskın kırsal sosyal yaşam (2018)	117
Harita 28. Kırıkkale ili baskın kırsal ekonomik faaliyetler (2018)	122
Harita 29. kırıkkale ili kırsalında ikametgâh ve çalışma yerlerine göre kırsal alanlar	127

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Kırıkkale İlinde Belediye, Köy ve Mahalle Sayıları (2018)	20
Tablo 2. Kırıkkale İli Toplam Arazi Varlığı, (2018)	23
Tablo 3. Kırıkkale İli Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları Dağılımı (2018).....	25
Tablo 4. Kırıkkale İli Genel Arazi Kullanımı (2018)	26
Tablo 5. Kırıkkale İli Tarımsal Arazi Kullanımı (2018).....	26
Tablo 6. Kırıkkale İli İlçelere Göre Tarım Arazileri Varlığı (2018).....	27
Tablo 7. Kırıkkale İlinde Tarla Bitkileri	29
Tablo 8. Kırıkkale İlinde Üretilen Belli Başlı Tarım Ürünlerinin Ülke Üretiminde Payı.....	30
Tablo 9. Kırıkkale İlinde Tahıl Üretimi	31
Tablo 10. Kırıkkale İli Yemelik Tane Baklagil Ekili Alanları ve Üretimi	32
Tablo 11. Kırıkkale İli Yağlı Tohumlar Ekili Alanı ve Üretimi	33
Tablo 12. Kırıkkale İlinde Yem Bitkileri Ekili Alanı ve Üretimi (2018)	35
Tablo 13. Kırıkkale İlinde Meyve Ekili Alanlar ve Üretimi, 2018.....	37
Tablo 14. Kırıkkale Sebze Ekili Alanlar ve Üretimi.....	39
Tablo 15. Kırıkkale Hayvancılık İşletme Sayıları, 2018.....	41
Tablo 16. Kırıkkale İli İlçelere göre Hayvan Varlığı, 2018	42
Tablo 17. Kırıkkale İli Büyükbaş Hayvan Varlığı, 2018	42
Tablo 18. Kırıkkale İlinde Küçükbaş Hayvancılık	44
Tablo 19. Kırıkkale İli Kırsalında Ulaşım Şekli	53
Tablo 20. Kırıkkale İli Kırsalında Yol Durumu.....	54
Tablo 21. Meskenlerde Ağırlıklı Kullanılan Yapı Malzemesine Göre Köyler	55
Tablo 22. Meskenlerde Çatı Örtü Malzemesi Kullanımına Göre Köyler	59
Tablo 23. Kırıkkale İli Yerleşim Yerlerine Göre Aldığı Göç	62
Tablo 24. Kırıkkale İli Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç	62
Tablo 25. Kırıkkale’de Nüfus ve Konut Araştırmasına Göre Göç Miktarı (2017).....	63
Tablo 26. Kırıkkale İli İller Arası Aldığı Göç ve Verdiği Göç Miktarı (2017)	63
Tablo 27. Kırıkkale’ye Yurt Dışından Yapılan Göçlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	66
Tablo 28. Kırıkkale’de 2007-2017 Arası Dönemde Net Göç Miktarı ve Göç Hızı.....	66

Tablo 29. Kırıkkale İli 1945, 1985 ve 2017 Yılları Kırsal Yerleşmeler Nüfus	
Miktarları	78
Tablo 30. Alt yapıya Göre Kırsal Yerleşmelerin Dağılımı	137
Tablo 31. Sosyal Yaşam Özelliklerine Göre Kırsal Yerleşmelerin Dağılımı	138
Tablo 32. Ekonomik Faaliyetlere Göre Kırsal Yerleşmelerin Dağılımı	138

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Mahmutlar Şarklısı Köyü Asfalt Yolu(2018)	47
Fotoğraf 2. Yahşihan-Bahşili arasında mühimmat taşıma amacıyla yapılmış demiryolu köprüsü (2018).....	48
Fotoğraf 3. Keçili Köyü stablize dolgu yol	49
Fotoğraf 4. Çerikli Beldesi, Kırıkkale-Yozgat Karayolu (2018).....	51
Fotoğraf 5. Çalış köyünde tarım dışı amaçla kullanılan mesken eklentisi (2018).....	55
Fotoğraf 6. Dikmen köyünde toprak mesken ve köy içi toprak ulaşım yolu (2018)	56
Fotoğraf 7. Kösedurak köyünde beton sıva ile kaplanmış toprak mesken, (2018).....	57
Fotoğraf 8. Müsellim köyü iki katlı kerpiç mesken (2018)	59
Fotoğraf 9. Barakobası köyü toprak damlı meskenler (2017)	60
Fotoğraf 10. Kevenli köyü ürün hasat dönemi (2017).....	69
Fotoğraf 11. Kevenli köyü ürün hasat dönemi (2017).....	69
Fotoğraf 12. Kızılırmak Nehri boyunca kurulmuş Bahşili ilçesinden bir görünüm.	86
Fotoğraf 13. Keskin İlçesinin Altıntaş Mahallesi civarından görünümü.....	86
Fotoğraf 14. Güzelyurt Köyü Yakınlarında Akaryakıt İstasyonu (2017).....	90
Fotoğraf 15. Ceritmüminli Köyü Taşıma Merkezi Okul Binası(2018)	90
Fotoğraf 16. Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketinden Bir Görünüm	94
Fotoğraf 17. Yenialibudak Köyü Eski İlkokul Binası (2017).....	111
Fotoğraf 18. Ocakbaşı Köyü toprak mesken(2018).....	116
Fotoğraf 19. Üçevler Köyü Genel Görünümü (2018)	116
Fotoğraf 20. 2009 yılında yapılmış tek katlı betonarme ev. (Hacıbalı köyü).....	124
Fotoğraf 21. Yığma tuğla ile yapılmış 2 katlı ve kiremit çatı örtüsü (Büyükaşar).....	125
Fotoğraf 22. İki katlı betonarme mesken ve yanındaki mandıra eklentisi (Çalış köyü).....	125
Fotoğraf 23. 1997 yılında mühimmat fabrikasında gerçekleşen patlamadan görünüm	128
Fotoğraf 24. Tüpraş rafinerisinden bir görünüm (2018).....	129
Fotoğraf 25. Mahmutlar Şarklısı köyü yakınında beton fabrikası	130
Fotoğraf 26. Akçakavak köyü yakınlarında akaryakıt dolum tesisleri	130

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Kırıkkale İli Kırsal Arazi Kullanımı	23
Grafik 2. Kırıkkale İli Genel Arazi Kullanımı.....	26
Grafik 3. Kırıkkale İli İlçelere Göre Tarım Arazileri Oranı	28
Grafik 4. Kırıkkale İli Tarla Bitkileri Ekili Alan Oranları (2018).....	29
Grafik 5. Kırıkkale İli Tahıl Ürünleri Ekili Alan Oranları	31
Grafik 6. Kırıkkale İli Tahıl Ürünleri Üretim Oranları.....	31
Grafik 7. Kırıkkale İli Yemelik Tane Baklagiller Ekili Alan Oranları.....	32
Grafik 8. Kırıkkale İli Yemelik Tane Baklagiller Üretim Oranları	33
Grafik 9. Kırıkkale İlinde Yağlı Tohumlar Ekili Alan Oranları	34
Grafik 10. Kırıkkale İli Yağlı Tohumlar Üretim Oranları	34
Grafik 11. Kırıkkale Yem Bitkileri Ekili Alan Oranları.....	36
Grafik 12. Kırıkkale Yem Bitkileri Üretim Oranları	36
Grafik 13. Kırıkkale Meyve Ekili Alanı Oranları.....	37
Grafik 14. Kırıkkale Meyve Üretim Oranları	38
Grafik 15. Kırıkkale Sebze Ekili Alan Oranları (2018).....	39
Grafik 16. Kırıkkale Sebze Üretim Oranları (2018).....	40
Grafik 17. Kırıkkale Hayvancılık İşletme Sayıları	41
Grafik 18. Kırıkkale İli Büyükbaş Hayvan Varlığı 2018	43
Grafik 19. Kırıkkale İlinde Küçükbaş Hayvancılık.....	44

KISALTMALAR

A.g.e	: Adı geçen eser
AB	: Avrupa Birliği
BYKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planları
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EUROSTAD	: Avrupa İstatistik Ofisi
KİTY	: Kırıkkale İli Tarım Yıllığı
MKE	: Makine Kimya Endüstrisi
NUTS	: İstatiksel Bölge Düzeyi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖİKRP	: Özel İhtisas Komisyon Raporu
TCD	: Türk Coğrafya Dergisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜPRAŞ	: Türkiye Petrol Rafinerisi Anonim Şirketi

ÖNSÖZ

Bu çalışma yeni kırsallık kavramından yola çıkarak Kırıkkale ili kırsalının sınıflandırmasını yapmak amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde amaç ve yöntem açıklanmış; araştırma sahasının sınırları, kırsallık kavramı üzerindeki tartışmalar, kuramsal yaklaşımlar ve yeni kırsallık kavramı üzerinde durulmuştur. Coğrafyanın temel konusu olan insan ve mekân arasındaki etkileşimden yola çıkılarak yeni kırsallık kavramının nasıl anlaşılması gerektiği açıklanmıştır.

İkinci bölüm; araştırma sahasının kırsal yapısı, geleneksel yerleşme düzeni, bitkisel ve hayvansal üretim ile arazi kullanımına ait verilerin değerlendirilmesi şeklindedir. Bu bağlamda Kırıkkale ili kırsal potansiyeli irdelenerek kentsel dinamiklerin kırsal alanlar üzerinde oluşturduğu değişimler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Şehirlerin gelişmesi ile kırsal alanlar üzerinde gözlenen etkiler ortaya konularak kırsalın yeniden sınıflandırılması yapılmıştır.

Kırıkkale ili genelinde yaşanan kentsel gelişmeler karşısında kırsal alanların toplumsal, ekonomik ve mekânsal durumunda gözlenen değişimler belirlenmeye çalışılmıştır.

Kırıkkale'deki hızlı ve plansız kentleşme hareketlerinin kırsal alanların üzerinde oluşturduğu değişimin ortaya konulması çalışmanın amaçlarından biridir. Kırıkkale ili genelinde yaşanan kentsel gelişmeler karşısında istilaya uğramış kırsal alanlar değerlendirilmiştir. Kırsal alanların durumu şehirleşen kırsal mimari, nüfus hareketliliği, toplumsal, ekonomik ve daha çok mekânsal durum ortaya konularak açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, yeni kırsallık ölçütlerine göre araştırma sahasındaki köyler 'entegre', 'orta' ve 'baskın' kırsal alanlar olarak sınıflandırılmış, tarafımızdan hazırlanan Köy Bilgi Formları araştırma sahasındaki 196 kırsal yerleşme birimine uygulanmıştır.

Dördüncü bölümde, yeni kırsallık tanımına göre Kırıkkale'deki kırsal alanlar sınıflandırılmıştır. Bu alanların nüfus yapısı incelenmiş; entegre, orta derece ve yoğun kırsal alanlar tespit edilmiştir.

Beşinci bölümde, Kırıkkale ili kırsalı üzerinde kentin ortaya çıkardığı değişimler tespit edilmeye çalışılmış, bu durumun kırsal üzerindeki etkileri orta konulmuştur.

Altıncı bölümde, araştırma sahasında kırsalın kalkınma ve gelişmesi için yapılabilecek ve uygulanabilecek olan kırsal kalkınma modelleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın **sonuç bölümünde** ise mevcut olan kırsal yapıların korunması için sürdürülebilir kalkınma politikaları çerçevesinde yapılabilecekler konusunda önerilerimiz yer almaktadır.

Üniversite ve yüksek lisans öğrenim hayatım boyunca büyük katkıları olan ve çalışmanın her aşamasında beni destekleyen danışman hocam Doç. Dr. İ. Oğuz AK-DEMİR'e teşekkür ederim. Ayrıca çalışma süresince beni daima yüreklendiren eşim Belgin'e kızım Rumeysa Sena 'ya ve oğlum Ahmet Turan'a teşekkür ederim.

ELAZIĞ-2019

Arslan AYTEKİN



BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

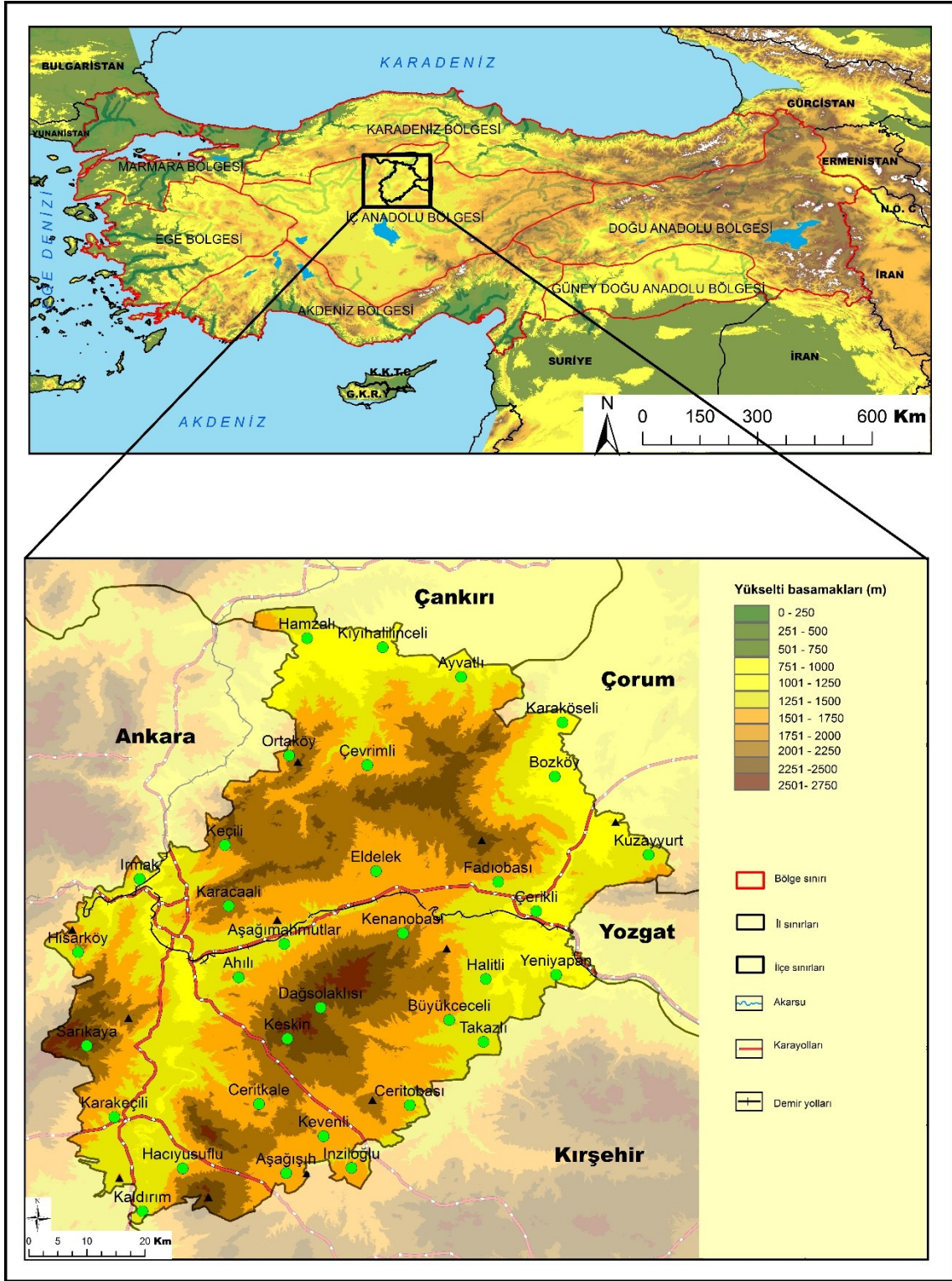
Bu bölümde araştırmanın amacı ve uygulanan yöntem, araştırma alanının yeri ve sınırları anlatılmış, Türkiye’de ve dünyada kırsallık kavramı üzerine yaklaşımlar ve literatür taraması yapılmış, kırsallık kavramı hakkında farklı kurum ve kuruluşların, farklı disiplinlerin yaklaşımları ele alınmış, yeni kırsallık kavramsal ve kuramsal çerçevede ele alınmıştır.

1.1. Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları

İç Anadolu Bölgesi’nin Orta Kızılırmak Bölümü’nde yer alan Kırıkkale, doğusunda Çorum ve Yozgat, güneyinde Kırşehir, batısında Ankara ve kuzeyinde Çankırı illeri ile komşudur. İlin yüzölçümü 4.630 kilometrekaredir. Kırıkkale ilinin Orta Anadolu, Orta ve Doğu Karadeniz ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kavşak noktasında yer alması ülke içi ulaşımında önemli bir coğrafi konuma sahip olmasını sağlamıştır. Ankara-Samsun, Ankara-Kayseri karayolu ile Ankara-Erzurum demiryolu güzergâhında kurulmuş, ülke içinde 43 ilin ulaşım ağı üzerinde bulunması nedeniyle önemli bir ulaşım şehridir (Harita 1).

Araştırma sahasının genel fiziki görünümü şöyledir: İlin ortalama yükseltisi 700 metredir. En yüksek noktası Dinek Dağı-Namıkkaya Tepesi olup 1744 metre ile ilin kuzeydoğusunda yer alır. Kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan Koçu Dağı, en yüksek noktası Yığılı Tepe’dir. (1279 m.) Araştırma sahasının, en geniş kütlesini oluşturan Küre Dağı, kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanır ve en yüksek yeri Küre Tepesi (1555 m.) dir.

Araştırma sahasının en önemli düzlüğü Kırıkkale Ovası’dır. Kırıkkale Ovası; kuzeyde Çamlıca ve Karakaya tepelerine, güneyde de Dinek Dağı’nın batısına kadar uzanmaktadır. Kuzeydeki tepeler ovaya meyilli bir şekilde inerek birleşir. Kırıkkale Ovası doğudan batıya, yani Kızılırmak’a doğru gittikçe genişler; en geniş yeri Çoruhözü Deresi’nin Kızılırmak’a yaklaştığı yerde bulunur.

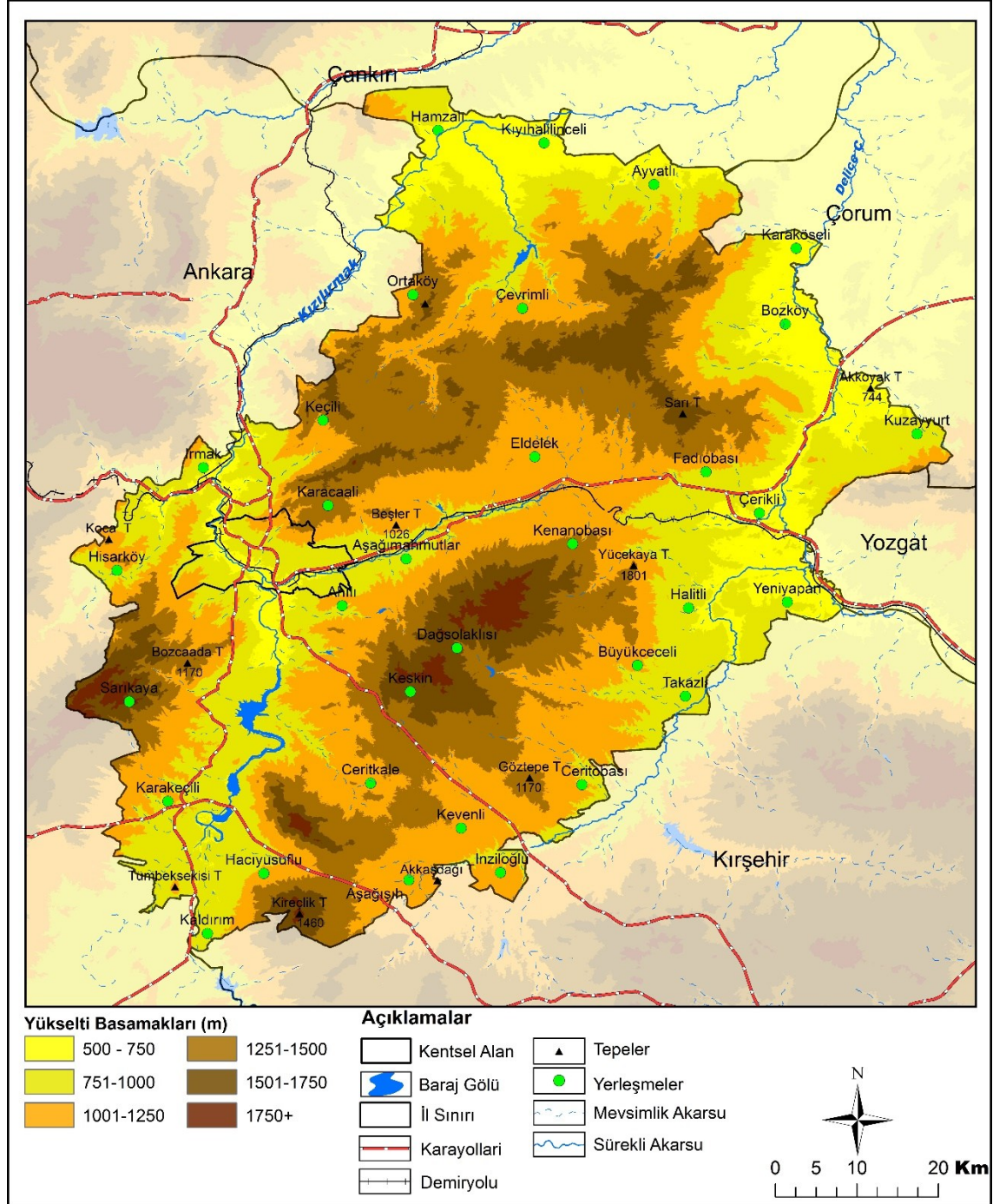


Harita 1. Araştırma sahasının yeri ve sınırları.

Ayrıca, yükseklikleri 1200-1600 m arasında değişen yaylaları bulunmaktadır. Küre Dağı'ndaki Hodar, Bedesten, Kamışlı, Sarıkaya; Koçu Dağı'ndaki Koçu; Dinek

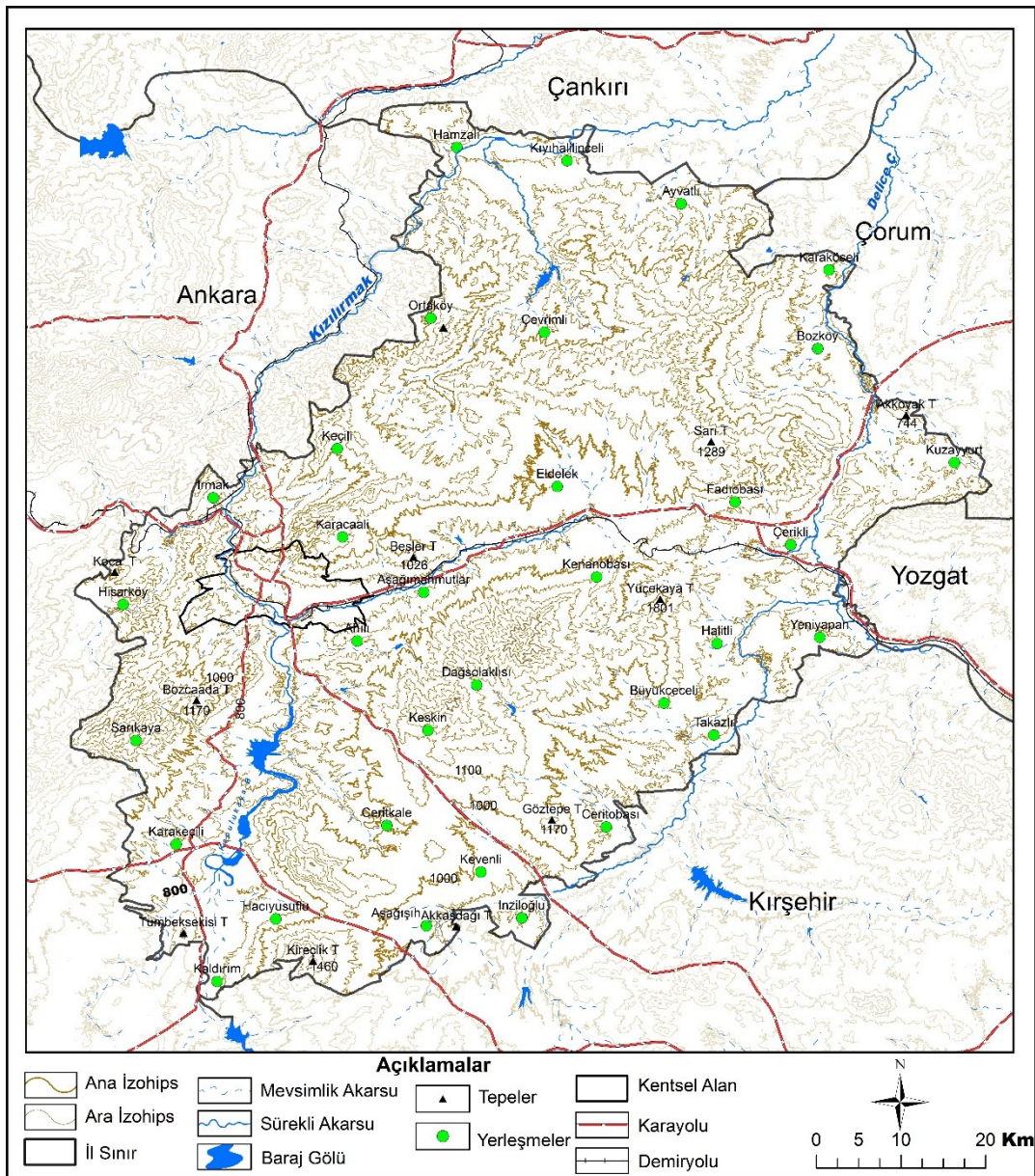
Dağı'ndaki Gümüşpınar, Pehlivanlı, Suludere, Yeşilkaya, Azgın yaylaları en önemlileridir (Harita 2).

Kırıkkale şehri, kuzeyden Çamlıca ve Karakaya Tepeleri, güneyden Dinek Dağı, doğuda Koçu Dağı (1279 m), batı ve güneybatıda ise Küre Dağı (1555 m) ile çevrelenmiştir.

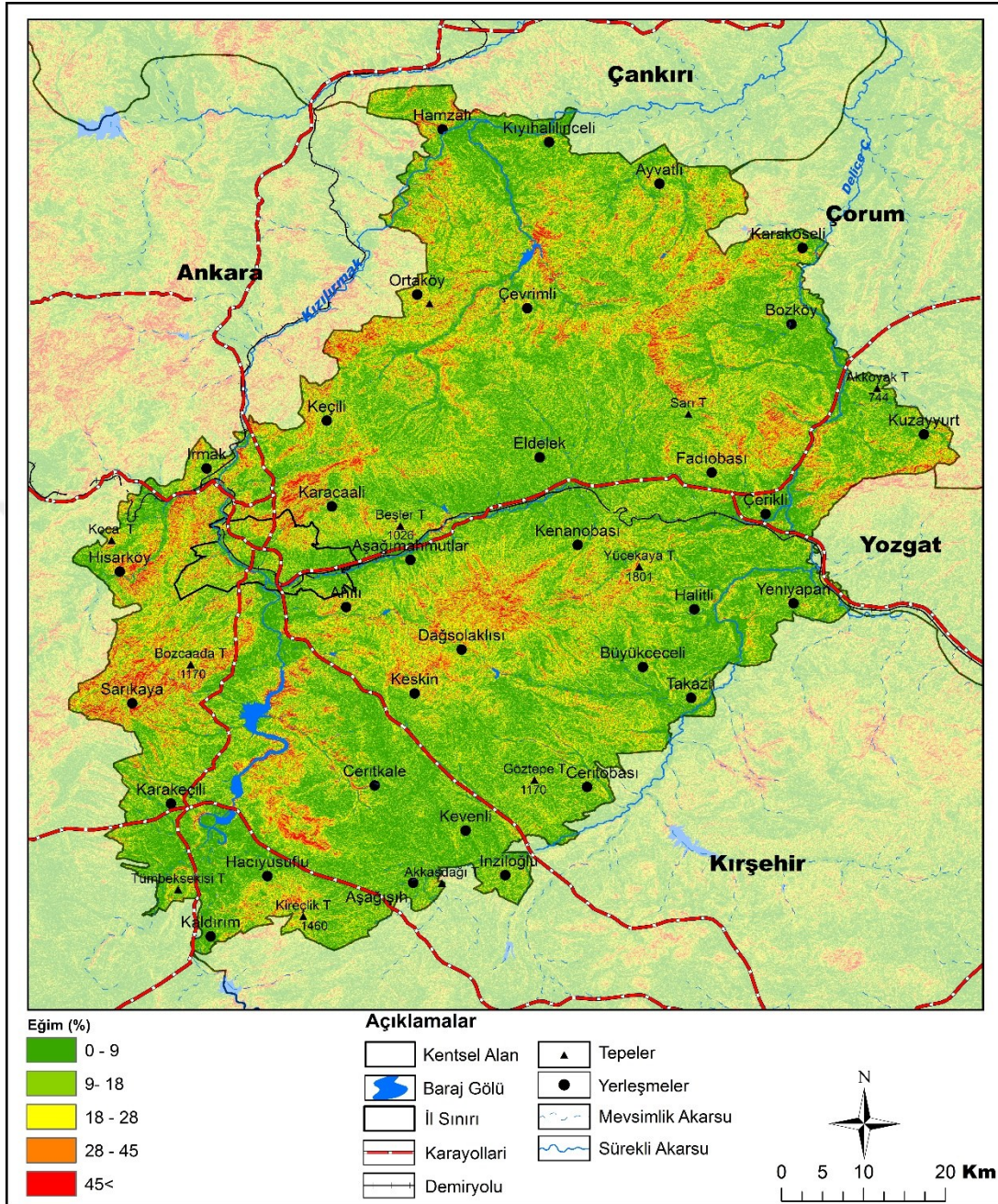


Harita 2. Kırıkkale ili ve yakın çevresinin fiziki haritası.

Araştırma sahasında yer alan Küre Dağı ve Koçu Dağı Kırıkkale yerleşimine uzaktır. Kızılırmak vadi tabanı düzlüğü, doğu batı yönünde akan Çoruhözü Deresi boyunca uzandığı için, bu doğrultuda Kırıkkale için doğal bir yükselti engeli yoktur. (Demir, 2008: 383) Şehir, Karakaya Tepelerinin güney etekleri Kızılırmak vadisinin kesiştiği yerde yer alır. Kızılırmak nehri Kırıkkale şehrinin 3-4 km kadar batısından bir dirsek yaparak kuzeye doğru devam etmektedir. Kırıkkale’de yerleşim güney ve kuzeyde yer alan bu tepelerin eteklerine doğru yayılmıştır. Kızılırmak vadi tabanı güneyde ve kuzeyde bu tepelerin arasında geniş vadiler oluşturmaktadır. Kızılırmak’a vadi tabanında dik uzanan tek akarsu Çoruhözü Deresi’dir ve vadi tabanının güneyinde Kızılırmak nehrine karışır (Harita 3, 4).



Harita 3. Kırıkkale ili ve yakın çevresinin topoğrafya haritası.



Harita 4. Kırıkkale İli ve Yakın Çevresinin Eğimi

Genel jeolojik yapısı incelendiğinde ise Keskin, Hirfanlı, Kesikköprü, Kırıkkale ve Kızılırmak boyunca uzanan Kırşehir Masifi'nde yer almadığı görülmektedir. Birinci Derece Deprem Bölgesi içinde yer almaktadır. Güneybatıda Yahşihan, Bahşili ve Çelebi ilçeleri 3. Derece, Karakeçili ilçesi ise 4. Derece Deprem Bölgesi içerisinde yer almaktadır.

Hâkim bitki topluluğu antropojen bozkırdır. Yükseltinin arttığı kısımlarda tahripten kurtulmuş alanlar olan, kuzeyde Koçubaba, güneyde Dinek Dağı'nda bodur meşelerden ve kısmen de ardıçtan oluşan ormanlık alanlar mevcuttur. Yavşan otu, susam, karanfil, papatya, haçlıçiçek, pelin, karadiken, sığırkuyruğu, sütleğen, çağ çiçeği, keven, üzerlik otu, nane, böğürtlən, ısırgan, hatmi, meyan otu, çöven otu, kuşburnu, madımak, ebe gömeci, hardal ve kekik arazideki başlıca türleridir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Uygulanan Yöntem

Kırsal alanların tanımlanmasındaki yaklaşımlar zaman içinde değişmektedir. Araştırma sahamızda kırsal alanların yeniden tanımlanması temel amacımızdır.

Kentleşme faaliyetlerinin hızlı bir şekilde sürmesi, kentleri çevreleyen yakın kırsal alanlar ile kırsal dokusunu korumaya çalışan mekânlar arasında belirgin farklar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum kırsallık tanımının yeniden yapılması ihtiyacını doğurmuş, kırsal alanların yeni belirlenen ölçütlere göre tespitini gerekli kılmıştır. Buradan hareketle kentlerdeki sosyoekonomik gelişmelerin kırsal üzerindeki etkileri ve kırsallık ölçütleri belirlenmiş, kırsal alanlar yeniden sınıflandırılmıştır.

Sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimlerin Kırıkkale ili kırsalındaki etkileri coğrafi disiplin ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda tarafımızca Köy Bilgi Formları hazırlanmış, elde edilen sonuçlara göre kırsal alanlarda yaşanan değişimler belirlenerek çalışmaya yön verilmiştir.

Kırsal Alan Bilgi Formlarında köylerin konum ve coğrafya özellikleri, sosyokültürel yaşam, altyapı ve ekonomik faaliyetleri ortaya konulmuştur. Şehir yaşamında görülmesi beklenen unsurların kırsal alanlardaki mevcudiyeti tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle kırsalın şehre ne kadar benzediği ya da benzemediği üzerinde durulmuştur.

Bu çalışma; literatür taraması, saha çalışması, anket ve verilerin değerlendirilmesi temeli üzerine kurulmuştur. Dünyada ve ülkemizde kırsallık ve kırsal alan kavramları ile ilgili yapılmış çalışmalar, uluslararası ve ulusal kurumların kavramsal yaklaşımları, kırsal alan kalkınması ile ilgili çalışmalar incelenmiş; daha sonra araştırma sahası ile ilgili olarak kırsallık göstergeleri tespit edilmiştir. Elde edilen göstergeler, saha ve anket çalışmaları ile Kırsal Alan Bilgi Formlarına işlenerek araştırma sahasındaki 196 kırsal yerleşme üzerinde çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar ülke, bölge ve Kırıkkale ili genelinde karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada literatür taraması sonucu kırsal istatistikler değerlendirilmiş, şu ana başlıkların bir alandaki kırsallığı belirlemede daha çok ön plana çıktığı görülmüştür: (Gülümser ve diğerleri, 2010:113-144)

- Nüfus
- Sosyal Yaşam
- Ekonomi
- Altyapıya erişilebilirlik

Bu ana başlıklardan hareketle kırsal alanların entegre, orta ve yoğun kırsal bölgeler şeklinde sınıflandırılmasının doğru olacağı sonucuna varılmıştır (Akdemir, 2013:1). Araştırma sahasının istatistikleri entegre, orta ve yoğun kırsal bölgelere göre sınıflandırılmıştır. AB ve OECD gibi kuruluşların kırsal alanları belirlemede kullandığı kriterler makro ölçeklerdedir. Bu sebepten NUTS gibi sınıflandırmalar sadece literatür bilgisi olarak yer almıştır.

1.3. Kırsallık Literatürü ve Tartışma

Türkçe Sözlük'te, kır; kent dışı, çoğu boş ve geniş yer olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2018). TDK'nın bu tanımını şehirlerin ve yoğun nüfuslu sahaların dışında kalan alanlar kırsal alanlardır, şeklinde anlayabiliriz. Yine TDK kırsal alanları, üretim etkinlikleri tarıma dayalı olan, kırsal nüfusun yaşadığı ve çalıştığı alanlar olarak belirler. TDK kırsal alanlarda sürdürülen ekonomik faaliyetleri esas alan bir tanımı kabul etmiştir.

Kırsallık kavramı, tarımsal üretimin yerel ekonomiye hakim olduğu alanları ve ya tarımsal üretim aracının mülkiyeti ile toplumsal yeniden üretimin ve ilişkilerin belirlendiği bir toplumsal yapılanmayı ve nüfus yoğunluğunun çok düşük olduğu alanları (Ury, 1999 :115) ifade eder.

Türkiye'de bazı kurum ve kuruluşlar ile bilimsel disiplinler kırsalı farklı kriterlere göre tanımlayabilmektedir. Bu farklılıkların temelinde ise doğal çevreyi tanımlamakta disiplinlerin kullandığı farklı görüş ve kabullerdir. Bu nedenle kırsal alan tanımında halen birliktelik sağlanabilmiş değildir

DİE, 2000 yılı genel nüfus sayımında kır-kent ayrımı idari statüye göre belirlenmiştir. Bu yaklaşıma göre köy nüfusları; köy ve bucak nüfuslarına, şehir nüfusu ise il ve ilçe merkezlerinin belediye sınırları içindeki nüfusuna karşılık gelmektedir.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının II. Tarım Şurası Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyon Raporu'nda ise kırsal alanlar; *“nüfusun yoğunluğunun düşük, ekonomik hayatın daha çok tarıma dayalı, doğal koşulların ve geleneksel değerlerin hayatın şekillendirilmesinde etkin ve eğitim, sağlık, haberleşme, sosyal güvenlik ve kültürel olanakların yeterince gelişmemiş olduğu yerleşmeler akla gelmektedir”* denilmiştir (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının II. Tarım Şurası Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyon Raporu, 2012).

TÜİK'e göre il ve ilçe merkezi dışındaki yerleşmeler kırsal alanlardır. 442 sayılı Köy Kanunu'nda nüfusu 2000'den aşağı yurtlar kırsal yerleşmeler olarak tanımlanır.

DPT'nin hazırlamış olduğu Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'nde ise kırsal alanların kalkınma planlarına uyum sağlaması amacı ile nüfus miktarı daha da artırılmış ve kırsal alanlar; sürdürülen ekonomik ve sosyal yaşam koşullarına bakılmaksızın *“20.000 den daha fazla nüfusa sahip yerleşmeler dışında kalan alanlar”* olarak tanımlanmıştır (DPT, 2006:3)

DPT'nin, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıkları çerçevesinde hazırlanan Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu'na göre kırsal alanlar, *“kentsel yerleşmeler dışında kalan yerler”* olarak tanımlanmıştır (DPT, 2000:2). Kırsal alanlar sahip olduğu somut-nesnel öğeleri bulunan mekânlardır. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki, kırsal alan; kültürel değişim ve gelişim sürecinin yavaş, gelenek ve göreneklerin etkin yaşandığı, teknolojik gelişmelerin yaşam üzerine etkisinin az ve yavaş olduğu, ekonomik faaliyetlerinin önemli ölçüde doğal çevre kaynaklarının kullanımı ve işletilmesine bağlı olduğu alanlara denilmektedir (DPT, 2000).

Kırsal Kalkınma ÖİKR'de kırsal alan tanımı; 81'e çıkarılan il sayısı dâhilinde, metropoliten yerleşmeler dışında yer alan illeri kapsayan ilçe, köy ve mezralarda her türlü sosyal güvenceden yeterince yararlanamayan bireylerin sayısal çoğunluğu oluşturduğu mekânsal büyüklüğü ifade etmektedir (DPT, 2000:6).

IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyon Raporu'nda nüfus ve sosyoekonomik yapı ölçütleri üzerinden bir tanımlama yapılmıştır. Bu söz konusu raporda “Sosyoekonomik anlamda asgari kent fonksiyonlarının belirlendiği 20.000 ve üzeri nüfusa sahip yerleşimler dışındaki alanlar kırsal alanlardır” (ÖİAKR 2006: 11). Bu raporla beraber nüfus büyüklüğü ve ağırlıklı tarım ekonomileri nedeniyle birçok ilçe merkezi kırsal yerleşim olarak kabul edilmiştir.

Bu raporda kırsal alan tanımlamasında kullanılan 20.000 nüfus eşiği, 1982 yılında yapılan Kent Eşiği Araştırması'nda kentleşme sürecinin başlama alt sınırı olarak kabul edilen 20.000 rakamıdır (Kayıkçı, 2009: 28). Kent Eşiği Araştırması'nda nüfus sayısının bir yerleşmedeki sosyoekonomik gelişme düzeyini yansıtamayacağı idari bölünüş açısından kır-kent ayırımında yanıltıcı olacağı görülmektedir (Çevik1982: 23).

Tütengil, yerleşmeler nüfus etkeni başta olmak üzere, iktisadi faaliyetleri ve doğa ile ilişkileri açısından farklı iki yaşam biçimi ortaya koymaktadır. Bu yaşayış biçimleriyle yerleşmeler arasındaki ortak özellikleri daha anlaşılır hale getirmek için kırsal ve kentsel ayırımını gerekli kılmıştır, demektedir (Tütengil, 1977: 7-8).

Darkot, yerleşmeleri sınır tanımayan devamlı bir varlık olarak tanımlamıştır. Bu açıdan kırsal tanımlamasında yeni yaklaşımların değişen ekonomik ve sosyal yapıya bağlı olarak zamanla değişmesi gerektiğini söyler (Darkot 1966:34).

Keleş, köy/kent ayırımında kullanılan ölçütlerin günümüzde artık yeterli olmadığını belirtmektedir (Keleş 1984: 43). Kırsal alan tanımlamasında öne çıkan bir diğer kriter ise kentsel olmama durumudur. Bu durum kırsal alanların ağırlıklı olarak sürdürdükleri ekonomik faaliyet biçimi olarak tarımın belirleyiciliğini öne çıkarmaktadır. Bu anlamda kırsal alan, üretim etkinlikleri tarıma dayalı olan kırsal nüfusun yaşadığı ve çalıştığı alan (Keleş,1998:85) olarak kabul edilmiştir.

Kırsal alan nüfusa göre tanımlanacaksa kırsal nüfusu barındıran alanlara **kırsal alan** denilmelidir. O halde nüfusun kırsal niteliğe sahip olması, sürdürülen ekonomik faaliyetlerin büyük oranda doğal kaynakların işletilmesine ve kullanılmasına bağlı ve sosyal güvence olanaklarından yeterince faydalanamayan bireylerin oluşturduğu mekânsal alanlar olarak ele alınmalıdır (Tümertekin, 1997:128).

Nüfus yoğunluğu, tarım, hayvancılık ve ormancılığa dayanan ekonomik yapı, geleneksel, sosyal yaşam vb. kırsal tanımlanırken kullanılan değişkenlerdendir. “Kırsal alanları tanımlarken sadece nüfus kriterinin kullanıldığı da olur.” (Ahipaşaoğlu ve Çeltik, 2009:9). “Nüfusu 20.000’e kadar olan yerleşmeler kırsal alan kabul edilmiştir” (Soykan, 2003: 68). İnsani yerleşmelerin seyrek olduğu (Holland, 2003:20) “yeşil alanlar, doğal kaynaklar, ormanlar ve kentlerin nefes alabilen alanları” (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005:5) kırsal alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Kırsallık bir ülkenin sosyoekonomik kalkınmasının en temel göstergelerinden biridir ve ülkeler için büyük öneme sahiptir. Sürdürülebilir ve dengeli gelişmenin sağlanabilmesi için kırsal toplum karakterlerinin doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Bu

nedenle kırsalın değişen parametreleri göz önüne alınmalı ve kırsal alanlar üzerindeki kentli dönüşümler doğru tespit edilmelidir.

Dünyanın farklı coğrafyaları ve uluslararası kuruluşlar kırsalı tanımlarken farklı yaklaşımlar ortaya koymaktadır.

1988 yılından bu yana kırsal alanlar üzerine çalışmalar yürüten OECD kırsal alanları, "nüfus yoğunluğu" kriterine göre tanımlamaktadır ve bu tanım, AB metinlerinde de ülkeler arasındaki karşılaştırmayı kolaylaştırmak amacıyla kullanılmaktadır (Kayıkçı, 2009:24). Çeşitli kurum ve kaynakların yukarıda verilen yaklaşım farklılıklarını da göz önüne alarak kırsal alanların genel özelliklerini şu şekilde ifade edebiliriz:

- Ekonomik faaliyetler büyük oranda tarım veya hayvancılığa dayanır.
- Nüfus yoğunluğu düşüktür.
- Gizli işsizlik ve gelir azlığı vardır.
- Ekonomik toplumsal ve kültürel gelişme süreci şehirlere oranla daha yavaştır.
- Geniş aile yapısı hüküm sürer.
- Geleneksel ve sosyal ilişkiler toplumun genel yapısını doğrudan etkiler.
- Doğal çevreler hayatın geneli üzerinde etkilidir.

1.4. Yeni Kırsallık İle İlgili Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve

Yüzyılımızda yaşanan gelişmeler kırsal alanların tanımını değiştirmekte ve kırsallığın değerlendirilmesinde yeni boyutlar ortaya koymaktadır. Değişmekte olan sosyal yaşam ve ekonomik faaliyet türleri ile birlikte kırsal alanlarda da belirgin değişimler gözlenmektedir. İnsanların doğaya olan eğilimlerinin artması, özellikle şehir, trafik, çevre sorunları, hava kirliliği gibi sorunların yol açtığı şehirden uzaklaşma isteği nüfus kırsal alanlara olan yönelişini de artırmaktadır.

Bu çerçevede kırsal alanlar yeniden tanımlanmalıdır. Özellikle değişen doğal çevre, sosyokültürel yapı, mekânsal etkileşim içinde bir bütün olarak ele alınmalı ve kırsal alanlar ile şehirsal alanların arasında değişen etkileşim süreci göz ardı edilmemelidir.

Akdemir, "Coğrafya bilimi, yeryüzünün tamamında veya bir bölümünde insanın doğa ile olan etkileşiminin gözlemcisidir. İnsanoğlu doğayı kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmiş ve doğa ile uyumsuz olabilecek karakterde yeniden inşa etmiştir. Bütün bu faaliyetleri gözlemlemek, nedenlerini araştırmak, karşılaştırmak, gruplamak, analiz-

ler yapmak ve bilimsel modeller, kaideler oluşturmak Coğrafyacının sorumlulukları arasındadır (Akdemir, 2013:3).

Kırsallık bilimsel ve toplumsal tartışmalarda da sıkça kullanılan bir kavram olmakla beraber gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerce de farklı değişkenler göz önüne alınarak tanımlanmaktadır.

Bölge terimleri, bazen farklı ölçekteki mekân parçalarında karşılık bulmaktadır. Bazen bir mahalle, kent olabileceği gibi bir kıtayı dahi içine alabilir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005:73). Neuman, yerleşmelerin büyük yerleşmelerden küçük yerleşmelere doğru devam eden bir form izlediğini belirtmektedir. Şehirler; koridor, geçiş merkezleri, kasabalar, köyler ve küçük köyler olmak üzere beş merkezi içerir demektedir (Neuman, 2000:115-128). Araziyi belirleyen, fiziksel karakterler ve aktivitelerin yayıldığı coğrafyalar olduğu, bölge içerisindeki mevcut toplulukların karakterlerinin tüm bölgeden etkilendiği de unutulmamalıdır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005).

Dolayısı ile birbirleri arasında sürekli etkileşimde bulunan mekânların günümüzde küreselleşmenin de etkisi ile tam olarak ayırt edilmesi mümkün değildir. Kırsal ve kentsel alanlar arasında görülen bu etkileşim, sosyal yaşam, ekonomik faaliyetler ya da altyapı koşulları bakımından benzerlik göstermektedir.

Günümüzde pek çok ulusal ve uluslararası kuruluşlar, kırsal alanlar ile ilgili çalışma yapan disiplinler; kırsallık dinamiklerini ortaya koymak, bu alan ile ilgili çeşitli politikalar geliştirmek amacıyla farklı göstergeler kullanarak kırsal alan tipolojileri geliştirmişlerdir. Burada bahsi geçen göstergeler; ekonomi, nüfus, göç, sosyal yapı, refah düzeyi, çevre, yerel peyzaj, yerleşim yeri büyüklüğü ve altyapı hizmetleri olarak sıralanabilir. Bu göstergeler içinde nüfus, nüfus yoğunluğu gibi demografik veriler daha çok tercih edilmektedir.

Kurumlar ve disiplinler arasında kırsal alanlar ile ilgili çeşitli tanımlamalar bulunduğu ifade edilmiştir. Araştırma sahasında yeni kırsallık kavramını ve gerekçelerini ortaya koymadan önce ülkemiz dışında AB, OECD gibi kurumların yeni kırsallık yaklaşımlarını açıklamanın daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Kırsal alanları sınıflandırmak ve kırsal ile kenti birbirinden kesin hatlarla ayırmak kolay değildir. Farklı ülkeler sosyal ve ekonomik durumlarına bağlı olarak kendi kırsal tanımlamasını yapmış olup bu tanımlar bölgeden bölgeye ülkeden ülkeye değişiklik gösterir.

Bununla birlikte OECD ve AB tarafından kabul edilen iki temel kırsal tipoloji daha yaygın olarak benimsenmektedir.

OECD'ye göre kırsallık göstergeleri 4 ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar;

- Nüfus ve göç,
- Ekonomik yapı ve performans,
- Sosyal refah ve eşitlik
- Çevre veya mekân ile sürdürülebilir politikalar.

OECD'ye göre kırsal alanlar, yerel ve bölgesel olmak üzere iki kademeli bir düzeyde tanımlanmıştır. Yerel düzeye NUTS5 (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) adı verilmiştir ve bu tür kırsal alanlarda kilometre kareye düşen kişi sayısı 150'nin altındadır. Bölgesel düzeye ise NUTS3 denmektedir. Burada OECD daha geniş mekânları yönetim ve fonksiyonel özelliklerine bağlı olarak nüfus oranına göre tanımlamaktadır. Bunlar;

- Baskın kırsal alanlar,
- Belirgin kırsal alanlar,
- Baskın kentsel alanlardır.

AB'nin kırsal yaklaşımı ise daha çok kentleşme derecesine odaklanarak NUTS5 seviyesinde bölgeleri tanımlamaktadır. Bu yaklaşımda da, AB İstatistik Ofisi (EUROSTAT) kırsal bölgeleri 3 tipte ele almaktadır. Bunlar:

- Yoğun nüfuslu bölgeler,
- Orta yoğunluktaki bölgeler,
- Az yoğunluktaki bölgelerdir.

AB'nin bir diğer kırsal yaklaşımı ise “Avrupa Mekânsal Gelişim Programı'nın geliştirdiği bölgelerin sınıflandırılması gösterilebilir. Kentleşme oranı, kırsal nüfus yoğunluğu, yerleşim büyüklüklerinin dağılımındaki farklılıkların derecesi, herhangi bir kentsel yerleşime ortalama uzaklık, en büyük kentin öncelik durumu ve en geniş merkezin büyüklüğü dikkate alınarak 6 farklı tipten oluşan NUTS3 düzeyinde bir tipoloji geliştirilmiştir (SPESP, 2000).’ Bu tipolojideki tipler: büyük bir metropoliten alanın baskınlığı altındaki bölgeler, yüksek kentsel ve kırsal yoğunluklu çok merkezli bölgeler, yüksek kentsel yoğunluktaki çok merkezli bölgeler, metropoliten alan etkisi altındaki kırsal alanlar, küçük ve orta ölçekli kentlerin ağında yer alan kırsal alanlar, uzak erişilmesi zor kırsal alanlardır” şeklindedir (Gülümser, 2010:136).

OECD ve AB'nin kırsal yaklaşımları dışında iki farklı tipoloji daha bulunmaktadır. Birincisi Politecnico di Milano tarafından öne sürülen ve AB kırsal tipolojisine alternatif olabilecek Milano Yaklaşımı, diğeri ise üç Yunan araştırmacı olan -Ballas, Labrianidis ve Kalogeresis- tarafından geliştirilen ve bu nedenle daha çok Yunan Yaklaşımı olarak bilinen tipolojilerdir (Gülümser, 2010:135).

Milano yaklaşımı, tüm Avrupa'daki kırsal alanları incelemektedir. Bu yaklaşımda esas dayanak kırsal alanların çok fazla çeşitliliğinin bulunduğu ve tek bir kırsal alan tanımlayabilmenin çok zor hatta imkânsız olduğudur. Söz konusu Milano Yaklaşımı 4 temel göstergenin belirlenmesi üzerine kurulmaktadır. Bu göstergeler, tarımsal verimlilik, tarımın önemi, tarıma uyumlu faaliyetler ve kentsel yayılma.

Yunan Yaklaşımı'nda ise, kırsal alanlar erişilebilirlik, dinamizm-rekabet, ekonomik performans, tarım olmak üzere 4 temel değişken ile ayrılmaktadır. Bu yaklaşımda kentsel alanların tamamı kırsal alanların dışında tutulmaktadır.

Şunu söyleyebiliriz ki kırsal ve kentsel alanların birbirinden ayrılmasında daha çok kırsal alan üzerinde uygulanması düşünülen politika ve uygulamalar etkili olmuştur. Bununla beraber kırsal alanların yer aldığı coğrafi koşullar ve mekân, gelişmişlik düzeylerinin farklılığı, doğal kaynakların kullanım şekilleri, araziden faydalanma biçimleri bu yaklaşımlardaki benzerlik ve farklılıkların temel nedenleri olarak gösterilebilir.

Kırsallık geçmişte tarım, nüfus, sosyal refah gibi değişkenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi ile ele alınırken yeni kırsallık yaklaşımında mekâna özgü politika ve uygulamalar göz önünde bulundurulmuş, çeşitli kırsal alan tipolojileri geliştirilmiştir.

Kırsal Toplumun Geleceği adlı komisyon belgesinde kırsal alanları ulusal ekonomiler entegre olma derecesine göre sınıflandırmıştır. Bu sınıflamaya göre kırsal alanlar şöyledir:

- Entegre Kırsal Alanlar
- Orta Derece Kırsal Alanlar
- Tam Kırsal Alanlar. (Kut, 2013: 10)

Entegre kırsal alanların ortak özellikleri şöyledir: Artan nüfus, tarım dışı sektöre dayanan istihdam, toprağın kullanılmasında tarımın önemli role sahip olması, sosyokültürel yapının değişim ile karşı karşıya kalması, şehre yakınlık.

Orta derece kırsal alanların ortak özellikleri şöyledir: Nispeten şehir merkezinden uzak, tarım dışı sektörlerin karışımı ekonomik faaliyetler, çiftlik ve benzeri entegre faaliyetler.

Yoğun kırsal alanların ortak özellikleri şöyledir: Düşük nüfus yoğunluğu ve gelir seviyesi, tarıma dayalı ekonomi, hizmet alımındaki yetersizlik, zor coğrafi şartlar.

Kırıkkale ili genelinde yeni kırsallık yapısını ortaya koyabilmek için daha önceden belirlenen göstergelerle sahanın kırsal bileşenleri belirlenmeye çalışılacaktır. Elektrik tüketimi, karbondioksit emisyonu, konut sayısı, otoyol uzunluğu, gelir dağılımı, okullaşma oranı, kaba doğum ve ölüm oranı, yıllık nüfus artışı en çok kullanılan göstergelerdendir. Bu değişkenlerin bazılarını araştırma sahasında elde etmek mümkün olmamaktadır. Çalışmamızda, literatürde ön plana çıkan kırsal alan göstergelerini dikkate alıp bu göstergeler üzerinden araştırma sahasının kırsallık yapısını belirleme tercih edilmiştir.



İKİNCİ BÖLÜM

2. NEOLİTİK KIRSAL MİRAS: GELENEKSEL YAŞAM

İnsanoğlu avcılık ve toplayıcılıkla başladığı yeryüzündeki yaşam faaliyetlerine günümüzde sanayi ve teknolojiyi yaşamın her safhasında kullanarak devam etmektedir. “Paleolitik Dönemde, Anadolu’nun birçok yerinde avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını sürdüren insan toplulukları vahşi hayvan ve doğa şartlarından korunmak için dağınık ve seyrek olarak mağara veya kaya koyuklarında yaşamıştır” (Kejanlı, 2005: 90). Göçebelikten yerleşik yaşama geçişin görüldüğü dönem olan Neolitik Dönemde “köy mimarisi tarzında barınma ve korunma gibi ortak amaca hizmet eden kalıcı barınaklar yapılmaya başlanmıştır”(Kejanlı, 2005:90). Neolitikten günümüze yerleşim yerlerini seçerken insanlar; su kaynaklarına yakın olma, topoğrafya ve iklim şartlarının elverişli olması, toprağın verimliliği, ulaşım kolaylığı gibi faktörlerin etkisinde kalmışlardır.

Neolitikten günümüze kadar kırsal alanlarda iktisadi ve sosyal yaşamda çok büyük dönüşümler olmamıştır. Bitkisel üretim ve hayvancılığa dayalı yaşam tarzı 12 bin yıl boyunca devam etmiştir.

Kırıkkale ili adının, şehir merkezinin 3 km kuzeyindeki Kırık Köyü ile şehir merkezindeki Kaletepe’nin isimlerinin birleştirilmesinden ortaya çıktığı kanaati yaygındır. Fakat bölgenin ismi Osmanlı arşiv belgelerinde, Kırıkkal'a biçiminde geçmektedir. Araştırma sahasının tarihi geçmişi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Bugün Kırıkkale il sınırları içinde yer alan tarihi kalıntılar, örenler ve höyükler ile milattan önceki dönemlere ait arkeolojik kalıntılar bölgenin eski bir yerleşim sahası olduğunu ortaya koymaktadır (Kırıkkale Valiliği, 2018).

1990-1991 yılları arasında Kırıkkale ili genelini kapsayan yüzey araştırmalarında toplam 21 höyük ve düz iskân saptanmıştır. Bu merkezlerden toplanan seramik örneklerinin değerlendirilmesi sonucu bölgenin Kızılırmak kavsi dışında kalan alanlarında Neolitik Çağ ve sonrası, Kızılırmak kavsi içinde kalan alanda ise bu dönemi takip eden Kalkolitik Çağı, Eski Tunç Çağı, Asur Ticaret Kolonileri Çağı, Hitit imparatorluk Çağı, Frig ve Hellenistik-Roma Çağları ile Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait yerleşim birimleri ve bu dönemlerin kültürlerini yansıtan kalıntılar saptanmıştır (Kırıkkale Valiliği, 2018).

Ayrıca sahada Sulucatepe, Alibaz, Kavurgalı, Armutlu, Çatal Söğüt, Kıyihalilinci, Büyükkaletepe höyüklerinden çıkarılan seramik ve kalıntılar; bölgenin Asur Ticaret Kolonileri Dönemi ve Eski Hitit Dönemleri'ne ait bulgular olarak belirtilmektedir (Kırıkkale Valiliği, 2018).

Sulucatepe, Ortasöken Köyü düz yerleşmesinden, Çelebi ilçesi Kaldırım Köyü Sarı Musalı Höyüğü'nden ve Karaağıl Köyü Hopağan Tepe'den, merkezde Kazmaca Köyü Öküztepe düz yerleşmesinden ve Hasandede Kasabası Çatal Söğüt höyüğünden derlenen seramik parçaları Roma ve Bizans dönemlerini yansıtmaktadır. Buradan hareketle araştırma sahamızda Roma ve Bizans döneminde yeni yerleşim yerlerinin kurulduğu söylenebilir. Ayrıca Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenmekte olan ve Sulakyurt ilçesinde bulunan tarihi paralar, yörede milattan önceki Roma dönemine ait yerleşmeler bulunduğunu ortaya koymaktadır (Kırıkkale Valiliği, 2018)

Kırıkkale ilinin tarihsel ve kültürel dokusu ile ilgili olarak Atalay, *"1071 yılında Malazgirt Muharebesi ile Müslüman Türklerin Anadolu'ya açılışından itibaren yerleşilen, badireli günlerde dahi hiç işgal görmemiş bir özelliğe sahiptir. Etnik dağınıklığı az dini homojenlik ise çok belirgindir. Türkiye'nin en az kültür değişmesi geçiren bölgesidir. Denilebilir ki kültür safiyeti önemli oranda korunmaktadır."* (Atalay 1995:159-161) demektedir.

Ayrıca Prof. Dr. Faruk SÜMER'in Oğuzlar, Prof. Dr. Cengiz ORHONLU'nun Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskânı, Prof. Dr. Fuat KÖPRÜLÜ'nün Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Prof. Dr. Hikmet TANYU'nun Ankara ve Çevresindeki Adak Yerleri adlı eserlerinde araştırma sahasının tarihsel ve kültürel kimliği ile ilgili kapsamlı bilgiler mevcuttur.

Türk ve İslam âleminin büyük mutasavvıfı ve evliyası Hoca Ahmet Yesevi'nin oğlu Haydar Sultan, Anadolu'daki Türkleştirme ve İslamlaştırma mücadelesinde yer almıştır. Haydar Sultan'ın kabri civarında Konur Kasabası, Haydar Sultan ve Halil Dede köy yerleşmelerinin kurulduğu rivayeti araştırma sahamızdan elde edilmiştir.

Diğer taraftan, Balıseyh ilçesinin Anadolu'da ilk kurulan Türk yerleşim alanlarından biri olduğu bilinmektedir. Buradaki taştan yapılmış eski cami ve türbenin Selçuklular tarafından 1121 yılında inşa edildiği tarihsel kayıtlarda mevcuttur.

Araştırma sahasının tarihi, coğrafi yakınlık ve idari yapı sebebiyle Ankara birlikte değerlendirilmiştir. Ankara'nın Türklerin eline ilk olarak 1073 yılında geçtiği dikkate

alınırsa bölgenin de genel olarak aynı yıllarda Türkleşmeye ve İslamlaşmaya başladığı kabul edilebilir.

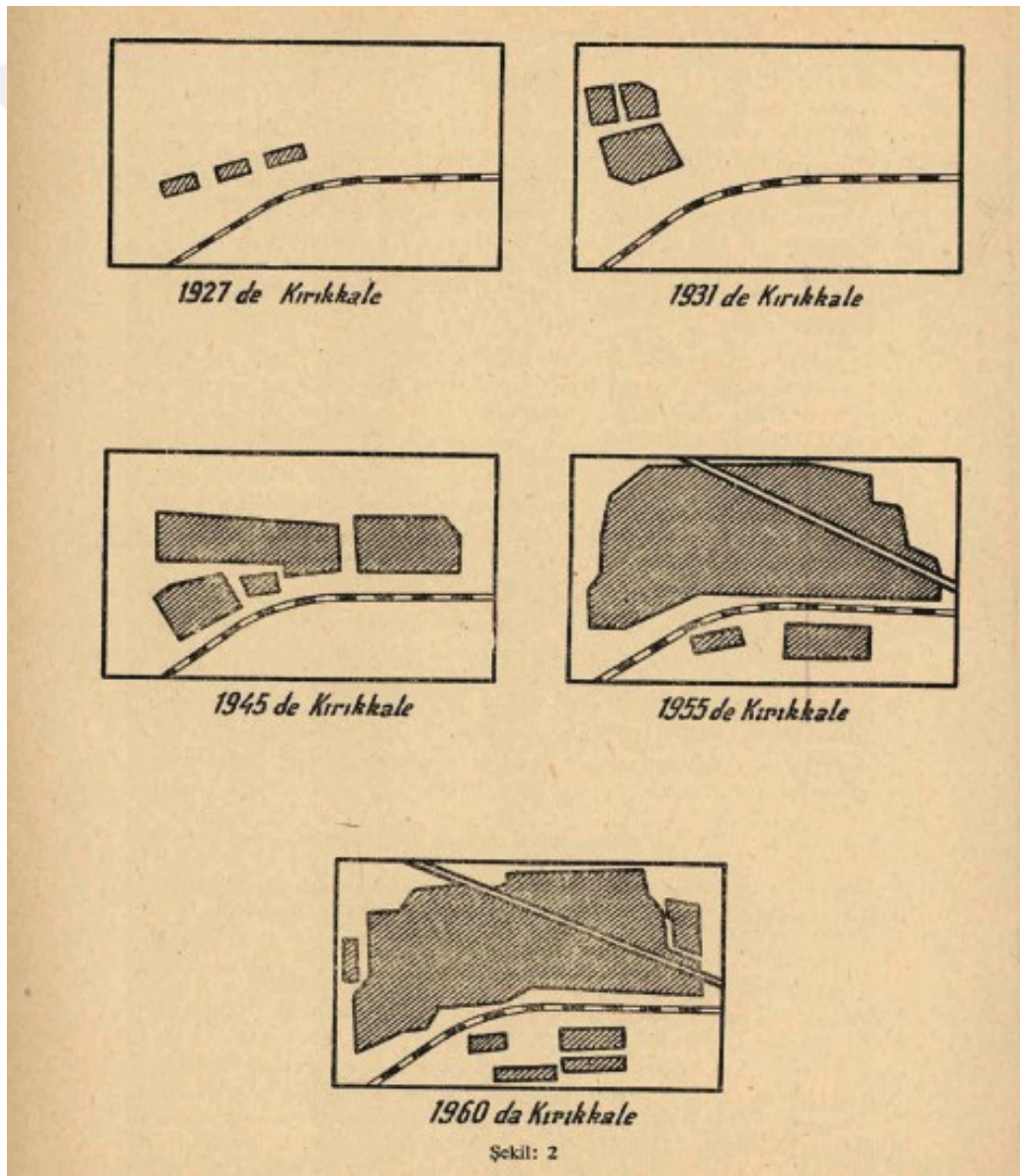
Özellikle XII. yüzyıldan itibaren Selçukluların hâkimiyetine kesin olarak geçmiştir. Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Oğuz Türk boylarından pek çok aşiret ve cemaat; Kırıkkale çevresine yerleştirilerek buralar bütünüyle Türk ve İslam toprakları haline getirilmiştir.

2.1. Kırıkkale İlinde Geleneksel Yerleşme Düzeni ve Kuruluş Yeri Seçimi

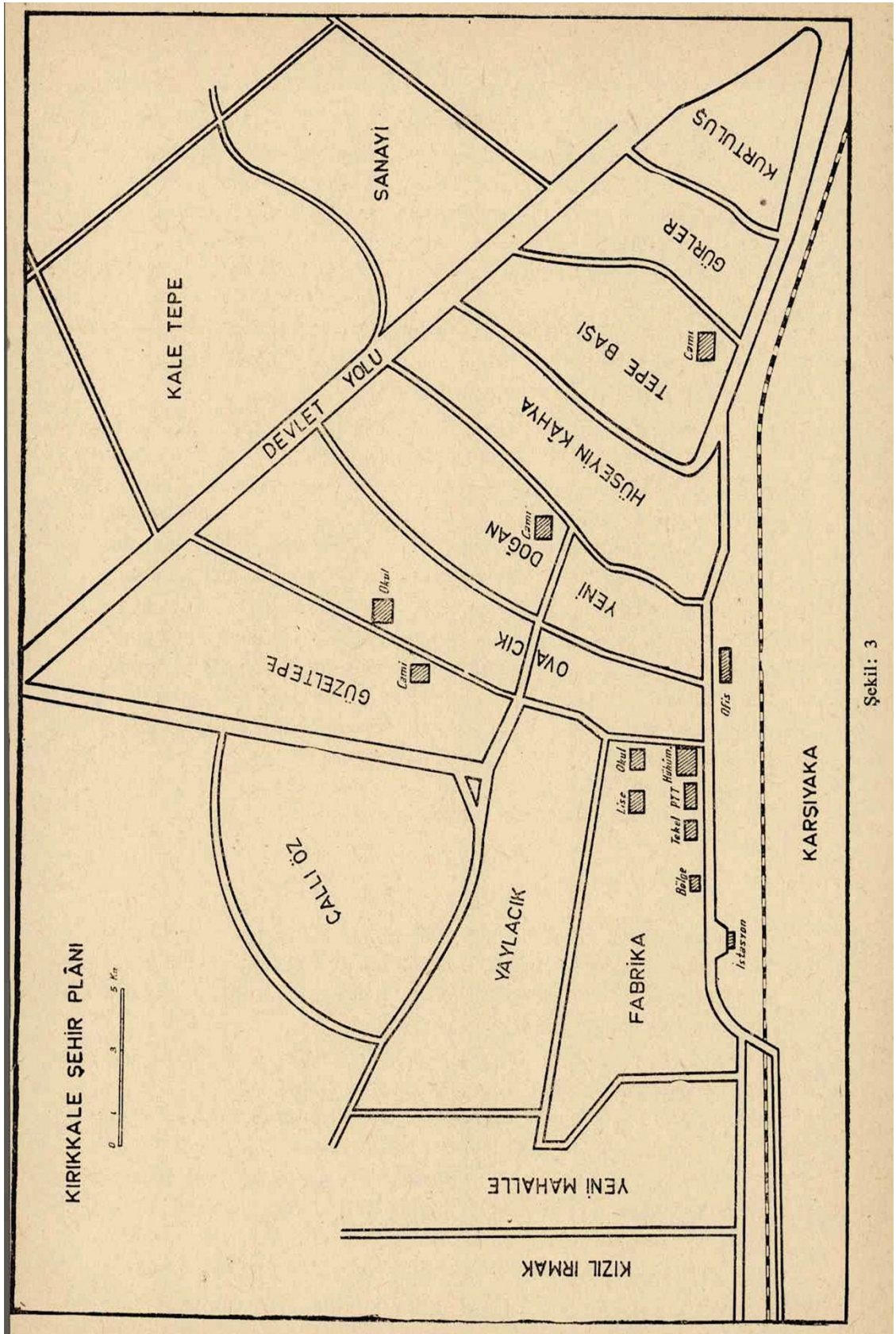
Kırıkkale, temeli 1925'te atılan bir Cumhuriyet şehridir. Şehrin bugünkü görünümünü kazanmasında en fazla paya sahip olan kurum MKEK olmuştur. Kırıkkale'nin kurulduğu arazi o tarihlerde 12 hanelik küçük bir köydür. Kale Tepe ise şehrin bugünkü merkezinin güneyinde 3-4 km ötede, boz toprakların oluşturduğu bakımsız ve ağaçsız bir tepedir. 1960 yılından itibaren yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile tepe bugünkü görünümünü kazanmıştır. Kırıkkale şehrinin kuruluşu 1921 yılında İmalatı Harbiye Fabrikası'nın kurulmasına karar verilmesi ve 1925 yılında Top ve Mühimmat Fabrikaları'nın temellerinin atılmış olmasıyla başlar. O tarihlerde Kırıkköy'ün muhtarı olan Hüseyin Kâhya ile Yahşihan Köyü öğretmeni Hüseyin Avni Bey'in bu olaylarda yardımcı oldukları bilinmektedir. Şehrin kurulması ve gelişmesi ile ilgili Atalay (1995:159-161) “*Kırıkkale'nin tarihini 1925'li yıllarda başlatmak mümkündür. Şehrin çekirdeğini oluşturan fabrikaların temeli 1925'te atılmıştır. Kurtuluş Savaşından sonra yeni devletin yeni yönetimi Orta Anadolu'da savunma sanayi kuruluşu için bir yer aramıştır. Başkent olarak da Ankara seçildiği için Başkent'e de yakın bir yer aranmıştır. Belki Orta Anadolu bu tür bir sanayi için güvenli bir bölge olarak görülmüştür. İşte Kırıkkale'nin bulunduğu boş araziler heyetin dikkatini çekmiştir. Arazi sahiplerinin özellikle Kırık Köylü Hüseyin Kâhya'nın heyete yakın ilgisi bu bölgenin seçilmesine etkili olduğu söylenir.*”

1925 yılında Top ve Mühimmat Fabrikası'nın kurulması, şehirleşmenin çekirdeğini oluşturmaktadır. Yine bu kuruma bağlı fabrika sayılarının artması personel ve işçi sayısının da artmasına yol açmıştır. Bu durum doğal olarak nüfus artışını da beraberinde getirmektedir. Özellikle çevre illerden gelen göçler ve zaman içerisinde ilin kırsalından merkeze yapılan göçler, düzensiz ve hızlı bir şehirleşmeyi beraberinde getirmiştir. Çalışan işçilerin yoğunlukla oluşturdukları alanlar olan İstasyon Mahallesi ve Fabrikalar Mahallesi aynı zamanda şehrin merkezi olmuştur. 1931-1941 yılları arası Kırıkkale'nin

gelişmesinin daha hızlı yaşandığı dönemdir. 1935 yılında 14494 olan nüfus, 1940 yılında 21874 ve 1945 yılında ise 54138 kişi olarak tespit edilmiştir. Hizmete açılan fabrika sayısının hızla artması ihtiyaç duyulan işçi sayısını da artırmış ve çevre köylerden yaşanan göçler nedeni ile şehirde düzensiz bir yerleşme başlamıştır. Bu dönemde Ovacık, Yenidoğan, Hüseyin Kâhya, Tepebaşı, Gürler ve Kurtuluş Mahalleleri kurulmuş, resmi kurumların ve eğitim altyapılarının kurulma ve açılmasına hız verilmiştir. 1929'da Belediye örgütlü yerleşme iken, 1944 yılında da ilçe olmuştur. Bu yeni idari yapılanmada Delice Nahiye olarak Keskin'den alınarak Kırıkkale'ye bağlanır. Bir sanayi şehri olarak öneminin artmasıyla Çalılıöz, Güzeltepe ve Sanayi mahalleri kurulmuştur.



Harita 5. Kırıkkale'nin şehirselleşimi (Köksal, 1964).



Şekil: 3

Harita 6. Kırıkkale'nin şehirselleşimi (Köksal, 1964).

Kuruluşundan itibaren 2000 yılına kadar sürekli artan nüfusa sahip araştırma sahasına gelen göçler yalnızca yakın çevre iller ve köylerden olmamış aynı zamanda Doğu, Güneydoğu ile Karadeniz Bölgesi illerinden de önemli ölçüde göç almıştır. 1955'ten sonra yerleşim alanları Ankara-Samsun karayolu kenarında, kuzeye ve doğuya doğru görülmektedir. Karşıyaka ve Kızılırmak mahalleleri de bu dönemde oluşan mahallelerdir. Şehrin bu hızlı gelişmesi ve büyümesi ile ilgili Tural; *Bize göre şehrin asıl önemli ve incelemeye değer yanı milli bütünleşmenin örneği olmasıdır. Öncelikle çevre illerden (Kırşehir, Çankırı, Çorum, Yozgat) daha sonra da hemen hemen Türkiye'nin her ilinden bir aile mutlaka Kırıkkale'de yaşamıştır. Gerek bürokratik, gerekse bedeni hizmet alanlarında 1934-1964 döneminde Kırıkkale'ye uğramamış pek az insan vardır. Sonra fabrikasının nüfusu yerinde saydı. İlk emekliler geldi önce, 1968 ve 1969; sonra 1970-1980 döneminde Makine Kimya Fabrikalarında çalışan idealist ustalar emekli oldular. Emekli olanlardan bir kısmı geldikleri kasaba veya köylere, bir kısmı başka şehirlere göçtü. Göç veren bir şehir oluverdi Kırıkkale...*” (Tural, 1997: 45) diyor. 1960'lı yıllarda Kırıkköyü ve Yuva köyünü mahalleleri içine katan Kırıkkale, 1970'li yıllardan itibaren hızlı nüfus artışıyla birlikte mahallerini de artırmıştır. 1925'te 12 hanelik bir köyden 2017 yılında 85 mahalle, 185 köy, 11 belediye ve 9 ilçe merkezinden oluşan ve 278479 nüfuslu bir yerleşim alanına dönüşmüştür.

Tablo 1. Kırıkkale İlinde Belediye, Köy ve Mahalle Sayıları (2018)

İlçeler	Belediye Sayısı	Köy Sayısı	Mahalle Sayısı
Merkez	2	9	31
Bahşılı	1	5	5
Balıseyh	1	28	4
Çelebi	1	13	4
Delice	2	40	13
Karakeçili	1	2	8
Keskin	1	55	6
Sulakyurt	1	26	7
Yahşıhan	1	7	7
Toplam	11	185	85

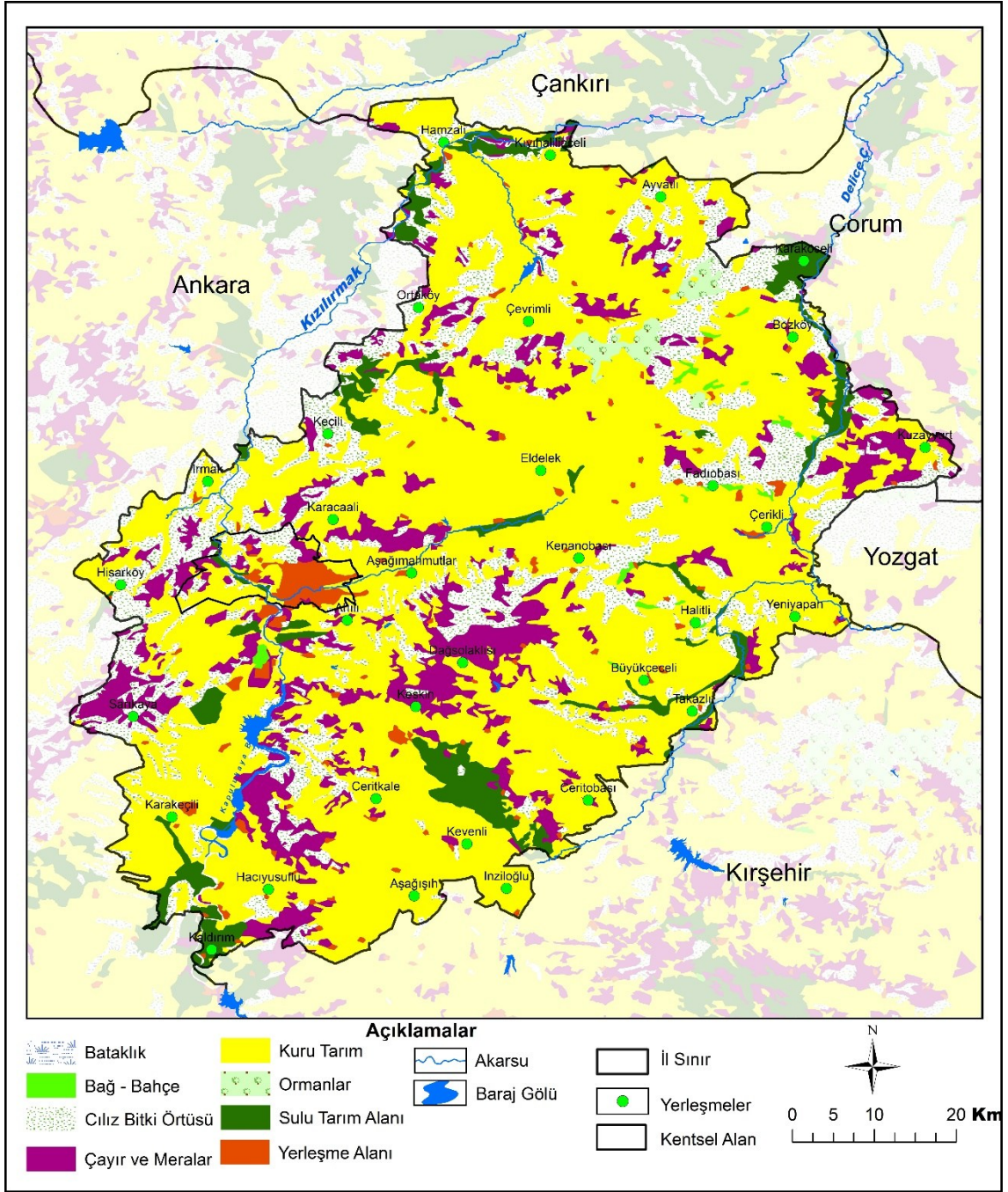
Kaynak: Kırıkkale Valiliği, 2018

2.2. Kırıkkale İlinde Kırsal Arazi Kullanımı

Araştırma sahası olan Kırıkkale ili arazilerinin önemli bir kısmını oluşturan Kırıkkale ili kırsalında tarım, sürdürülen en önemli ekonomik faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Sahanın özellikle doğusu ve güneyinde kalan hafif eğimli ve kısmen düz sayılabilecek arazilerden oluşması tarımsal mekanizasyonun artmasına, sulama imkânlarının kısıtlılığı ve klimatolojik faktörlerin de etkisiyle kuru tarımın yaygın olmasına neden olmuştur.

Tarımsal faaliyetleri belirleyen önemli faktörlerden biri arazi verimlilik sınıflandırmasına göre arazinin bölünüşüdür. Bu tasnife göre arazi sekiz verimlilik sınıfına ayrılmıştır. Bu tasnif, morfolojik özellikler, toprak yapısı, kayaların durumu, eğim değerleri, drenaj ve su kaynakları kriter alınmıştır (Tunçdilek, 1986:2) I. Sınıf, II. Sınıf, III. sınıf ve IV. Sınıf araziler tarım için uygun araziler (*toprak işlenmesine elverişli*), V. Sınıf, VI. Sınıf, VII. Sınıf ve VIII. Sınıf araziler tarımsal kullanımın dışında ki (*toprak işlenmesine elverişli olmayan araziler*) arazilerdir (Gözenç, 1977:174). Yine bir başka ifadeyle;

Tarımsal faaliyetler üzerinde etkili olan faktörlerden biri arazi verimlilik sınıflarındır. Arazi Kullanım Kabiliyeti Sınıfı (AKKS) arazinin tarımsal ürün yetiştirmek uygunluğunu belirler. Arazi verimlilik durumuna göre çeşitli toprak çokgenleriyle tanımlanır. Her çokgenin ise 1 ile 8 arasında değişen bir AKKS değeri bulunur. Bu değer 1 veya 2 ise tarıma en elverişli arazi, 3 veya 4 ise bazı kısıtlamalarla tarım uygulaması yapabilen arazi 6 veya 7 ise tarımsal ürün yetiştirmeye elverişsiz, mera/orman tipi kullanıma veya sanayi/yerleşime açılması gereken araziye temsil eder. AKKS değerlerinin yükseklik verileri ile analizi, tarım için hem AKKS hem de topoğrafya açısından en uygun araziye göstermesi bakımından yer bilimcilere, ziraat mühendislerine, arazi kullanım planlayıcıların yorumlamaya ve planlamaya elverişli bir araç sunar (Alparslan, 2014: 1).



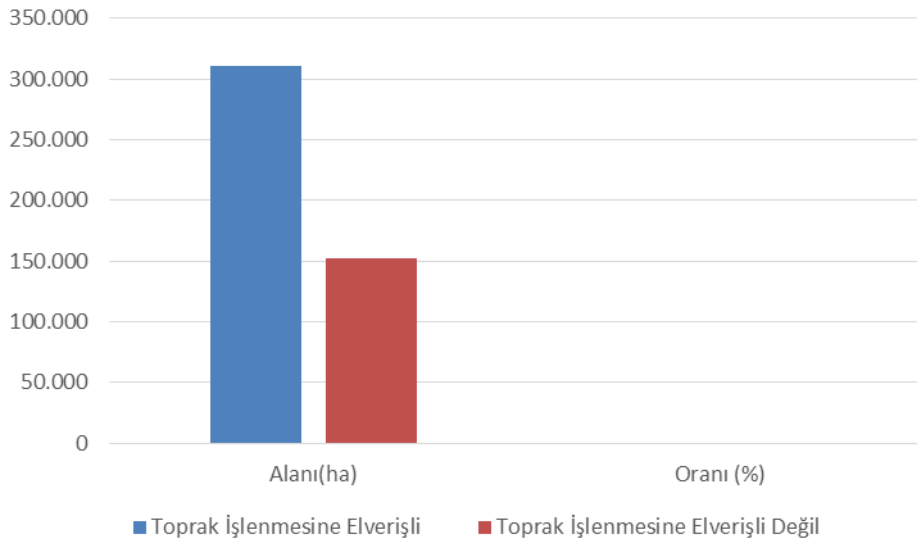
Harita 7. Kırıkkale ili genel arazi kullanımı (2018).

Kırıkkale ili toplam alanı 463.000 hektardır. Bunun ise 310.290 hektarı tarımsal üretimde kullanılmaktadır. Başka bir deyişle toprak işlenmesine elverişli arazilerin toplam arazi içindeki oranı % 66,9'dır. Toprak işlenmesine elverişli olmayan arazilerin oranı ise % 33,1 dir (Tablo 2).

Tablo 2. Kırıkkale İli Toplam Arazi Varlığı, (2018)

Arazi Cinsi	Alanı(ha)	Oranı (%)
Toprak İşlenmesine Elverişli	310.290	66.9
Toprak İşlenmesine Elverişli Değil	152.710	33.1
TOPLAM	463.000	100

Kaynak: Kırıkkale Tarım İl Müdürlüğü, 2018

**Grafik 1.** Kırıkkale ili kırsal arazi kullanımı.

Tarım Arazileri, toplam arazi içerisinde 310.290 ha alan ile en büyük paya sahip olan arazilerdir. AKKS ye göre;

1. ve 2. sınıf araziler, tarıma en elverişli araziler olup tarım arazileri içinde 173.422 ha alan (%37,4)ile en fazla paya sahip alanlardır. Bu alanlar genellikle yükselti ve eğimin az olduğu ovalık alanlar ile sulama olanaklarına sahip alanlara karşılık gelmektedir. Araştırma sahasında özellikle kentsel alanın kurulduğu araziler ile çevresinde kalan yerler önemli bir bölümünü oluşturur. Bahşılı çevresi, Hasandede yerleşmeleri Kızılırmak nehrinin beslediği alüvyon sahalara sahip olmaları nedeniyle buralar bağ-bahçe tarımına en uygun alanlardır. Bunun yanında Ahılı, Hacılar, Aşağı Mahmutlar ve Kılıçlar'da bahçe ve sebze üretiminin yaygın olarak yapıldığı yerlerdir (Tablo 1).

3. ve 4. Sınıf araziler, ise bazı kısıtlamalar ile tarım yapılabilen araziler olup 137.318 ha (%29,5) alana sahiptir. Bu alanlar araştırma sahasında genellikle kuru tarı-

mın yapıldığı alanlara karşılık gelmektedir. Yüksek plato alanları ile havza tabanları 3. Sınıf arazilere karşılık gelirken devamındaki araziler, çayır mera alanları ile yer yer meşelik alanlardır. Balışeyh'in kuzeyinde Dikmen, Kulaksız, Battalobası, Kösedurak, Bıyıkaydın köyleri, Çerikli'nin güneyinde Tavaözü, Tatlıcak civarı ile Çongar çevresi, Sulakyurt'un doğusunda Ağaylı, Sarıkızlı ile doğuda Delice Çayı vadisi boyunca kuzey-güney yönlü uzanan araziler araştırma sahasının kuzeyinde kalan 3. ve 4. sınıf arazilerdir. Keskin'in güneydoğusu Kevenli, Kasımağa ile doğusunda Kaçak, Kavurgalı köyleri ile Çelebi ilçesinin güneyinde Karaağaç, Çiftevi, Aşağışış ve Karakeçili ilçesinin güney doğusunda Akkoşan, Karabucak, Yeniyan köyleri arazileri araştırma sahasının güneyinde kalan bu arazi grubuna örnektir (Harita 7)

5. sınıf araziler, 43.316 ha. alan ve % 9,4 'lük oran ile araştırma sahasının en az paya sahip arazileridir. Batısında Yahşıhan ilçesinden güneye doğru Bedesten, Çamlıca, Küreboğazı ve Sarıkaya köyü çevreleri, Keskin'in kuzeyi ile Balışeyh'in güneyi arasında kalan Dinek dağı eteklerinde, Delice'nin güneydoğusu ile Delice çayı boyunca Yozgat il sınırının batısında ve Sulakyurt'ta yükseltinin kuzeye doğru artan düzlüklerindeki parçalı arazilerde bu gruba girer (Harita 7)

6. sınıf araziler, 44.694 ha. alan ve %9,7'lik orana sahiptir. Araştırma sahasının yükseltiye bağlı olarak yağış miktarının 350-400 mm'ye kadar çıktığı alanlarda kuzeyde Koçubaba ve Denek dağı civarında orman ve fundalıklara rastlanılır. Bodur meşe ve kısmen ardıç türlerinden oluşan, tahripten kurtulmuş bu topluluğa Sulakyurt ilçesi güneyinde daha yoğun rastlanmaktadır. Araştırma sahasının batısında Çamlıca, Sarıkaya, Küreboğazı, ve Karakeçili civarında daha yoğun görülür. Bu araziler eğimin uygun olduğu alanlarda etrafları parçalı tarım alanları ile kuşatılmış arazilerdir (Harita 7)

7. ve 8. sınıf araziler, 64.700 ha. alan ve %14 'lük paya sahiptir (Tablo 3). Araştırma sahasında eğimin fazla olduğu, fazlaca aşındırılmış bitki örtüsü bakımından yer yer ardıç ve meşeliklere rastlanan arazilerdir. Denek dağı'nın eğimli kuzeydoğu yamaçları, Karakeçili'nin batısında Küre dağı ile Karakeçili arasındaki dağlık bölgedeki araziler bu alanlara karşılık gelmektedir. Koçubaba, Haydardede, Hasandede Çamlıca ve Sarıkaya köyleri içinde yer alan yüksek kütleler ile Dinek dağı'nın en üst kesimleri bu arazileri oluşturur (Harita 7)

Tablo 3. Kırıkkale İli Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları Dağılımı (2018)

AKKS	Alanı(ha)	Oranı (%)
1.ve 2. Sınıf Araziler	173.422	37.4
3.ve 4. Sınıf Araziler	137.318	29.5
5.Sınıf Araziler	43.316	9.4
6.Sınıf Araziler	44.694	9.7
7. ve 8.Sınıf Araziler	64.700	14
TOPLAM	463.000	100

Kaynak: İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018

Araştırma sahasında 600 ile 900 m. Yükselti aralığında yayılış gösteren ve eğim derecesinin uygun olduğu 1. Sınıf ve 2. Sınıf araziler araştırma sahasının yükseltisi en az olan kısımlarını oluşturmaktadır. Bu alanlarda aşınım az ve erozyon hafif ve sulama imkânlarının uygun olduğu bu alanlar sebzeçilik ve bağcılık faaliyetlerinin yapıldığı alanlardır. Yerleşime elverişli bu ovalık alanlarda Kırıkkale ovası gibi nüfusun yoğunluğunun en fazla olduğu alanlardır. 3. ve 4. Sınıf araziler kısmen plato alanları olup ortalama 900 ile 1200 m yükseltiye sahip alanlardır. Bu arazilerde kuru tarımın yaygın olarak görüldüğü araştırma sahasının özellikle güneydoğu kesiminde yaygınlaşır. Bu alanlarda nüfus yoğunluğu kısmen daha seyrek. Araştırma sahasının % 29,5' lik kısmına karşılık gelir. Yükseltinin fazla olduğu, eğimin arttığı, engebenin yoğunluk kazandığı topoğrafyayı oluşturan araziler sulama imkânlarının kısıtlı, vejetasyon süresinin az ve tarım faaliyetlerinin zorlaştığı alanlar yerleşmelerin ve nüfus yoğunluğunun seyrekleştiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

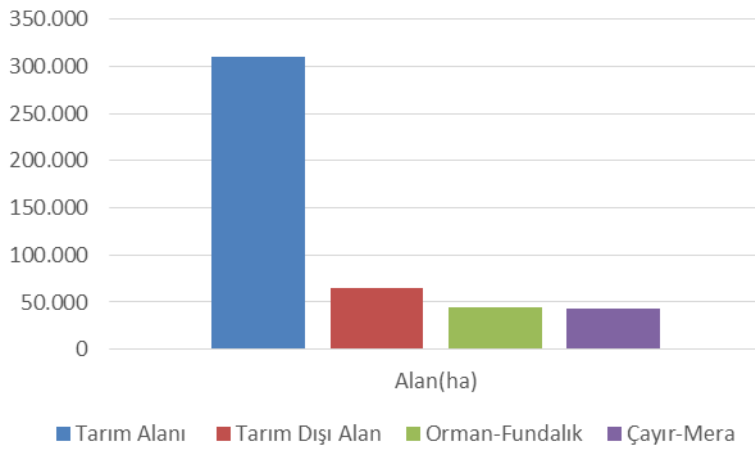
2.2.1. Kırıkkale İli Arazi Kullanımı

Kırıkkale ili toplam alanı 463.000 hektar olan genel arazi kullanımının 310.290 hektarı tarım alanı olarak kullanılmaktadır. % 67' lik bir paya sahip tarım alanlarını 64.700 hektar ile tarım dışı araziler oluşturmaktadır. Bu arazilerin oranı ise % 14'tür. Orman ve fundalıklar 44.694 hektar ile % 9,7 çayır ve mera alanları ise % 9,4 ile en az yüzdelik paya sahip arazilerdir (Tablo 4)

Tablo 4. Kırıkkale İli Genel Arazi Kullanımı (2018)

Kullanım Şekli	Alan (ha)	Oranı %
Tarım Alanı	310.290	67
Tarım Dışı Alan	64.700	14
Orman-Fundalık	44.694	9.7
Çayır-Mera	43.316	9.4
Toplam Arazi	463.000	100

Kaynak: Kırıkkale Tarım Sektörü Yatırım Rehberi 2018

**Grafik 2.** Kırıkkale İli Genel Arazi Kullanımı**Tablo 5.** Kırıkkale İli Tarımsal Arazi Kullanımı (2018)

Kullanım Şekli	Alanı(da)	Oranı %
Tahıllar	1.500.850	48.4
Meyve	26.242	0.8
Sebze	17.451	0.6
Baklagiller	71.135	2.3
Yağlı Tohumlar	97.022	3.1
Yem Bitkileri	16.404	0.5
Nadas	1.373.796	44.3
Toplam	3.102.900	100

Kaynak: TÜİK, Tarımsal Göstergeler, 2018

Tarımsal arazi kullanımında en büyük payı tahıllar ve ondan sonraki en büyük payı nadas arazileri oluşturmaktadır. Tarımsal arazi kullanımında bu arazilerin yüzdelik oranı %92,7 dir (Harita:5)

Meyve sebzeçiliğin yapıldığı bahçe alanları, yükseltinin ve eğimin az, sulama imkânlarının elverişli olduğu ve ulaşım kolay olduğu kentsel alanın güneyinde Bahşılı, Hacılar çevresi doğusunda Ahılı Göleti, Hasandede göleti ile Karaahmetli köyünün Kapulukaya baraj gölüne yakın kesimlerinde yoğunluk kazanmıştır. Ayrıca Karakeçili ilçesinin doğusunda Köprüköy ile Keskin'in güneybatısında Konurhacıobası ve Cinali, doğusunda Ceritmüminli köylerindeki sulama göletleri sayesinde bu alanlarda sulu tarım uygulaması hız kazanmıştır.

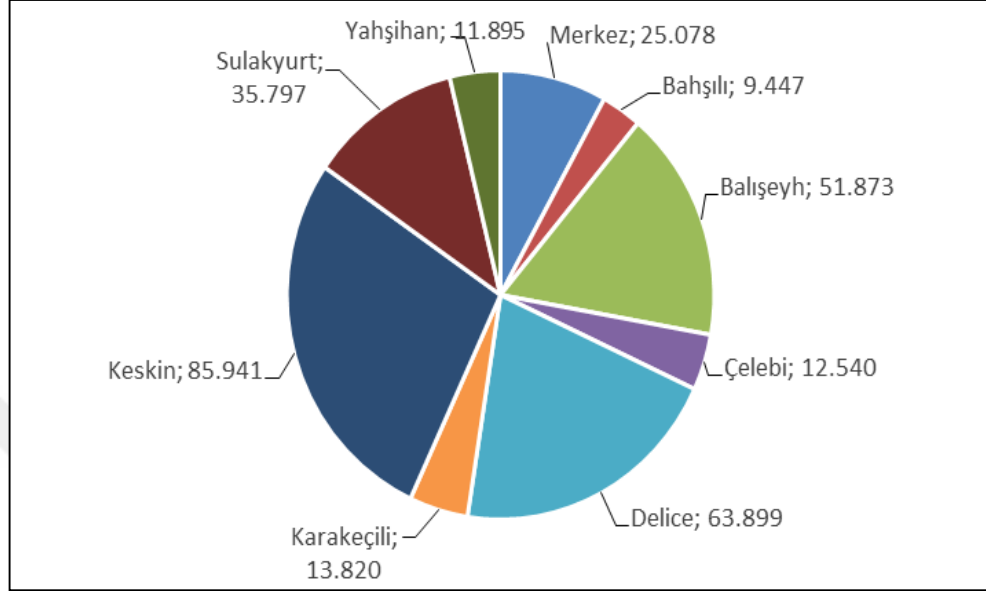
Araştırma sahasında çayır mera alanları, Çamlıca ve Sarıkaya köylerinde, Denek dağının güneye bakan yamaçlarında, Araştırma sahasının güneyinde Hacıyusuflu köyü ile kuzeyinde İğdebeli, Tilkili köyleri, Delice'nin doğusunda Akboğaz ve Kuzeyyurt köylerinde geniş yer kaplar. Bu sahalar topoğrafyanın arızalı, rakımın yüksek ve eğim derecesinin fazla olduğu arazilerdir. Araştırma sahasının kuzeyinde Sulakyurt ilçesinin doğusunda önemli ormanlık ve fundalık alanlara rastlanılır. (Harita:5)

Tablo 6. Kırıkkale İli İlçelere Göre Tarım Arazileri Varlığı (2018)

İlçeler	Tarım Arazileri(ha)	Oran
Merkez	25.078	8
Bahşılı	9.447	3
Balıseyh	51.873	17
Çelebi	12.540	4
Delice	63.899	21
Karakeçili	13.820	4
Keskin	85.941	28
Sulakyurt	35.797	12
Yahşihan	11.895	4
TOPLAM	310.290	100

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, 2018

Kırıkkale ilinde en fazla tarım arazisine sahip olan ilçeler sırasıyla Keskin, Delice, Balışeyh'dir. Bu ilçelerin tarım arazileri varlığı toplamı araştırma sahasının %61'ini oluşturur.



Grafik 3. Kırıkkale'nin ilçelere göre tarım arazilerinin dağılışı.

2.3. Kırıkkale İli Kırsalında Bitkisel Üretim

Kırıkkale ili İç Anadolu Bölgesinin Orta Kızılırmak bölümünde yer almaktadır. Önemli bir tarım havzası olan Orta Kızılırmak bölümü ülkemiz bitkisel üretiminde önemli bir paya sahiptir. 463.000 hektar yüzölçümüne sahip araştırma sahasının % 66.9'unu tarım alanları oluşturmaktadır. İklim ve toprak özelliğine bağlı olarak çeşitli bitkisel ürünlerin yetiştirilmesine uygundur. Araştırma sahasında özellikle Hasandede ve Delice Beyazı üzümü, çerezlik ayçiçeği ve kavun sahanın bilinen bitkisel ürünlerdendir.

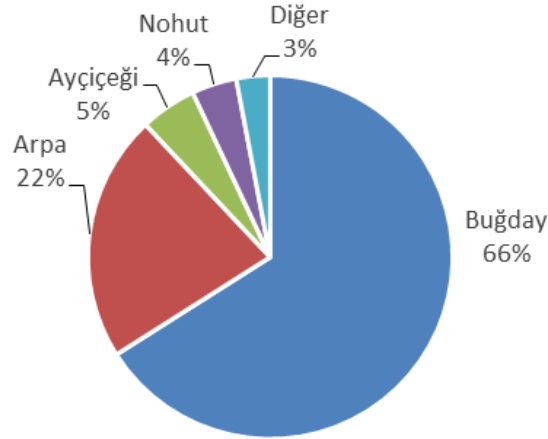
Bununla beraber araştırma sahasında sebze üretimi sulama imkânlarının yetersizliği ve ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde görülen don gibi olumsuz klimatolojik etkenler üretimi kısıtlayan doğal ve beşeri etkenlerdendir. Kentsel alana yakın kırsal alanlar ile Kızılırmak ve Delice Çayı havzasında yer alan tarım arazilerinin önemli bir kısmında taban suyu seviyesi yüksek, sulama ve vejetasyon dönemi sıcaklık koşulları elverişlidir. Bu alanlarda tarla sebzeciliği faaliyetleri ön plana çıkmaktadır.

Tablo 7. Kırıkkale İlinde Tarla Bitkileri

Ürünler	Alan (ha)	Üretim Miktarı(ton)	Ekili Alan İçindeki Payı(%)
Buğday	111.555	234.718	66
Arpa	36.686	111.341	22
Ayçiçeği	9.144	8.322	5
Nohut	6.611	9.626	4
Diğer	5.603	-	3
Toplam	169.599	364.007	100

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, 2018

Bulunduğu coğrafi konum itibarıyla kurak ve yarı kurak bir iklime sahip olması yıllık yağış miktarının (382 mm) az olması, toprak yapısı gibi nedenlerle tarım alanlarının önemli bir kısmında kuru tarım yapılmaktadır. Araştırma sahasında 169.599 ha ekili alanın %97'sini buğday, arpa, ayçiçeği ve nohut oluşturmaktadır. Meyvecilik, bağcılık ve sebzeçilik ve diğer bitkisel üretim yapılan alanlar ise % 3'lük paya sahiptir (Tablo 7).

**Grafik 4.** Kırıkkale İli Tarla Bitkileri Ekili Alan Oranları (2018)

TÜİK, 2017 verileri itibarıyla araştırma sahasında *Tarım Bilgi Sistemine* kayıtlı 14.594 tarımsal işletme mevcuttur. Bunun yanında tarım arazilerinin %55'i tarım bilgi sistemine kayıtlı değildir. Tarımsal işletme büyüklüğü 88 dekar olup ülkemiz ortalama işletme büyüklüğü 60 dekadır. Ülkemiz ortalamasının üzerinde işletme büyüklüğüne sahip olmasına rağmen verimdeki düşüklük sürdürülebilir işletme büyüklüğünün altında

olması ile açıklanmaktadır. Kurak ve yarı kurak iklim şartları nedeniyle tarım alanlarının %44,3'ü nadasa bırakılmaktadır. Ülkemizin toplam tarım arazilerinin %17'si nadasa bırakılırken, Nadasa bırakılan arazi Kırıkkale ilinin toplam tarım arazisinin %33'ünü oluşturur. Bu durumun sonucu olarak tarımsal ürünler içinde buğday, arpa, nohut ve pırasanın ülke üretimi içindeki payı %1'in üzerinde iken çerezlik ayçiçeği %3,5 ile en yüksek paya sahiptir (Tablo 8).

Tablo 8. Kırıkkale İlinde Üretilen Belli Başlı Tarım Ürünlerinin Ülke Üretiminde Payı

Ürünler	Kırıkkale İli Üretimi (ton)	Türkiye Üretimi(ton)	Kırıkkale/Türkiye(%)
Buğday	234.718	20.600.000	1,1
Arpa	111.341	6.700.000	1,7
Nohut	9.626	455.000	2
Ayçiçeği	6.004	170.716	3,5
Ş. Pancarı	55.750	19.465.452	0,3
Üzüm	11.004	4.000.000	0,3
Kavun	17.436	1.854.356	1
Karpuz	15.973	3.928.892	0,4
Pırasa	4.383	227.172	2

Kaynak: TÜİK, 2017

2.3.1. Tahıl Üretimi

Araştırma sahasında en fazla ekim alanına ve üretime sahip olan ürünler tahıllardır. 1.500.850 dekar tahıl ekili alanın % 74,3'ünü buğday, % 24,4'ünü ise arpa ekili alanlar oluşturmaktadır. Bunu mısır % 1, çeltik ise %0,3 ekili alanları ile takip etmektedir (Tablo 9).

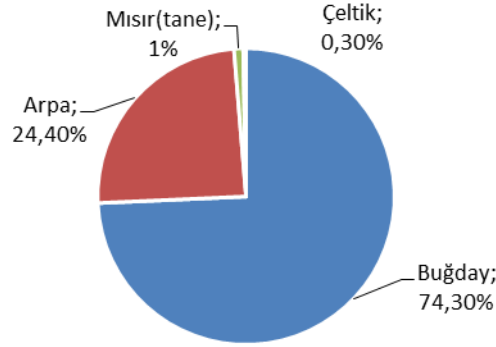
TÜİK, İstatiksel Bölge Düzeyi, (TR 71 Düzey 2 Bölgesi) 2013 yılı alt bölge analiz çalışmasında Kırıkkale tarımsal açıdan K1, K2 ve K3 olmak üzere üç alt bölgeye ayrılmıştır. Keskin, Çelebi ve Karakeçili ilçelerini kapsayan K3 alt bölgesi TR 71 bölgesinde birinci derece tahıl ana üretim merkezi olarak belirlenmiştir. TR71Bölgesi, Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir illerini kapsamaktadır (Kırıkkale Tarım Yatırım Rehberi, 2018:35).

Tablo 9. Kırıkkale İlinde Tahıl Üretimi

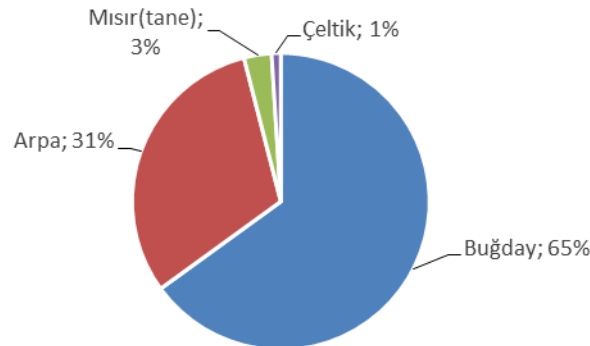
Ürün Adı	Ekilen Alan(da)	Oranı(%)	Üretim(ton)	Oranı(%)
Buğday	1.115.549	74,3	234.718	65
Arpa	366.865	24,4	111.341	31
Mısır(tane)	13.660	1	11.092	3
Çeltik	4.776	0,3	5.065	1
Toplam	1.500.850	100	362.217	100

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, 2018

Araştırma sahasında çeltik üretimi Köprüköy çevresi, Sulakyurt ile Kızılırmak ve Delice çayı havzalarında yoğunlaşmaktadır.

**Grafik 5.** Kırıkkale ili tahıl ürünleri ekili alan oranları.

Araştırma sahasında ekili alanlar içinde en büyük payı buğday, arpa oluşturmaktadır. Bu durum üzerinde etkili olan en önemli faktör ise kuru tarımın yaygın olmasıdır (Grafik 5).

**Grafik 6.** Kırıkkale ili tahıl ürünleri üretim oranları.

2.3.2. Baklagiller

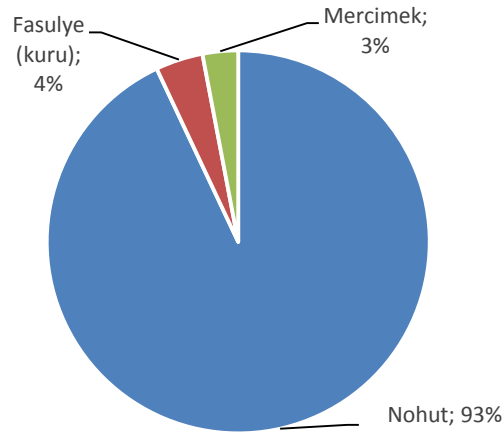
Yemeklik tane baklagiller olarak bilinen fasulye, mercimek, nohut, bakla, bezelye ve börülce türleri içinde en önemli ürünler mercimek, nohut ve kuru fasulyedir. Araştırma sahasında tarla bitkileri yetiştiriciliğinde ekim alanı ve üretim miktarı bakımından tahıllardan sona en büyük payı yemeklik tane baklagiller üretimi oluşturmaktadır.(Tablo5)

Tablo 10. Kırıkkale İli Yemeklik Tane Baklagil Ekili Alanları ve Üretimi

Ürünler	Ekili Alan(da)	Oranı(%)	Üretim(ton)	Oranı(%)
Nohut	66.110	93	9.626	92
Fasulye(kuru)	2.665	4	554	5
Mercimek	2.360	3	324	3
Toplam	71.135	100	10.504	100

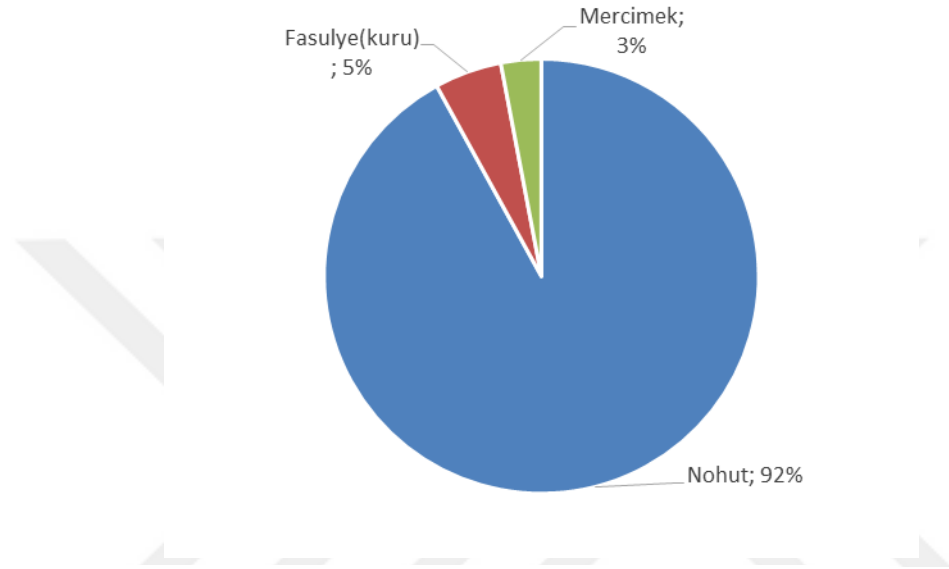
Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü Yatırım Rehberi, 2018

Araştırma sahasında mercimek ve nohut üretimi kuru tarımın yapıldığı alanlara karşılık gelmektedir. Bunun yanında kuru fasulye üretimi özellikle sulanabilen alanlarda Keskin, Kaçak, Kavurgalı, Ceritmüminli köylerindeki üretim sahada en büyük paya sahiptir.



Grafik 7. Kırıkkale İli Yemeklik Tane Baklagiller Ekili Alan Oranları

Araştırma sahasında yemeklik tane baklagiller üretiminde en büyük payı nohut almaktadır.(Grafik 7) Fasulye(kuru) üretimi daha çok sulanabilen ve bakımı zor olan bir ürün olması ve daha çok kırsal işgücü gerektiren bir ürün olması nedeniyle üretimi ve ekili alanları sınırlıdır. Mercimek(yeşil) ise iç pazara ve ihtiyacı karşılamaya yönelik üretimi yapılmaktadır. Özellikle hasat döneminde işgücü ihtiyacına duyulan gereksinim ve ürünün saklanma zorluğu nedeniyle üretimi daha az yapılmaktadır (Grafik 8).



Grafik 8. Kırıkkale İli Yemeklik Tane Baklagiller Üretim Oranları

2.3.3. Yağlı Tohumlar

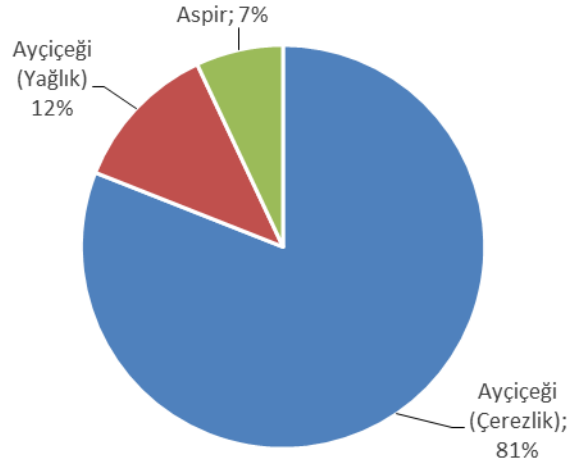
Araştırma sahasındaki en geniş yetişme alanı Balıseyh ve Delice çevresindedir. Balıseyh civarında özellikle Çerezlik ayçiçeği üretimi yaygın iken Delice Çevresinde daha çok yağlık ayçiçeği üretimi yaygın olarak görülür.

Tablo 11. Kırıkkale İli Yağlı Tohumlar Ekili Alanı ve Üretimi

Ürün Adı	Ekili Alan(da)	Oranı(%)	Üretim(ton)	Oranı(%)
Ayçiçeği(çerezlik)	62.035	81	6.004	65
Ayçiçeği(yağlık)	9.407	12	2.318	25
Aspir	5.580	7	917	10
Toplam	77.022	100	9.239	100

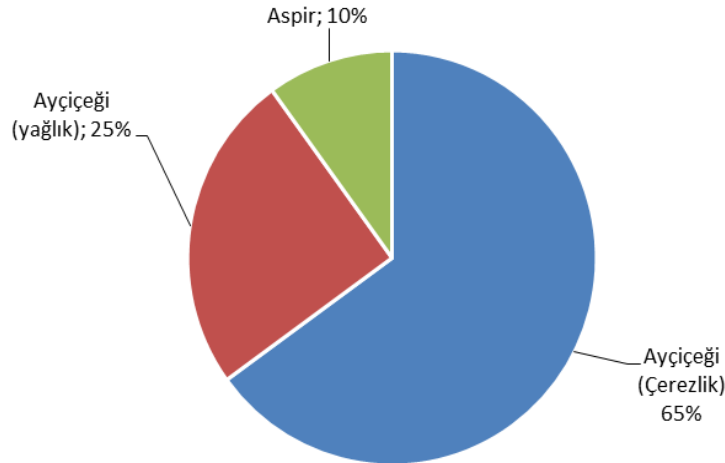
Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü Yatırım Rehberi, 2018

Araştırma sahasında üretilen yağlı tohumlarda ayçiçeği ve aspir dışında üretim yapılmaz. Bu bitkiler geleneksel tarım metotları ile üretimi yapılan ekim ve hasat dönemleri dışında işgücü ihtiyacı duyulmayan ve genellikle sulama yapılmadan doğal koşulları üretimi yapılan bitkilerdir. Araştırma sahasında kentsel alanda yaşayıp aynı zamanda da kırsalda ekip-biçme faaliyetlerini devam ettiren nüfusun tercih ettiği ürünlerin başında tahıllardan sonra yağlı tohumlar gelmektedir (Grafik 9).



Grafik 9. Kırıkkale İlinde Yağlı Tohumlar Ekili Alan Oranları

Ayçiçeği bitkisinin adaptasyon yeteneğinin yüksek olması sulu ve kuru tarım yapılabilen yerlerde geniş bir ekim alanına sahip olmasını sağlamıştır (Grafik 10).



Grafik 10. Kırıkkale İli Yağlı Tohumlar Üretim Oranları

Araştırma sahasında üretilen yağlı tohumlarda başta yağlık ayçiçeği olmak üzere aspir de yetiştirilmektedir. Ayçiçeği üretiminin %65 ini çerezlik ayçiçeği oluştururken % 28 ini yağlık ayçiçeği oluşturmaktadır (Grafik 10). Çerezlik ayçiçeği üretiminde ülke üretiminin %3.5'luk payı araştırma sahasında üretilmektedir.

2.3.4. Yem Bitkileri

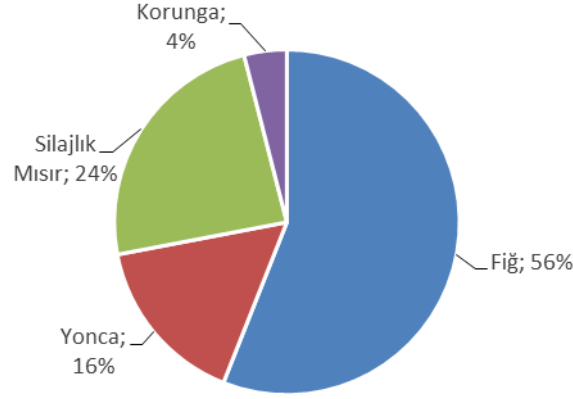
Araştırma sahasında ekili alanlar içinde yem bitkileri üretim alanı % 1 den daha düşük seviyededir. Bu durum sahanın özellikle hayvancılık faaliyetlerini zorlaştıran en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Sulu alanlarda Balıseyh, Delice civarında genellikle yonca ve slajlık mısır üretimi yapılırken, Kuru tarım alanlarında Keskin, Karakeçili, Çelebi civarında fiğ ve korunga üretimi yaygındır (Tablo 12).

Tablo 12. Kırıkkale İlinde Yem Bitkileri Ekili Alanı ve Üretimi (2018)

Ürün Adı	Ekili Alan (da)	Oranı(%)	Üretimi(ton)	Oranı(%)
Fiğ	9.221	56	5.839	20
Yonca	2.680	16	5.046	17
Silajlık Mısır	3.995	24	18.289	62
Korunga	508	4	359	1
Toplam	16.404	100	29.533	100

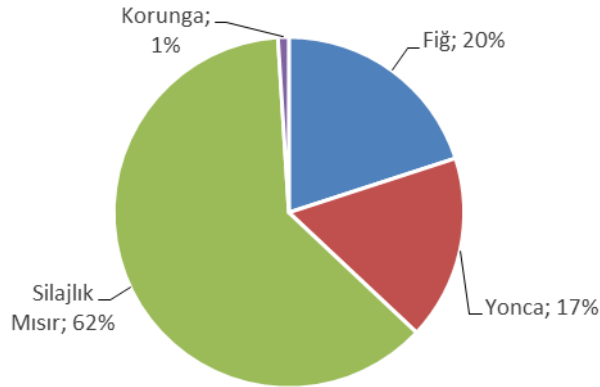
Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, Yatırım Rehberi 2018

Araştırma sahasında yem bitkileri ekili alanlar içinde en büyük payı fiğ oluşturmaktadır (Grafik 11). Bu durum üzerinde fiğ bitkisinin kuru veya sulu tarıma uygun olması, daha kolay hasat edilebilmesi, ÇKS belgesine sahip üreticiler tarafından ekildiğinde devlet destek ödemelerinin yapılması gibi etkenler fiğ ekili alanların üretim sahasını genişletmiştir.



Grafik 11. Kırıkkale Yem Bitkileri Ekili Alan Oranları

Araştırma sahasında yem bitkileri üretim oranlarına bakıldığında slajlık mısır üretiminin en büyük paya sahip olduğu görülür (Grafik 12). Yetiştirme şartlarının zorluğu nedeniyle ekili alanları daha az olan slajlık mısır özellikle sulama yapılan alanlarda verimi oldukça yüksektir.



Grafik 12. Kırıkkale Yem Bitkileri Üretim Oranları

2.3.5. Meyvecilik

Araştırma sahasında meyve üretimi daha çok iç pazara yönelik yapılmaktadır. Üretim Kentsel alana yakın kırsal alanalar ile ilkbaharın daha sıcak yaşandığı Bahşılı, Balıseyh ilçelerinde, Ahılı, Aşağımahmutlar ve Kılıçlar'da yaygın olarak görülmektedir. Bu sahalardaki üretim alanları ise genellikle Karışık meyve bahçelerinden oluşmaktadır (Tablo 13).

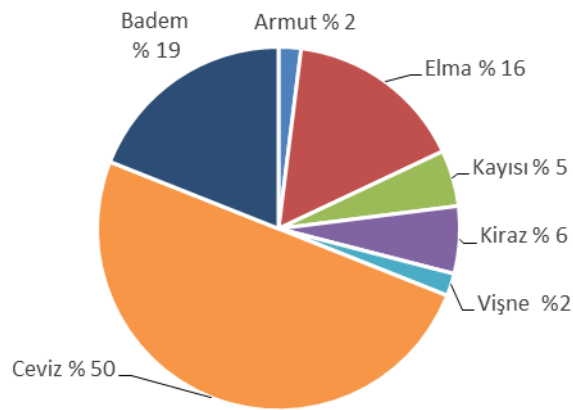
Tablo 13. Kırıkkale İlinde Meyve Ekili Alanlar ve Üretimi, 2018

Ürün Adı	Ekili Alan(da)	Oranı(%)	Üretim(ton)	Oranı(%)
Armut	148	2	400	11
Elma	1.079	16	1.505	42
Kayısı	378	5	534	15
Kiraz	395	6	323	8,9
Vişne	150	2	186	5,1
Ceviz	3459	50	336	9,3
Badem	1340	19	314	8,7
Toplam	6.949	100	3598	100

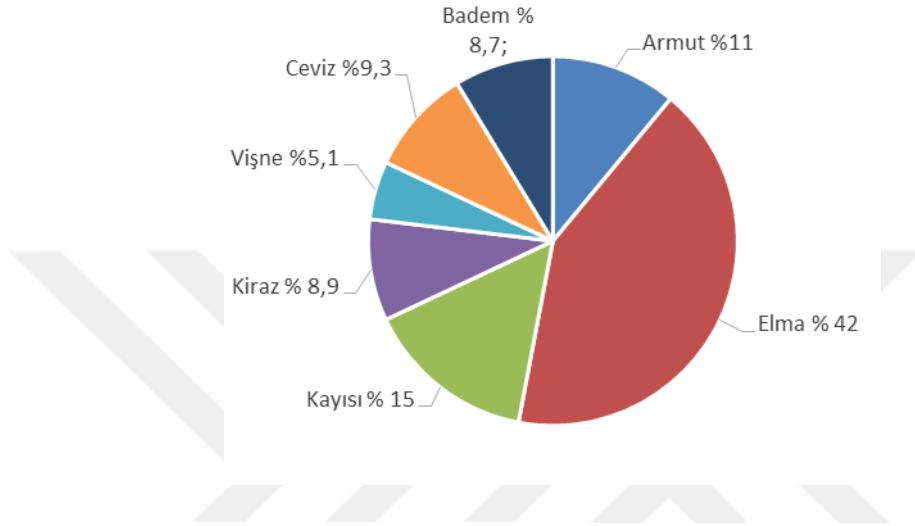
Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, Yatırım Rehberi 2018

Sert kabuklu türlerden ceviz ve badem üretimi ise daha çok iklimin serin geçtiği Keskin, Karakeçili ve Çelebi ilçelerinde yayındır. Bu meyve türlerinden badem 2. ve 3. sınıf tarım arazilerinde, kireçli topraklar üzerinde yetişebilme özelliği, susuzluğa karşı dirençli olması gibi faktörler araştırma sahasındaki üretimin dağılışı üzerinde etkili rol oynamaktadır.

Yumuşak çekirdekli meyve türlerinden en fazla üretimi yapılan elma ise araştırma sahasında Golden, Starking, Delicious, Amasya ve Granny Smith çeşitleri yaygın olarak üretimi yapılmaktadır (Grafik 13).

**Grafik 13.** Kırıkkale Meyve Ekili Alanı Oranları

Araştırma sahasında en fazla ekili alana sahip olan meyveler sıra ile ceviz, badem ve elmadır (Grafik 14) Ancak üretim miktarına bakıldığında elma üretimi daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum üzerinde etkili olan faktörler öncelikle elma üreticiliğinin daha eskiye dayanması ve iklim koşullarının elma üreticiliğine elverişli olmasıdır. Bir diğer neden ise kırsalda artık yaşamayan kente göç etmiş nüfusun kırsaldaki mevcut arazisine ceviz ve badem dikerek araziden faydalanma isteğidir.



Grafik 14. Kırıkkale Meyve Üretim Oranları

Ekim alanları en fazla olan meyveler ceviz ve badem olmasına karşın yukarıda değinildiği üzere üretimi en fazla olan meyveler elma, kayısı ve armuttur.(Grafik 11) Ceviz, badem üreticiliği ise daha çok kırsal nüfusun uğraşı alanları dışında kentte yaşayan, kırsaldan göç etmiş nüfusun ek kazanç maksatlı uğraşı alanları olarak yapılmaktadır.

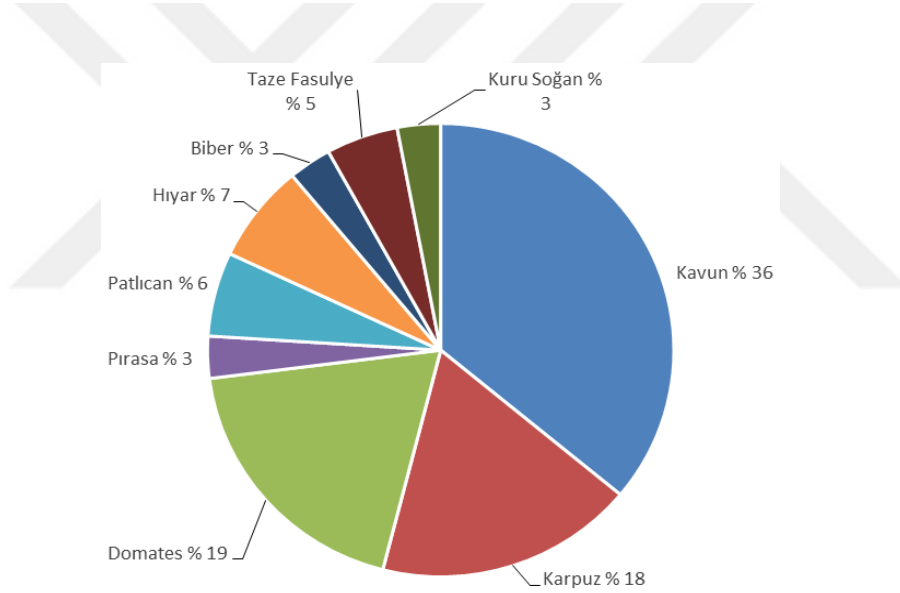
2.3.6. Sebzeçilik

Araştırma sahasında tarım alanlarının yaklaşık % 1'inde sebzeçilik faaliyetleri yapılmakta olup ürünler daha çok il içi pazarlarda tüketime sunulmaktadır. Yetiştirilen sebze türleri içinde ülke üretiminde pırasa % 2'lik pay ile 13. sıradadır. En çok yetiştirilen diğer sebze kavun ise % 1'lik paya sahiptir (Tablo 14; Grafik 15). Yaygın olarak yetiştirilen sebzeler; domates, kavun, pırasa, patlıcan, salatalık, biber ve taze fasulyedir. Sebze üretiminin yoğunlaştığı alanlar Kılıçlar, Hasandede, Aşağımahmutlar ve Sulakyurt önemli paya sahiptir.

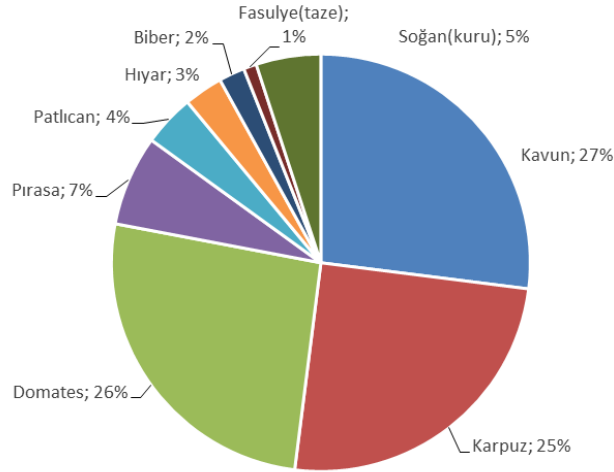
Tablo 14. Kırıkkale Sebze Ekili Alanlar ve Üretimi

Ürün Adı	Ekili Alan(da)	Oranı(%)	Üretim (ton)	Oranı(%)
Kavun	8.542	36	17.346	27
Karpuz	4.315	18	15.973	25
Domates	4.594	19	16.911	26
Pırasa	800	3	4.383	7
Patlıcan	1.253	6	2.527	4
Hıyar	1.637	7	1.953	3
Biber	768	3	987	2
Fasulye(taze)	1.083	5	785	1
Soğan(kuru)	815	3	3.221	5
Toplam	23.807	100	64.086	100

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, Yatırım Rehberi 2018

**Grafik 15.** Kırıkkale Sebze Ekili Alan Oranları (2018)

Araştırma sahasında sebze tür ve çeşitliliği yönünden türlerin % 50 sini oluşturan Kavun, Karpuz (Grafik 16) gibi türler genellikle kıraç arazilerde kuru tarım şeklinde yapılmaktadır. Kavun, karpuz ve domates dışında diğer ürünlerin ekili alanları birbirine çok yakın değerler göstermektedir. Arazi çalışmalarında da görüldüğü üzere bu durum belli başlı bir üründe yoğunlaşmak yerine iç pazardaki ihtiyaca yönelik daha çok kentsel alana yakın ve bahçe tarımı ile ürün yetiştiriciliğinin yapılmasından kaynaklanmaktadır.



Grafik 16. Kırıkkale Sebze Üretim Oranları (2018)

Sebze üretim durumuna bakıldığında kavun, domates ve karpuzun en fazla üretimi olan ürünler olduğu görülmektedir (Grafik 16).

2.3.7. Bağcılık

Araştırma sahasında 21.614 dekar alanda bağcılık faaliyetleri yapılmakta olup, 2017 üretim miktarı 11.004 tondur. Bitkisel üretim yapılan tarım alanları içindeki payı % 1 civarındadır. Üretim en çok Hasandede, Delice, Balışeyh ve Sulakyurt ve Kentsel alana yakın bahçe alanlarında yapılmaktadır.

2.4. Kırıkkale İlinde Hayvansal Üretim

Araştırma sahasındaki ekonomik faaliyetlerden bir diğeri de hayvancılıktır. Ancak sahada hayvancılık bir ticari faaliyet olmaktan çok üretim ihtiyacı karşılamaya yöneliktir. Bunun yanında toplam arazinin 43.316 ha ve % 9,4'lük payı çayır ve mera arazileri olmasına rağmen meraların verimsiz olması mera hayvancılığının yeterince yapılmamasına neden olmuştur (Tablo 15). Geçmiş yıllarda mera hayvancılığının yaygın olmasına rağmen kültür ırklarının da artmasıyla daha çok entansif beslemeye geçilmiştir. Kırsal nüfus potansiyelinin azalması nedeniyle bakımı daha zor olan mera hayvancılığından modern ahır ve besleme koşullarının hâkim olduğu yetiştiricilik araştırma sahasında görülmektedir. Bitkisel üretimde kaba yem üretiminin artmasıyla beraber verimin de artması beklenmektedir.

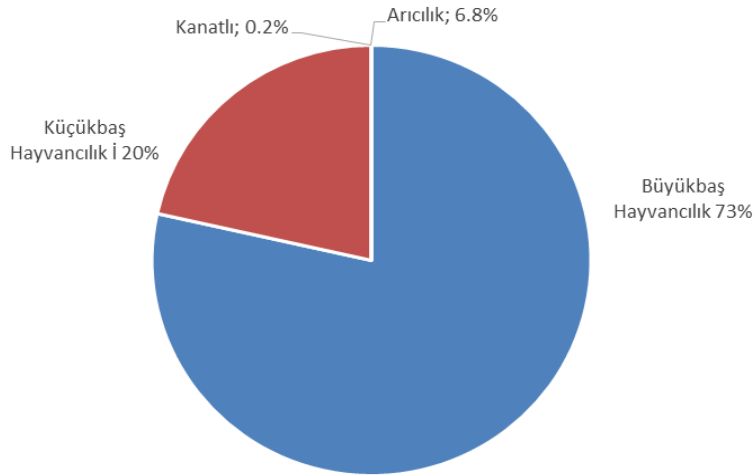
Araştırma sahasında hayvancılık işletmeleri genellikle küçük aile işletmeleri şeklindedir. Kırsalda daha çok ikincil üretim şeklinde benimsenen hayvancılık faaliyetleri geleneksel yöntemler ve yetiştiricilikle devam etmektedir. Son yıllarda sağlanan desteklemeler ve tarım kredileri ile hayvancılık işletmelerinde modernizasyon giderek artmaktadır.

Tablo 15. Kırıkkale Hayvancılık İşletme Sayıları, 2018

İşletme Türü	Sayısı	Oranı(%)
Büyükbaş Hayvancılık İşletmesi	4.508	73
Küçükbaş Hayvancılık İşletmesi	1.235	20
Kanatlı İşletmesi	8	0,2
Arıcılık İşletmesi	417	6,8
Toplam	6.168	100

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, 2018

Araştırma sahasında işletme sayıları bakımından büyükbaş hayvancılık faaliyetlerinin daha fazla yapılmakta olduğu belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu durum üzerinde araştırma sahasının hemen her bölgesinde karşılaşılan mandıra işletmeleri etkili olmuştur (Grafik 17; Tablo 16).



Grafik 17. Kırıkkale Hayvancılık İşletme Sayıları.

Tablo 16. Kırıkkale İli İlçelere göre Hayvan Varlığı, 2018

İLÇE ADI	BÜYÜKBAŞ				KÜÇÜKBAŞ		
	Sığır	Genç Yavru	Manda	Toplam	Koyun	Keçi	Toplam
Merkez	7.104	4.129	14	11.247	18.553	3.498	22.051
Bahşılı	701	56	0	757	3.733	1.949	5.682
Balışeyh	6.382	1.046	13	7.441	12.884	1.475	14.359
Çelebi	1.917	207	0	2.124	6.309	299	6.608
Delice	3.639	1.140	21	4.800	10.696	1.453	12.149
Karakeçili	1.789	337	0	2.126	5.145	1.104	6.249
Keskin	12.649	1.960	85	14.694	12.068	1.643	13.711
Sulakyurt	2.904	1.102	0	4.006	8.440	7.026	15.466
Yahşihan	2.334	261	146	2.741	12.563	4.135	16.698
Toplam	39.419	10.238	279	49.936	90.391	22.582	112.973

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, 2018

2.4.1. Büyükbaş Hayvancılık

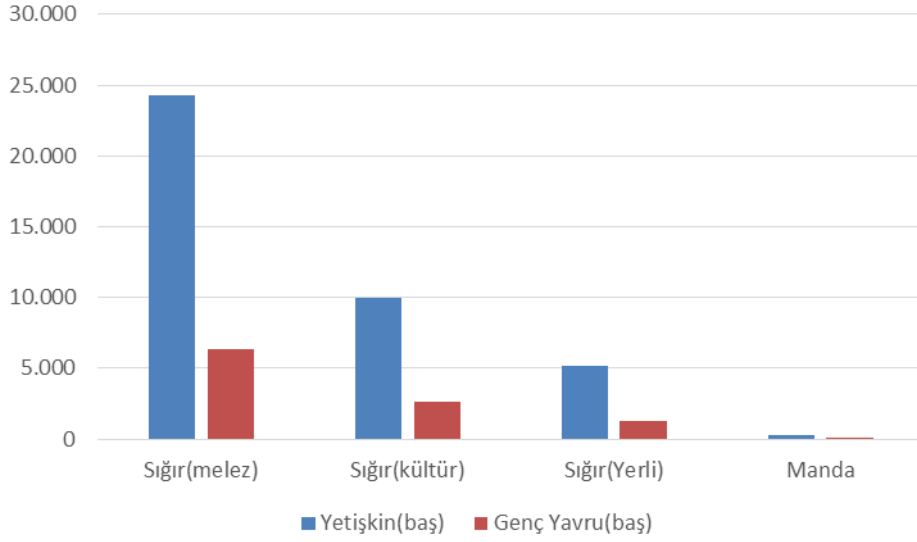
Araştırma sahası büyükbaş hayvan varlığı Türkiye geneli iller ile karşılaştırıldığında sığır sayısı bakımından 71. sırada, manda sayısı bakımından ise 49. sırada yer almaktadır (KİTMYR 2017:62) Bu verilerden de anlaşılabacağı üzere araştırma sahasında büyükbaş hayvancılığın geliştiğinden söz etmek pek mümkün değildir. Bununla beraber son yıllarda kültür ırklarının artması ve yüksek verimli bu ırklarla yerli ırkların melezlenmesi sonucu büyükbaş hayvan varlığında kayda değer artışlar gözlenmektedir (Tablo 17).

Tablo 17. Kırıkkale İli Büyükbaş Hayvan Varlığı, 2018

Hayvan Türü	Yetişkin(baş)	Genç Yavru(baş)	Toplam	Oranı(%)
Sığır(melez)	24.312	6.348	30.660	61
Sığır(kültür)	9.959	2.626	12.585	25
Sığır(Yerli)	5.148	1.264	6.412	13
Manda	253	26	279	1
Toplam	39.672	10.264	49.936	100

Kaynak: Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü, 2018

En fazla hayvan varlığına sahip olan ilçe Keskin'dir. Bunu Merkez ilçe ve Balı-
şeyh ilçeleri takip etmektedir. Kentsel alana yakın sahalardaki bu önemli artışta şehir
merkezinin et ihtiyacını karşılamaya yönelik şehre yakın alanlarda kurulan mandıra iş-
letmelerindeki büyükbaş hayvan sayısıdır (Grafik 18).



Grafik 18. Kırıkkale İli Büyükbaş Hayvan Varlığı 2018

2.4.2. Küçükbaş Hayvancılık

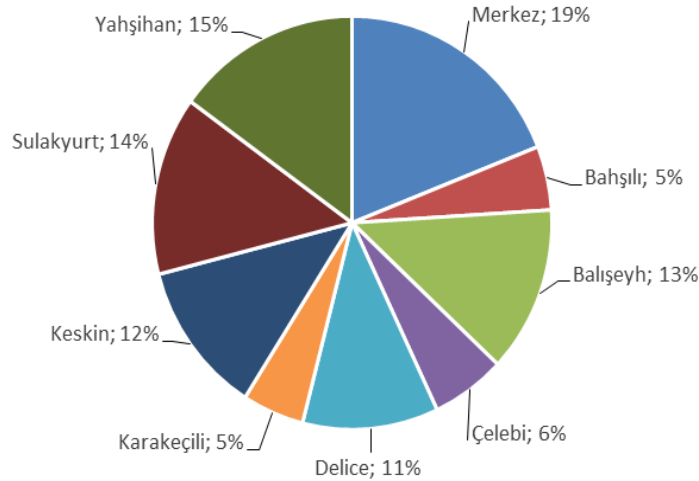
Araştırma sahasında geçmişte küçükbaş hayvancılık faaliyetleri geleneksel yön-
temlerde yürütülmekteydi. Coğrafi koşullar, arazinin yapısı mera yetiştiriciliğine uygun
olmasına rağmen kırsalın hızla göç vermesi, kırsal iş gücü azlığı küçükbaş hayvancılık
faaliyetlerinde sebep olmuştur (Tablo 18). Araştırma sahasındaki meralar yarı kurak
iklimin etkisiyle küçükbaş hayvancılık için daha elverişli bir ortam sağlamasına rağmen
üretim mandıra ve ahır benzeri küçük işletmelerde sürdürülmektedir.

Tablo 18. Kırıkkale İlinde Küçükbaş Hayvancılık

İLÇE ADI	KÜÇÜKBAŞ			Oranı(%)
	Koyun	Keçi	Toplam	
Merkez	18.553	3.498	22.051	19
Bahşılı	3.733	1.949	5.682	5
Balışeyh	12.884	1.475	14.359	13
Çelebi	6.309	299	6.608	6
Delice	10.696	1.453	12.149	11
Karakeçili	5.145	1.104	6.249	5
Keskin	12.068	1.643	13.711	12
Sulakyurt	8.440	7.026	15.466	14
Yahşihan	12.563	4.135	16.698	15
Toplam	90.391	22.582	112.973	100

Kaynak: Kırıkkale Tarım İl Müdürlüğü, 2018

Araştırma sahasında kıl keçisi özellikle Keskin ve Karakeçili’de çok eski zamanlardan beri yapılmakta olup orman alanlarındaki koruma tedbirleri ve şehre olan göçlerin etkisiyle giderek üretiminde azalma görülmektedir. Koyun yetiştiriciliğinde sahada en çok tercih edilen tür ise Akkaraman ırkıdır. Bu tür özellikle süt üretiminde sahada önemli bir paya sahiptir (Grafik 19).

**Grafik 19.** Kırıkkale İlinde Küçükbaş Hayvancılık

2.4.3. Kümes Hayvancılığı

Araştırma sahasında kümes hayvancılığı daha çok kendi öz tüketim ihtiya ını karşılamak amacı ile yapılmaktadır. Kümes hayvancılığında daha çok tavuk yetiştiriciliğı ön plana çıkmaktadır. Bununla beraber organik yumurta ve serbest sistem kanatlı yetiştiriciliğı giderek önem kazanmıştır. Kırıkkale İl Tarım Müdürlüğü verilerine göre et i, damızlık ve yumurtacı tavuk yetiştiriciliğı 690.000 adet ile Keskin, Balışeyh ve Yahşihan ilçelerinde kanatlı hayvan yetiştiriciliğı daha çok görülmektedir. Bu oranın % 65'i yumurta tavuk uluğ  şeklindedir.

2.4.4. Arıcılık

Arıların aktivitesini s rd rebileceğı serin hava ve ilkbaharda hatta yaz aylarında bile açık kalan çiçekler, arıcılığın gelişerek devam etmesini sağlamaktadır (Hayli, 1995: 243). Araştırma sahasında arıcılık faaliyetleri daha çok Denek dağı çevresinde yoğunluk kazanmaktadır. Araştırma sahasında 417 arıcılık yapan işletme, 15.208 kovan ile faaliyetler sürdürülmektedir. Bu faaliyetler genellikle gezginci arıcılar tarafından sürdürülmektedir. Kırıkkale Tarım İl Müdürlüğü 2017 yılı verilerine göre 156,52 ton bal üretimi ile 3,92 ton balmumu üretimi yapılmaktadır. Yeni kırsal nüfusun alternatif ve daha verimli uğraşlarından biri olarak arıcılık bölgede son dönemde daha da artmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KIRIKKALE İLİ KIRSALINDA KENTLEŞME, SANAYİLEŞME GELENEĞİN AŞINMASI DÖNEMİ

Bu bölümde, sanayinin etkisinde doğan ve gelişen araştırma sahasının kırsalında, yaşanan değişimlerin üzerinde kentleşmenin etkileri, sanayinin etkisi ve kırsalda görülen değişimler üzerinde durulmuştur. Kentleşmenin etkisiyle görülen kırsal ulaşımdaki değişimler, kırsal meskenler ve eklentilerde görülen doğal çevre ile uyumun azalması ve kırsaldaki nüfus hareketliliği ele alınmaktadır.

Daha önce bir yerleşim yeri dahi olmayan bir araziye kurulan sanayi tesislerinin öncelikle hızlı bir kentleşmeye neden oluşu ve daha sonra çevresindeki kırsal dokular üzerindeki etkileri ele alınmaktadır

3.1. Kırıkkale’de Ulaşımın Gelişimi

Genel anlamı ile insan ya da eşyanın bir yerden diğer bir yere hareket etmesini ifade eden ulaşım faaliyeti yeryüzünde çeşitli ‘yer’ler, ‘bölge’ler arasındaki ilişkilerin kurulmasında, ölçülebilmesinde ve de coğrafi görünümün şekillenmesinde önemli rol oynamakta olması sebebiyle zaten coğrafyanın belli başlı konuları arasındadır (Tümertekin, 1976: 1). Ulaşım, esas itibari ile çeşitli amaçlara araç olarak ele alınabilir. Çeşitli iktisadi, idari ve kültürel fonksiyonların önem ve canlılık kazanmasında ulaşım, üzerine önemle durulması gereken husustur. Her şehir, değişen bir ölçek olmak üzere, ulaşım şebekesini kendinde toplamaktadır. Ancak işlek ulaşım yollarını kendinde toplayan şehirlerde, diğer hizmetler de büyük önem kazanmaktadır (Göney, 1984: 198)



Fotoğraf 1. Mahmutlar Şarklısı köyü asfalt yolu (2018)

Tümertekin, *gerek bölge içi, gerek bölge dışı ilişkilerde ulaşımın rolü, zaman ve mekâna göre değişmekle birlikte çok önemlidir* demektedir. (1994: s.482) 19. yy'den itibaren ulaşımında buhar gücü ve demiryolu ile önce kentler arası yakınlık sağlanmış daha sonraki zamanlarda ise kent içi ulaşımın niteliğini belirleyen önemli gelişmeler yaşanmıştır. Araştırma sahasında kırsal ile ulaşım genellikle asfalt yoldan sağlanmaktadır (Fotoğraf 1). Şehirler ve ülkeler demir yolu hatlarıyla birleştirilmiş ve bu sayede çok miktarda eşya ve insanın değişimi daha hızlı ve daha güvenli biçimde sağlanmaya çalışılmıştır. Şehirler ürettikleri ürün ve hizmetlerle çevrelerindeki sahaları önemli oranda etkilerler. Bir şehir etkisini sınırları dışında ne kadar uzak alanlara ulaştırabilirse önemi de gelişmesi de etki sahası da o oranda artmaktadır. *Bir şehrin ekonomik hayatıysa, kesin olarak ulaşım ağı ile çevreye bağlanmasına ve açılmasına göre önem kazanır. Sonuç olarak ulaşımın fonksiyonel sahası, ekonomik yapı içerisinde çok önemli bir yere sahiptir.* (Karaboran, 1989: 94)



Fotoğraf 2. Yahşıhan-Bahşili arasında mühimmat taşıma amacıyla yapılmış demiryolu köprüsü (2018)

Bir şehrin gelişiminde ulaşımın önemi, *coğrafi mekân beşeri faaliyetlerin ona erişilebilirliğiyle tanımlanır. Merkeziyet ise merkezin hizmet ettiği çeşitli mekân parçalarının birbirlerine uygun bir şekilde erişebilmelerini ifade eder. Büyük bir şehrsel aglomerasyonun varlığı her zaman iyi organize olmuş ulaşım ve arz şebekesine sahip olmasına dayanmıştır.* (Gottmann, 1976: 5)

Şehirleşme ile birlikte yaşanan ekonomik gelişmeler hiç şüphesiz şehrin en önemli unsurlarından ulaşımın da çeşitlenmesini ve gelişmesini sağlamıştır. Bu gelişmelerin olumlu sonuçları olduğu kadar yanlış arazi kullanımı ve planlama eksikliği nedeniyle doğal çevre üzerinde önemli sorunlara da yer açtığı muhakkaktır. Bilindiği üzere tarih boyunca insanoğlu yerleşmelerini daha çok su kaynaklarına yakın, dağ etekleri ile vadi boyunca uzanan elverişli ovalara kurmayı tercih etmişlerdir. Ulaşım ağının gelişmesi ile birlikte karayolu ve demir yolu güzergâhlarına yakın alanlar, yerleşme alanı olarak daha çok tercih edilir hale gelmiştir(Fotoğraf 2). Araştırma sahasında ulaşımın gelişmesi ulaşım ile beraber kırsal alan ile kentsel alan arasındaki iletişim daha da artmış, kentsel etkiler kırsal alanlar üzerinde etkisini daha fazla hissettirmeye başlamıştır.

Yapı malzemesi, günlük gıda ve diğer tüketim ürünleri kırsalda daha kolay temin edilebilmiştir.



Fotoğraf 3. Keçili Köyü stabilize dolgu yol

Köksal, ‘Kızılırmak’ın Doğusunda Ankara’nın Üç İlçe Merkezi’ adlı çalışmasında O gün ilçe özelliği taşıyan Kırıkkale’nin coğrafi konumunu tarif ederken *Kızılırmak’ın doğusunda, içerisinden Çoraközü vadisinin geçtiği yerde ve Ankara-Samsun karayolu ile Ankara-Erzurum demiryolu güzergâhında yer alır.*(Köksal, 1964: 169-170). ifadelerini kullanmaktadır.

Araştırma sahasında temel ekonomik fonksiyonunu oluşturan, şehirleşmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynayan MKE’nin 1924 yılında kurulmasında sahip olduğu coğrafi konumu ve ulaşım ağı ile açıklanabilir. (1924’ten 1950’ye kadar Askeri Fabrikalar ismi ile anılırken, Sanayi Bakanlığına bağlı MKE’nin kurulmasıyla bu müesseseye devredilmiş ve o günden itibaren Makine ve Kimya Endüstri Kurumu adını almıştır.) Köksal, *Kırıkkale 1925 senesinden önce Kırık isimli 12 haneli bir köy iken, o tarihlerde demiryolunun Yahşıhan’da bulunması ve Kızılırmak’ın yakınlığı fabrika için en elverişli şartlardan ikisiydi.* (Köksal, 1964: 170) demektedir. Üretilen silah ve mühimmatın daha ucuz ve daha güvenli taşınması şehrin diğer bölgelerle olan ulaşımının kolaylığı Kırık-

kale'nin kuruluşunda ve yer seçiminde ulaşımın önemli rol oynadığını göstermektedir. Araştırma sahasında Irmak tren garı 1924 yılından beri Ankara ile doğu illeri arasında ulaşımı sağlayan önemli bir ulaşım merkezi olma niteliği taşır.

Kırıkkale denilince ilk hatıra gelen askeri fabrikalarıdır ve muhakkak ki şehrin doğuşunda esas rolü bu fabrikalar oynamıştır. Bununla beraber şehir, yolların sağladığı kolaylık ile ve gene yollar sayesinde canlı olan ticaretiyle büyümüş, aynı zamanda önemli bir pazar haline gelmiştir. Bu iki faaliyet şekli, şehrin günden güne büyümesinin başlıca sebeplerini teşkil etmekte ve bu büyümenin hangi sınırdan duracağını şimdiden kestirmek mümkün olmamaktadır (Köksal 1964: 176). Yine aynı çalışmasında Köksal, Şehrin ticari fonksiyonlarının ve şehrsel merkezin gelişmesinde demiryollarının katkısı önemlidir. Şehrin çarşısı, Yenidoğan mahallesinde, Zafer, Barbaros, Cumhuriyet, Mimar Sinan caddeleri arasında Kırıkkale'nin ilk mahallesi olan Fabrikalar semtine, aynı zamanda devlet dairelerine ve demiryolu istasyonuna yakın bir yerde kurulmuştur. O tarihlerde demiryolunun yegâne vasıta olması, çeşitli işleri dolayısıyla şehre gelenlerin kolayca alışveriş yapmaları, ticaret sahiplerinin çeşitli mallarını getirmeleri, fabrika mahallesi sakinlerinin ihtiyaçlarını hemen temin etmeleri, çarşının bu semte kurulmasına sebep olmuştur (Köksal, 1964: 174).

Anlaşıldığı üzere araştırma sahasında kuruluş yeri seçiminde ve şehrsel merkeziyetin gelişmesinde ulaşım, özellikle demiryolu ulaşımı son derece etkili olmuştur.

Araştırma sahası, İç Anadolu Bölgesi'nde, Doğu ve Karadeniz bölgelerine ulaşımında kavşak noktasında yer almaktadır. Ankara-Samsun (D-200 karayolu) ve Ankara – Kayseri(D-765) karayolları Türkiye'nin araç ve yolcu sayısı bakımından en işlek karayollarındandır. Bu iki önemli karayolu ile 43 il merkezine ulaşım sağlanır. Yapımı halen devam etmekte olan Ankara- Konya karayolunun da tamamlanması ile araştırma sahasının bölge ve ülke ulaşımındaki önemi daha da artacaktır. Araştırma sahasının kuzeybatı güzergâhını oluşturan Kırıkkale-Ankara karayolu üzerinde yer alan Yahşıhan, Hacıbalı, Kılıçlar ve Irmak kırsal alanlarının gelişimi üzerinde kuşkusuz ulaşımın etkisi diğer faktörlerden daha önemlidir.



Fotoğraf 4. Çerikli Beldesi, Kırıkkale-Yozgat Karayolu (2018)

Araştırma sahasının kuzeydoğu güzergâhını oluşturan Ankara-Samsun karayolu üzerinde daha fazla yerleşim birimi bulunmaktadır. Kentsel alandan itibaren sıra ile Aşağımahmutlar, Işıklar, Balışeyh, İzzettin, Büyükyazlı, Delice kırsal alanları bu güzergâh üzerinde yer alan ulaşımın etkilediği önemli sahalardır. Büyükyazlı'nın doğusundan itibaren Yozgat-Sivas karayolu Kırıkkale-Samsun karayolundan ayrılarak araştırma sahasının kuzeydoğusunda önemli bir belde olan Çerikli'den geçer (Fotoğraf 4). Bu güzergâh boyunca yer alan kırsal yerleşmeler ulaşım hattına uzak kalan diğer alanlara göre sürdürülen ekonomik faaliyetler, sosyal yaşam, altyapı ve nüfus bakımından daha gelişmiş yerleşmelerdir.

Bir diğer önemli ulaşım hattı Kırıkkale-Kayseri(D-765) karayolu araştırma sahasını kuzeybatısında Ankara –Samsun karayolundan ayrılarak güneydoğu istikametinde Kırşehir, Kayseri illeri ile olan bağlantıyı oluşturur. Şehrin iki önemli ana arterlerinden birini oluşturan bu güzergâh aynı zamanda Orta Anadolu Petrol Rafinerisine(TÜPRAŞ) olan ulaşımı da sağlar. Ceyhan – Kırıkkale Boru Hattı ile taşınan ham petrolün işlenerek bölgeye ve ülkeye dağıtımında önemli rol oynar. Bu güzergâh Adana, Niğde, Aksaray, Ankara, şehirlerinden geçerek Kırıkkale’de son bulur. 448 km uzunluğundaki bu hat

10 milyonton/yıl kapasitesine sahiptir. Petrol taşımacılığında önemli bir yer tutar. Bu hat üzerinde gaz dolum, depolama tesisleri bölge ekonomisine önemli katkı sunar. Transit taşımacılık oldukça yaygındır. MKE'ye ait fabrikaların da bu güzergâhta yer alması nedeniyle araştırma sahasının en önemli fonksiyonu olan sanayi tesisleri yine bu güzergâhta yer alır.

Araştırma sahasının yerleşme tarihinden daha eski bir yerleşme olan Keskin bu güzergâhta yer alır. *Keskin hangi tarihte kurulduğu bilinmemekle beraber, Denek dağı civarındaki simli kurşun madenini işlemek üzere 15-20 madenci ailesinin buraya yerleşmesi ile başlar. Bilinen Keskin'in Ankara-Kırşehir yolu(eski Bağdat yolu)üzerinde kuruluşu ve buraya gerek çalışmak üzere, gerekse Bosna-Hersek'ten gelen göçmenlerin yerleştirilmesiyle inkişaf ederek 1859 senesinde ilçe olmuştur* (Köksal, 1964: 178). Yine Köksal, 1891 de Vital Cuinet'in 'La Turquie d'Asie' isimli eserinde Keskin için 'Kırşehir Sancağının en büyük kazası olup ticareti Kırşehirden daha ileridir,demektedir..

Kırıkkale kırsalında ulaşım, toplu taşıma ve bireysel ulaşım ile sağlanmaktadır. Yerleşmelerin 19 tanesinde düzenli toplu taşıma yapılmaktadır. Bununla beraber kalan 177 yerleşmede bireysel ulaşım yapılıyor gibi görünse de bu 19 yerleşme güzergâhında yer alan diğer yerleşmeler de toplu taşıma hizmetinden faydalanmaktadır. Şöyle ki; Sulakyurt güzergâhında Kulaksız, Battaolobası, Kösedurak, Çevrimli, İmamoğluçeşmesi ve Sulakyurt yerleşmeleri, Delice, Çerikli güzergâhında; Balışeyh, Beşbüçak, İzzettin, Büyükyaglı, Delice ve Çerikli yerleşmeleri, Keskin güzergâhında; Hasandede, Cankurtaran, Kurşunkaya yerleşmeleri, Karakeçili ve Çelebi güzergâhında ise; Bahşılı, Hacılar, Karaahmetli, Sülübük, Köprüköy, Karakeçili yerleşmeleri toplu taşıma hizmetinden faydalanan kırsal alanlardır.

Tablo 19. Kırıkkale İli Kırsalında Ulaşım Şekli

Ulaşım Şekli	Toplu taşıma	Özel Araç
Yerleşme sayısı	19	177

Kaynak: Köy Bilgi Formları, Arazi Çalışmaları, 2017

Kırıkkale kırsalında ulaşım ağını sağlayan yollar; asfalt ve stabilize olarak karımıza çıkmaktadır. Bu yerleşmeler arasında toprak yol ile ulaşım sağlayan kırsal yerleşme bulunmamaktadır.

Tablo 20. Kırıkkale İli Kırsalında Yol Durumu

Yol Durumu	Asfalt	Stabilize
Yerleşme sayısı	88	108

Kaynak: Köy Bilgi Formları, Arazi çalışmaları, 2017.

3.2. Kırıkkale İli Kırsalında Konutlar ve Mimari

Köy meskenleri, kullanılan inşa gereçleri, fonksiyonları ve fizyonomileri ile bulundukları coğrafi mekânın doğal şartlarının yanında, meskenleri kullanan kişilerin ekonomik faaliyetleri ve sosyoekonomik düzeyleri ile yakından ilişkilidir. (Hayli, 2001: 25). DPT, kırsal alanda yaşam ortamı ve ekonomik aktiviteler önemli ölçüde doğal üretim kaynaklarının kullanım ve değerlendirilmesine bağlıdır, (ÖİKR, 2000: 2) şeklinde kırsal meskenlerin genel karakteristiğini ifade eder. Coğrafyayı ilgilendiren evler, yapı malzemesi, şekli ve çeşitli kısımlarının terkip tarzı ile içinde bulunduğu coğrafi şartların etkisini yansıtır (Tanoğlu, 1969: 214). Kırsal meskenler inşa edilirken büyük oranda doğal çevrenin etkisinde kalır ve yaygın yapı malzemesi kullanılır. İnşa edildiği doğal çevrenin sağladığı tüm imkânlardan faydalanılır. Bu yönüyle kırsal meskenlerin doğal çevreyle uyumlu olduğu gözlenir. Taş, toprak veya ahşap kullanımında topoğrafyanın etkisi önemlidir. Kırsal meskenlerin sakinlerinin yaşam tarzının, ekonomik faaliyetler ve sosyal yaşantılardan etkilenecek mekânsal farklılıklar oluşturduğunu biliyoruz. Söz konusu farklar, formal olabileceği gibi yapı tarzı, kat sayısı, eklentiler, iç donatım, kullanılan yapı gereçleri, tezyin (iç ve dış süsleme) ve daha birçok yönden olabilmektedir. (Hayli, 2001: 26)

Araştırma sahamızdaki kırsal meskenlerde günümüzde yapı malzemesi bakımından kerpiç kullanımı hâkim durumdadır. Kerpiç ve toprak meskenlerden sonra, betonarme (biriket) malzemeler daha yaygındır. Bunula beraber Taş meskenlerin çoğunlukta olduğu kırsal yerleşmeler yoktur (Tablo, 21) . Taş malzemenin daha çok meskenlerin temel yapımında kullanılması kırsalda sıklıkla görülen bir durumdur. Bununla birlikte yeni yapılan kırsal meskenlerde taş malzeme genellikle meskenlerin eklentisi veya avlu duvarı yapımında kullanılmıştır.

Tablo 21. Meskenlerde Ağırlıklı Kullanılan Yapı Malzemesine Göre Köyler

Yapı malzemesi	Yerleşme sayısı	Oran(%)
Betonarme (briket, tuğla)	89	45
Kerpiç	107	55
Toplam	196	100

Kaynak: Arazide Uygulanan Anketler, 2017

Araştırma sahasında yapılan arazi çalışmalarından anlaşıldığı üzere meskenlerin yapı malzemesi olarak tamamıyla betonarme veya tamamıyla kerpiç toprak kullanılan kırsal yerleşme bulunmamaktadır. Bu durum kırsal meskenlerin yapımında öncelikli yapı malzemesi olarak kullanılan doğal unsurların yerlerini yavaş yavaş modern yapı malzemelerine terk ettiğini göstermektedir. Bununla beraber sahada yer alan kırsal yerleşmelerinden önemli bir kısmında (Tablo 21) hâkim yapı malzemesinin betonarme olması kırsal meskenler üzerinde kentsel dönüşümün en belirgin göstergesidir.

**Fotoğraf 5.** Çalış köyünde tarım dışı amaçla kullanılan mesken eklentisi (2018)

Kırsal meskenlerin eklentilerinde kullanılan yapı malzemesi, çatı örtüsü ve kullanım amacının değişimi kırsal alanlar üzerindeki kentsel etkiyi göstermektedir. Tarım

ürünlerinin ve tarım araçlarının saklanıp depolandığı tandır, kiler, samanlık gibi eklentiler günümüzde yerini araba garaj ve otoparklarına bırakmıştır (Fotoğraf. 5).



Fotoğraf 6. Dikmen köyünde toprak mesken ve köy içi toprak ulaşım yolu (2018)

Araştırma sahasında meskenlerin inşasında yapı malzemesi olarak kerpiç evler halen varlığını devam ettirmektedir. Bu meskenlerin önemli bir kısmında düz dam olan çatı örtüleri zamanla yenilerek kiremit örtü kullanılmaya başlanmıştır. (Fotoğraf 6). Kerpiç evlerin bazılarında zaman içerisindeki aşınmaya karşı dış cephe beton sıva ile kaplanmıştır (Fotoğraf 7).



Fotoğraf 7. Kösedurak köyünde beton sıva ile kaplanmış toprak mesken, (2018)

Araştırma sahasında kırsal meskenlerde kullanılan yapı malzemesinin genel dağılımına (Harita 9) bakıldığında betonarme, briket tuğla gibi malzemelerin ağırlıkta kullanıldığı kırsal yerleşmeler kentsel alana yakın ve araştırma sahasının güneybatısında yoğunlaşmaktadır. Çalışma sahasının kuzeydoğusunda yapı malzemesindeki değişim üzerinde daha çok ulaşım ağına ve kentsel alana uzaklık, bölgenin daha fazla göç vermesi etkili olmuştur.

Araştırma sahamızdaki köylerin önemli bir kısmındaki meskenlerin kerpiç malzemenen yapılmış meskenler olduğu görülmektedir. Son yıllarda yapılan meskenlerde daha çok briket ve tuğla kullanımı artmıştır. Bu durum üzerinde önemli oranda da köyden şehre ya da ilçe merkezlerine olan göçlerin etkisi, ulaşım ve nakliye imkânlarının artmasıdır. Şöyle ki göç eden nüfusun arkasında bıraktığı meskenler yıllar içerisinde varlığını devam ettirememiştir. Zamanla değişen sosyal yaşam tarzı bu meskenlerin tuğla, biriket gibi malzemelerle yenilenerek ekim ve hasat dönemleri ile düğün, cenaze, bayram gibi özel günlerde kullanılan mevsimlik kırsal yerleşmelere dönüşmesini sağlamıştır. Bu meskenlerin eklentileri tarım dışı amaçlarla garaj veya depo olarak kullanılmaktadır. Bu meskenlerde eklentiler ahır, kümes veya ürün deposu olma özelliğini ya bütünüyle ortadan kalkmış ya da kullanım amaçları değişmiştir

Araştırma sahasında köy meskenlerinde kullanılan yapı malzemesindeki bu değişim kırsal meskenlerin bilindik karakteri dışında farklı bir yapı türüne sahiptir. Köylerin önemli bir kısmında görülen bu değişim bize bu alanların büyük ölçüde gerçekleştirdikleri faaliyetler dışında kırsallığını yitirmiş alanlar olduğunu göstermektedir (Foto 8).



Fotoğraf 8. Müsellim köyü iki katlı kerpiç mesken (2018)

Çatı örtü malzemesi ve dolayısıyla çatı şekli bakımından araştırma sahası kırsal meskenlerin büyük çoğunluğunda beşik formda kiremit çatılı meskenler görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında köyden şehre olan göçlerin etkisiyle meskenlerin terk edilip kullanılamaz hale gelişi ya da yeni yapılan, tadilat gören meskenlerde malzeme temini kolaylığı ve ekonomik seviyenin artması kiremit örtü malzemesinin tercih edilme nedenleri arasında gösterilebilir (Tablo 22; Foto 9).

Tablo 22. Meskenlerde Çatı Örtü Malzemesi Kullanımına Göre Köyler

Çatı Örtü Malzemesi	Köy Sayısı	Oranı (%)
Kiremit	143	73
Toprak(Düz dam)	53	27
Toplam	196	100

Kaynak: Arazide Uygulan Anketler, 2017



Fotoğraf 9. Barakobası köyü toprak damlı meskenler (2017)

Kırıkkale çevresinde kırsal alanlarda yer alan köy meskenleri fizyonomileri bakımından oldukça farklılık da arz ederler. Bu durum üzerinde hiç kuşkusuz doğal çevre faktörlerinden daha ziyade sürdürülen ekonomik faaliyet türleri etkili olmuştur. Şehirle bütünleşmiş durumda olan bu yakın kırsal sahalardaki meskenler doğal çevrenin etkisini nerdeyse hiç yansıtmaz. Farklı yapı malzemeleri ve planlarda yapılmış bu meskenler kırsal yaşamın gerekleri olan ahır, samanlık, tandır, ürün deposu gibi eklentileri bünyesinde barındırırken ekonomik faaliyet çeşitliliğine göre bu eklentilerin yerinde farklı peyzaj türleri de görmek mümkündür. Bu eklentilerin yerinde biriket ve ahşap malzemenin yapılmış genellikle hafta sonları dinlenme amaçlı kullanılan kamelya ve sayfiye meskenler görülmektedir.

Ayrıca bu meskenlerin önemli bir kısmı iki ve daha çok katlı yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. İki veya daha çok katlı yapıların yer aldığı bu kırsal alanlar, araştırma sahamızda şehir ve ilçe merkezlerinin hinterlandında olduğu gibi ulaşım ağı üzerinde veya önceden belde özelliği taşıyan günümüzde ise köy statüsünde olan kırsal alanlardır.

3.3. Kırıkkale İlinde Göçler

Göç hareketi insanlık tarihi ile başlamış ve toplumsal yaşam üzerinde görülen değişikliklerde çok önemli etkilere sahip olmuştur. Göç hareketinin nedenleri çok çeşitli faktörlere bağlı olduğu gibi ortaya çıkardığı sonuçları da gerek toplum üzerinde ve gerekse mekân üzerinde oldukça çeşitlidir. Bu nedenle coğrafyanın temelini oluşturan insan ve mekân arasındaki etkileşimin ortaya konulmasında göç, üzerinde durulması gereken en önemli beşeri coğrafya konularından biridir. *Nüfusun devamlı yaşama bölgelerini kişisel olarak, aileler veya gruplar halinde terk edip, geçici veya sürekli olarak yaşamak amacıyla bir başka yere hareketine göç denir.* (Doğanay, 1994. s:165).

Göç olgusu üç ana unsur üzerinden incelenir. Bunlardan birincisi; göçün nerede başlayıp, nereye vardığını gösteren göçün yönüdür. Göç; kırsaldan kentlere, kentlerden kırsala, kırsaldan kırsala, kentlerden kentlere olabilmektedir. Bu göçler ülke içerisinde yapılan iç göçleri göstermektedir. Aynı şekilde göç, bir ülkeden başka bir ülkeye yapılırsa buna dış göç denmektedir. Bunların tamamı göçün yönünü, hareketin başladığı yer ile vardığı noktayı gösteren göç türleridir. Göç olgusu incelenirken ikinci unsur ise; göçün karakteridir. Doğrudan, kademeli ve dönüşümlü göçler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Üçüncü unsur ise göçün şeklidir. Nedeni; isteğe bağlı-zorunlu, büyüklüğü; bireysel-aile-toplumsal, yasallığı; yasal-yasadsız göçler olarak göçün şekli belirlenir.

Göçleri inceleyen coğrafyacılar kendi yerlerini terk eden insanları bu karara iten koşullar ve algılar(itici faktörler) ile diğer yerlerden daha çok belirli yerlere çeken şeylerin (çekici faktörler) neler olduğunu bulmaya çalışırlar. İtici güçler denilebilecekler arasında çevresel, demografik, ekonomik ve siyasal baskılar sayılabilir. En çok göçe sevk eden çevresel güçler, kuraklıklar, su baskınları ve depremlerdir (Tümertekin, Özgüç, 1998:311).

Kırdan kente göçü azaltmak için kırsal kalkınma stratejileri gibi öneriler, kırsal kesimin en önemli gelir kaynağı olarak görülen tarım sektöründen sağlanan getiriler azaldıkça etkisini kaybetmiş ve kentin cazibesi hem ekonomik hem de sosyal anlamda günümüzde ön plana çıkmıştır (Özgören, 2010: 31).

Araştırma sahasında kırsal ekonomiye dayalı sektörlerde iş ve iş gücü potansiyeline olan talebin az olması ve giderek azalması, yeni istihdam oluşturma zorluğu ve önündeki engeller nedeniyle şehirlerin farklı ekonomik sektörlerde kırsal işgücü potansiyeline cazip gelmesi, kırsalın mevcut iş gücü potansiyelini geniş anlamda absorbe

edebilecek bir duruma kavuşmuştur. Bu durum hiç kuşkusuz kırsal nüfusun şehirsal alanlara göç etmesinde en önemli sebeplerden biridir.

Ülkemizde kırsal alanda tarımda makineleşme ile beraber başlayan ve özellikle 1980 lerden itibaren hız kazanan kırsal alanlardan şehirlere göç, araştırma sahasında ise farklı bir durum arz etmektedir. Özellikle 1950 -1985 yılları arasındaki dönemde kırsal nüfusun durağan veya kısmen artan seyri 1985-2000 yılları arasında iki kata yakın bir artış göstermiş ve 2000 yılından sonra kırsal, hızla nüfus kaybederek 1965 yılındaki nüfusu miktarı ile aynı seviyeye gelmiştir (Tablo 23).

Tablo 23. Kırıkkale İli Yerleşim Yerlerine Göre Aldığı Göç

TOPLAM			Şehirden Şeh-re		Köyden Şeh-re		Şehirden Köye		Köyden Kö-ye	
Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
29.975	16.105	13.870	11.220	9556	2178	1980	2277	1900	430	434

Kaynak: İllerin Yerleşim Yerlerine Göre Aldığı Göç, TÜİK. 2000 GNS.

TÜİK 2000 yılı GNS illerin yerleşim yerlerine göre göç oranlarına bakıldığında araştırma sahasının toplam aldığı göç miktarı 29.975 kişi iken verdiği göç miktarı toplam 41.601 kişi olarak gerçekleşmiştir (Tablo 24).

Tablo 24. Kırıkkale İli Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç

TOPLAM			Şehirden Şehre		Köyden Şehre		Şehirden Köye		Köyden Köye	
Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
41.601	21.620	19.981	15.660	14.680	2869	2757	2772	2206	319	338

Kaynak: İllerin Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç, TÜİK. 2000 GNS.

Araştırma sahasında kırsal alanlardan şehirlere doğru yapılan göçün en önemli nedenleri arasında

- Kırsaldan elde edilen düşük gelir,
- Sulama ihtiyacından dolayı yaşanan verim düşüklüğü,
- Tarımsal toprak yetersizliği,
- Ankara'ya yakınlık şeklinde sıralanabilir.

TUİK 2011 yılı Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre araştırma sahasının net göç hızı -20,5 olarak açıklanmıştır (Tablo 25).

Tablo 25. Kırıkkale’de Nüfus ve Konut Araştırmasına Göre Göç Miktarı (2017)

TOPLAM	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
273.693	10.396	16.070	- 5.674	- 20,5

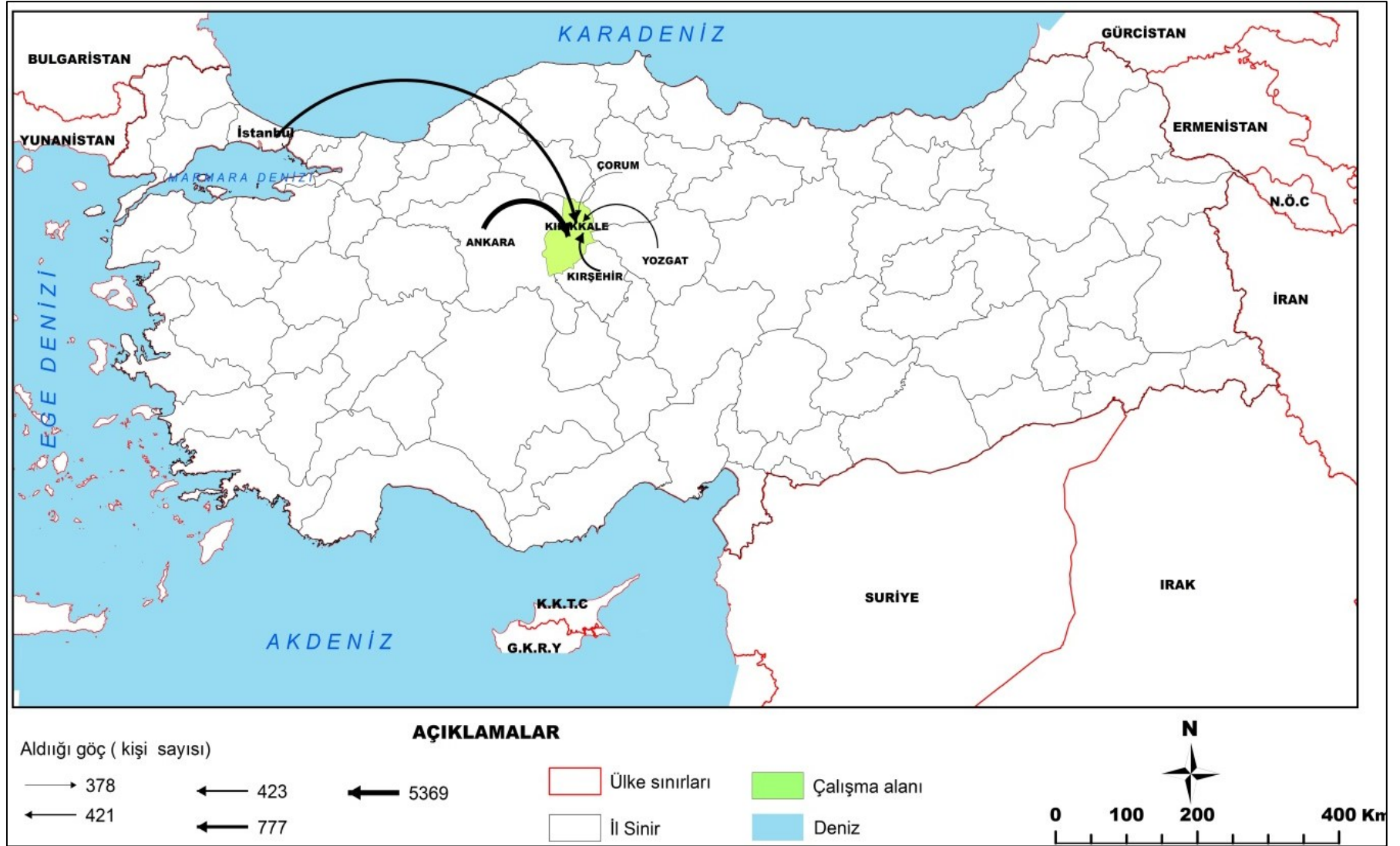
Kaynak: Nüfus ve Konut Araştırması, TUİK, 2011

Araştırma sahasının 2017 yılı TUİK İller arası göç istatistiklerine göre en fazla göç aldığı illerin başında 5.369 kişi Ankara, 777 kişi İstanbul, 423 kişi Kırşehir ve 421 kişi ile Yozgat illeri gelmektedir. En fazla göç verdiği illerin başında 6.083 kişi Ankara, 933 kişi İstanbul, 389 kişi İzmir ve 365 kişi ile Antalya illeri gelmektedir (Tablo: 26; Harita 10, 11).

Tablo 26. Kırıkkale İli İller Arası Aldığı Göç ve Verdiği Göç Miktarı (2017)

İller	Aldığı Göç(kişi)	Verdiği Göç(kişi)
Adana	283	116
Ankara	5.369	6083
Antalya	291	365
Aydın	211	226
Çorum	378	242
İstanbul	777	933
İzmir	219	389
Kayseri	310	273
Kırşehir	423	356
Konya	279	247
Yozgat	421	279

Kaynak: TUİK, Göç İstatistikleri, 2017



Harita 10. Kırıkkale'nin Ülke İçinde Diğer İllerden Aldığı Göçler (2018)



Araştırma sahasında yurtdışı göçler de görülmektedir. Ülke dışından gelen yapılan göçlerde 2016 yılında 3.648 kişi araştırma sahasına gelirken, 702 kişi ülke dışına göç etmiştir. Araştırma sahasına yurt dışından gelen göçlerin önemli bir kısmını yurt dışında çalışan işçilerin kesin dönüş yapmaları ile gerçekleşen emekli göçleridir. 2017 yılında ise yurt dışından gelen 2.177 kişi ile bir önceki yıla göre daha az, yurt dışına giden göçlerin ise 447 kişi ile bir önceki yıla göre daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 27).

Tablo 27. Kırıkkale’ye Yurt Dışından Yapılan Göçlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıllar	Türkiye’ye Gelen(kişi)			Türkiye’den Giden(kişi)			Net Göç (kişi)
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
2016	3.648	1.952	1.696	702	395	307	2946
2017	2.177	1.097	1.080	788	447	341	1.389

Kaynak: TÜİK, Uluslararası Göç İstatistikleri, 2017

Araştırma sahasında 2007, 2017 yılları arasında son 10 yıllık göç istatistiklerine bakıldığında göç veren bir nüfus hareketliliğine sahiptir. 2007 ile 2017 arasındaki on yıllık dönemde net göç hızı ‰ -24,1 ile 2009-2010 arası dönem en fazla göç verdiği dönem olarak dikkat çekmektedir (Tablo 28).

Tablo 28. Kırıkkale’de 2007-2017 Arası Dönemde Net Göç Miktarı ve Göç Hızı

Dönem	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Göç Hızı (‰)
2016-2017	278.749	13.434	14.112	-678	-2,4
2015-2016	277.984	14.776	13.300	1476	5,3
2014-2015	270.271	12.585	15.204	-2619	-9,6
2013-2014	271.092	13.306	18.744	-5438	-19,9
2012-2013	274.658	15.089	17.818	-2729	-9,9
2011-2012	274.727	13.776	13.912	-136	-0,5
2010-2011	274.992	12.190	17.482	-5292	-19,1
2009-2010	276.647	12.488	19.229	-6741	-24,1
2008-2009	280.834	15.861	15.565	296	1,1
2007-2008	279.325	11.360	16.605	-5245	-18,6

Kaynak: TÜİK, 2017. İllere Göre Göç İstatistikleri.

3.3.1. Kırıkkale İli Kırsalında Dönemlik Nüfus Hareketleri

Araştırma sahasında sürekli göç hareketleri dışında mevsimsel ve günübirlik hareketler de görülmektedir. Dönemlik nüfus hareketleri olarak ele alınan bu göçler kentsel alanda yaşayan çiftçilerin, tarımla uğraşan işçilerin, ekim veya hasat dönemlerinde ya da günübirlik kent-kır arası yaptıkları göçlerdir.

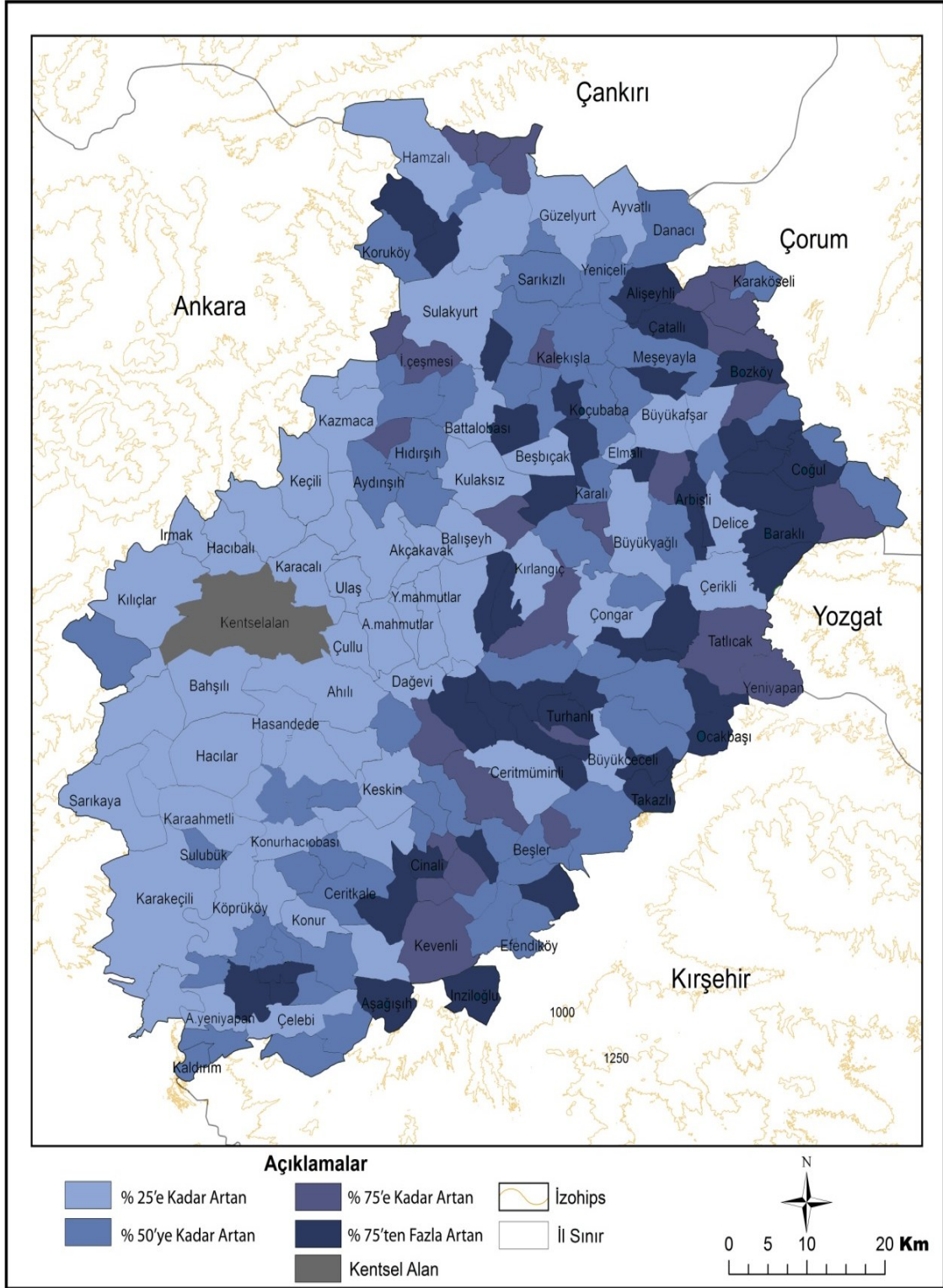
Araştırma sahasında (Harita 12) nüfusu mevsimler arasında en az değişim gösteren yerler, kentsel alanın çevresindeki kırsal yerleşmeler olduğu hemen göze çarpar. Bununla beraber kentsel alanın kuzeyine doğru gidildikçe ulaşım ağı güzergahında bulunan Balışeyh, Kulaksız, Battalobası ve Sulakyurt yerleşmeleri araştırma sahasının kuzeyinde kalan dönemlik nüfusu en az değişim gösteren yerleşmelerdir.

Kentsel alanın güneyinde Bahşili, Hacılar, Karaahmetli, Karakeçili ve Çelebi yerleşmeleri yine dönemlik nüfusu en az değişim gösteren yerleşmelerdir.

Kentsel alanın yakın çevresindeki Ahılı, Çullu, Aşağımahmutlar, Ulaş, Işıklar ile güneyinde Bahşili, Hacılar ve Karaahmetli yerleşmeleri hobi bahçeleri ve sayfiye yerleşmeleri ile özellikle kentli nüfusun hafta sonları dinlenme ve piknik amaçlı önemli uğrak alanlarıdır. Bu alanlarda hafta sonları ve tatil günlerinde nüfus yoğunluğu en üst seviyeye çıkar. (Harita 12)

Çalışma sahasının kuzeydoğusunda eski belde yerleşmeleri olan Büyükyazı, Büyükaşar, Ceritmüminli ile halen belde ve çevresinde önemli bir ticaret merkezi olan Çerikli ile Delice yerleşmeleri dönemlik nüfus hareketlerinin en az görüldüğü alanlardır.

Araştırma sahasının mevsimli nüfus değişikliği haritasında (Harita,12) göze çarpan bir diğer önemli özellik ise araştırma sahasının doğusunda dönemlik nüfus hareketlerinde bir artışın yaşanmasıdır. Bu sahalar araştırma sahasının nüfus yoğunluğu en düşük (Harita 16) alanlarıdır. Bu bölgede yer alan Doğanören, Evliyalı, Alıcılı, Şahçalı, köyleri ile daha güneydeki Derekışla, Taşyazı, Kasımağa, Kevenli, Yenyapan, Yoncalı, Yenialibudak, Takazlı, Çamurabatmaz köyleri kış aylarında neredeyse hiç nüfus barındırmaz. Bu alanların ortak özelliği tarım arazilerinin engeli ve az olması, sulama kısıtlılığı nedeniyle verimin düşük olması, merkezle olan ulaşımın güç olması gibi özellikler sayılabilir (Foto 10, 11).



Harita 12. Kırıkkale İli Kırsalında Mevsimlik Nüfus Değişimi (Yaz-2018)



Fotoğraf 10. Kevenli köyü ürün hasat dönemi (2017)



Fotoğraf 11. Kevenli köyü ürün hasat dönemi (2017)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KIRIKKALE İLİ KIRSALINDA YENİ KIRSAL SINIFLANDIRMA

Araştırma sahasında geçmişten günümüze değişen ekonomik yapı, nüfus miktarı ve dağılışı, altyapı hizmetleri ve kamusal hizmetlere ulaşım, yol durumu ve ulaşım imkanlarının artması, sosyal dokuda görülen değişimlerin yaşam biçimi üzerindeki etkileri ile kırsal kültür mirasının daha sonraki kuşaklara aktarımında geleneksel bir kırsal yaşamın varlığından söz etmek pek mümkün görünmemektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle ülkede ihtiyaç duyulan silah ve mühimmat sanayisinin bu alanda kurulmasıyla hızlı bir kentleşme süreci yaşayan Kırıkkale ili özellikle çevresindeki Kırşehir, Yozgat, Çorum ve Çankırı başta olmak üzere yurdun diğer illerinden aldığı göçlerle hızlı bir nüfus artışına sahne olmuştur (Altın, 2008:62).

Ülkemizde özellikle 1950’li yıllardan itibaren hızlı şehirleşme ve köyden kente göçün etkileri araştırma sahasında da görülmeye başlamıştır. Kırıkkale’de hızla artan nüfus o günlerde Ankara’ya bağlı bir ilçe olan araştırma sahasında beraberinde hızlı ve düzensiz şehirleşme, konut sıkıntısı, daha heterojen bir nüfus yapısının oluşması ile kültürel farklılık ve kır-şehir nüfusu oranlarında görülen hızlı değişimle sonuçlanmıştır.. Bu durum nüfusu hızla azalan kırsal alanların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kırsal alanların kalkınmasına yönelik yapılan çalışmalar ve sürdürülen projeler kapsamında köyden kente göçün önüne geçilmeye çalışılmış eğitim, sosyal yaşam, ekonomi ve altyapı konularında birbirinden çok farklı kalkınma projeleri araştırma sahasında da uygulanmaya çalışılmıştır. Merkez Köyler, KÖYDES bu projelerin sadece belli başlı olanlarıdır (Doğanay, 1993:116).

Araştırma sahasındaki kırsal alanların yeniden tanımlanması ve kırsal potansiye-
lin daha verimli bir şekilde ortaya konulabilmesi için kırsallık göstergeleri tespit edilmiştir. Bu göstergeler

- Nüfus yapısında değişim
- Altyapı değişimleri,
- İktisadi yapıda değişim,
- Sosyal yapıda değişim,
- Ulaşımın değiştirici etkisi,

başlıkları altında toplanmıştır. Araştırma sahasında yeni kırsal yaklaşımın sonucu olarak kırsal alanlar Entegre Kırsal Alanlar, Orta Dereceli Kırsal Alanlar ve Baskın

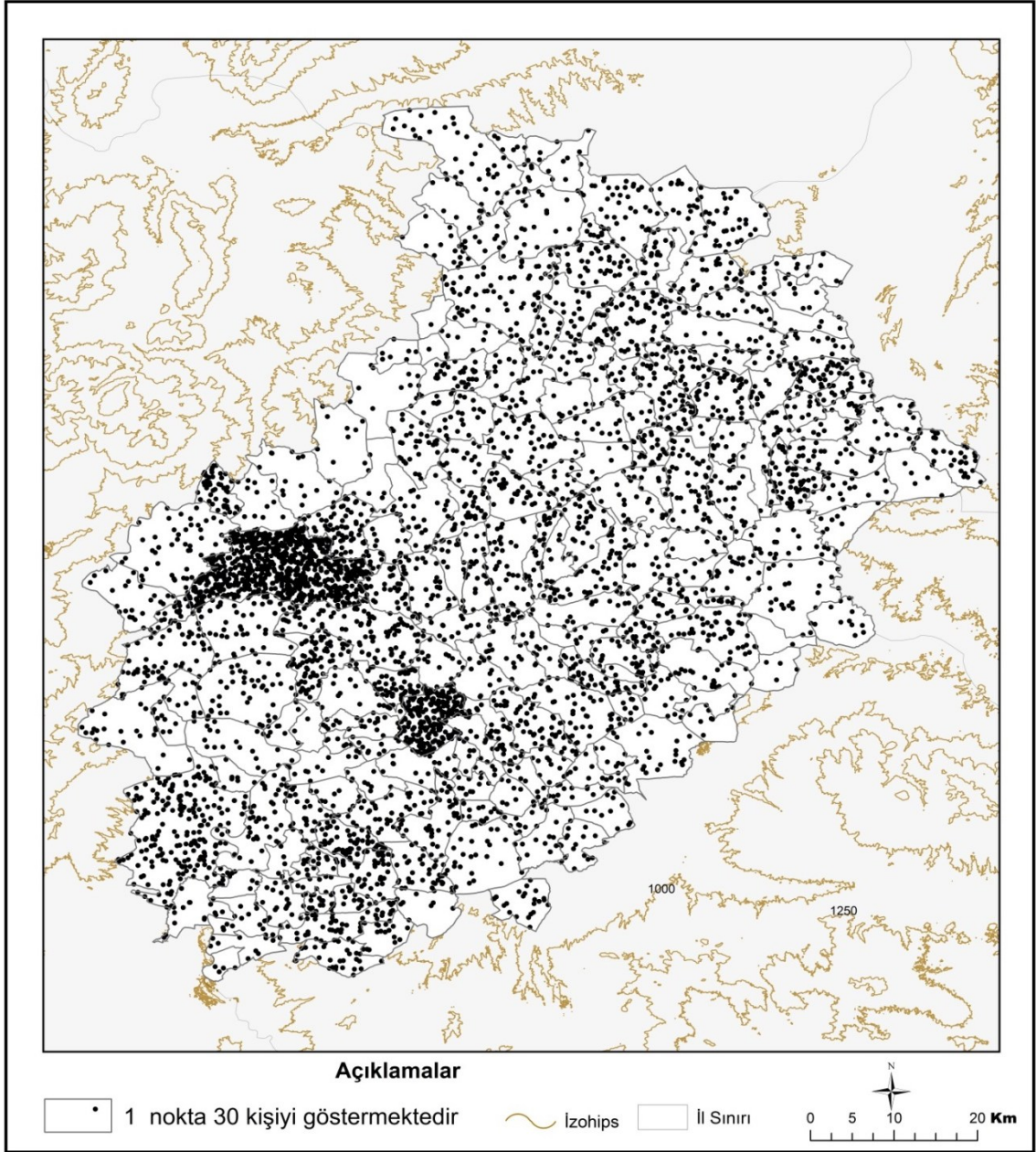
Kırsal Alanlar olarak yeni bir sınıflandırmanın yapılması kırsalı daha iyi tanımak açısından faydalı olacağı düşünülmüştür.

4.1. Kırıkkale İlinde Kırsal Nüfusun Yeni Yapısı

Kırıkkale ili kırsal nüfusun yeni yapısını daha net ortaya koyabilmek amacıyla araştırma sahasının yıllar içerisindeki nüfus seyrine bakmak gerekir. 1945 genel nüfus sayımında 39.642 olan kırsal nüfus 1985 yılı sayımında ise 54.331 kişidir. 1945 ile 1985 arası dönemde kırsal nüfustaki artış miktarı 14489 kişidir. 1985'te 54 331 olan kırsal nüfus 1990 yılına kadar geçen 5 yıl içerisinde 51687 kişi artışla 106.018 kişidir. 2000 yılı GNS'da 98.214 kişi olan kırsal nüfus 2017 yılında ise 24.820 kişiye gerilemiştir.

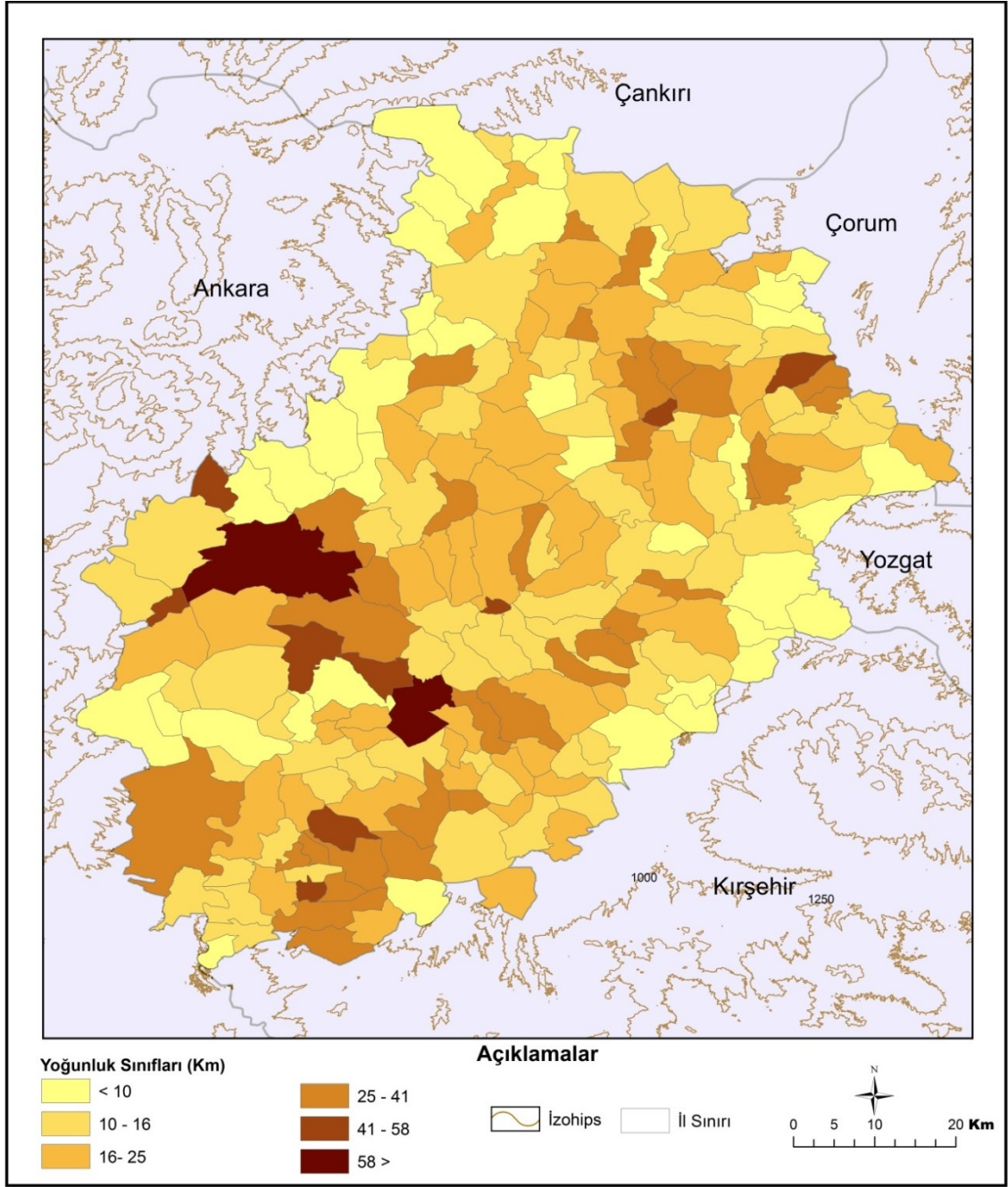
Kırsal nüfusun yıllar içerisindeki bu değişime göre, 1945 ile 1985 yılları arası dönem kırsalda nüfus artış miktarının çok düşük olduğu dönem olarak tanımlanabilir. 1985-1990 arası dönem ise araştırma sahasında idari yapılanmada önemli değişiklikler yaşanmıştır. 1989 yılında il statüsüne kavuşan araştırma sahası, sınırlarına yeni katılan ilçe ve belde teşkilatları ile birlikte kırsal nüfusu iki katına yakın bir artış göstermiştir. Kırsalın bu nüfus potansiyeli 2000 yılına kadar devam etmektedir.

Araştırma sahasında 1945 yılı nüfus dağılışı haritasına bakıldığında (Harita 13) nüfusun yoğunlaştığı iki bölge göze çarpar. O tarihte Ankara'nın ilçesi olan bugünkü şehir merkezi Kırıkkale ile güneydoğusundaki Keskin ilçesi nüfusun en yoğun olduğu alanlardır. Bunun yanında Kırıkkale ve Keskin ilçeleri kadar olmasa da 1957 yılında belde olacak olan Karakeçili ve Araştırma sahasının kuzeydoğusunda yer alan ve 1960 yılında ilçe olacak olan Delice ve çevresi de kısmen nüfusun yoğun olduğu alanlardır. 1945 yılı, araştırma sahasında kırsal alanların genel olarak önemli ölçüde nüfus barındırdığı yerler olarak görülmektedir.

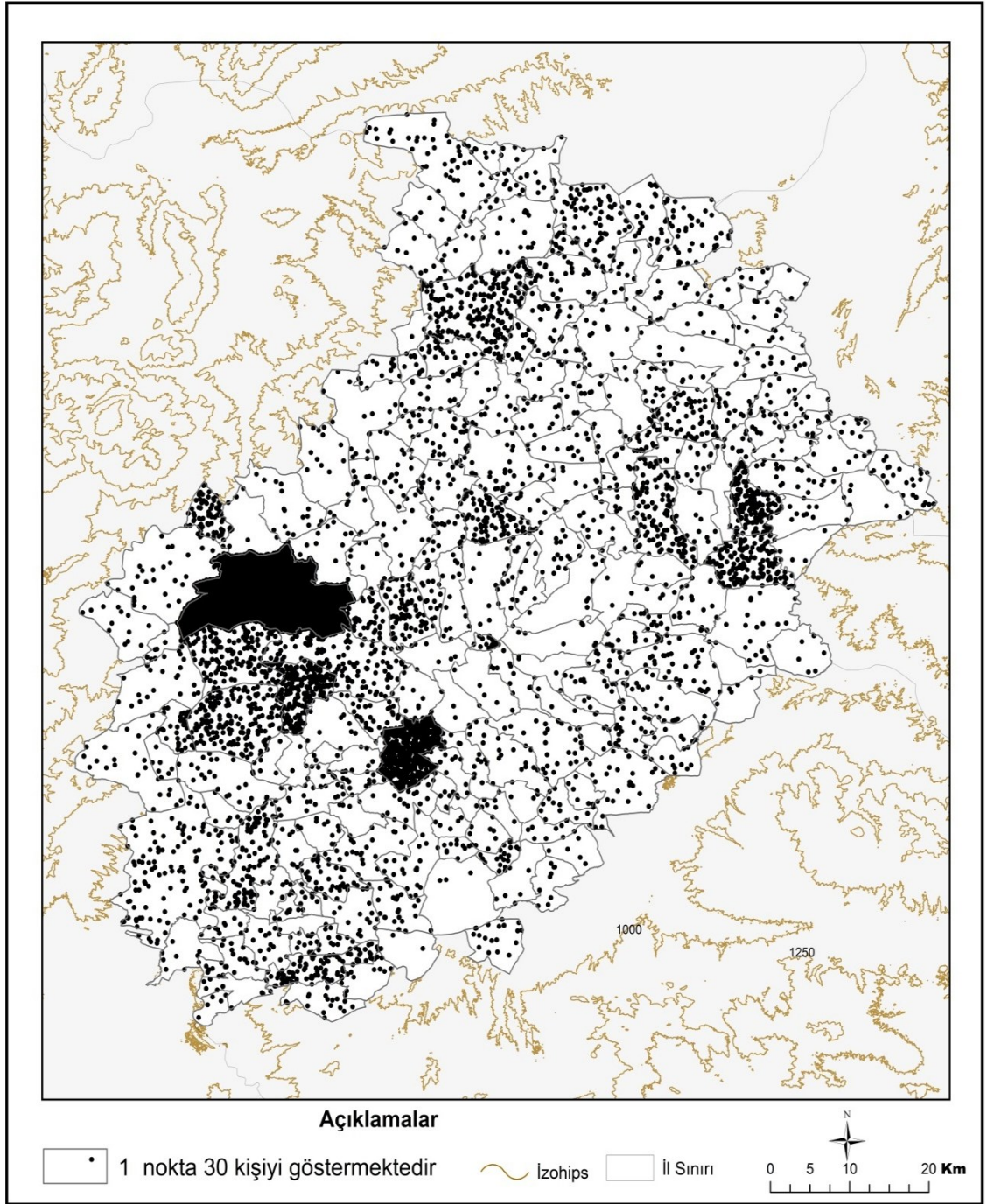


Harita 13. Kırıkkale İli Kırsal Nüfus Dağılışı Haritası (1945)

1945 yılı nüfus yoğunluğu en düşük alanlar (Harita 14) Kırıkkale ilçe merkezinin kuzeyinde Kılıçlar, Irmak, Hacıbalı ve Mahmutlar şarklısı köyleri ile ulaşımın daha zor olduğu araştırma sahasının merkezinden uzak Çankırı, Çorum ve Yozgat illeri ile sınır olan köyleridir.

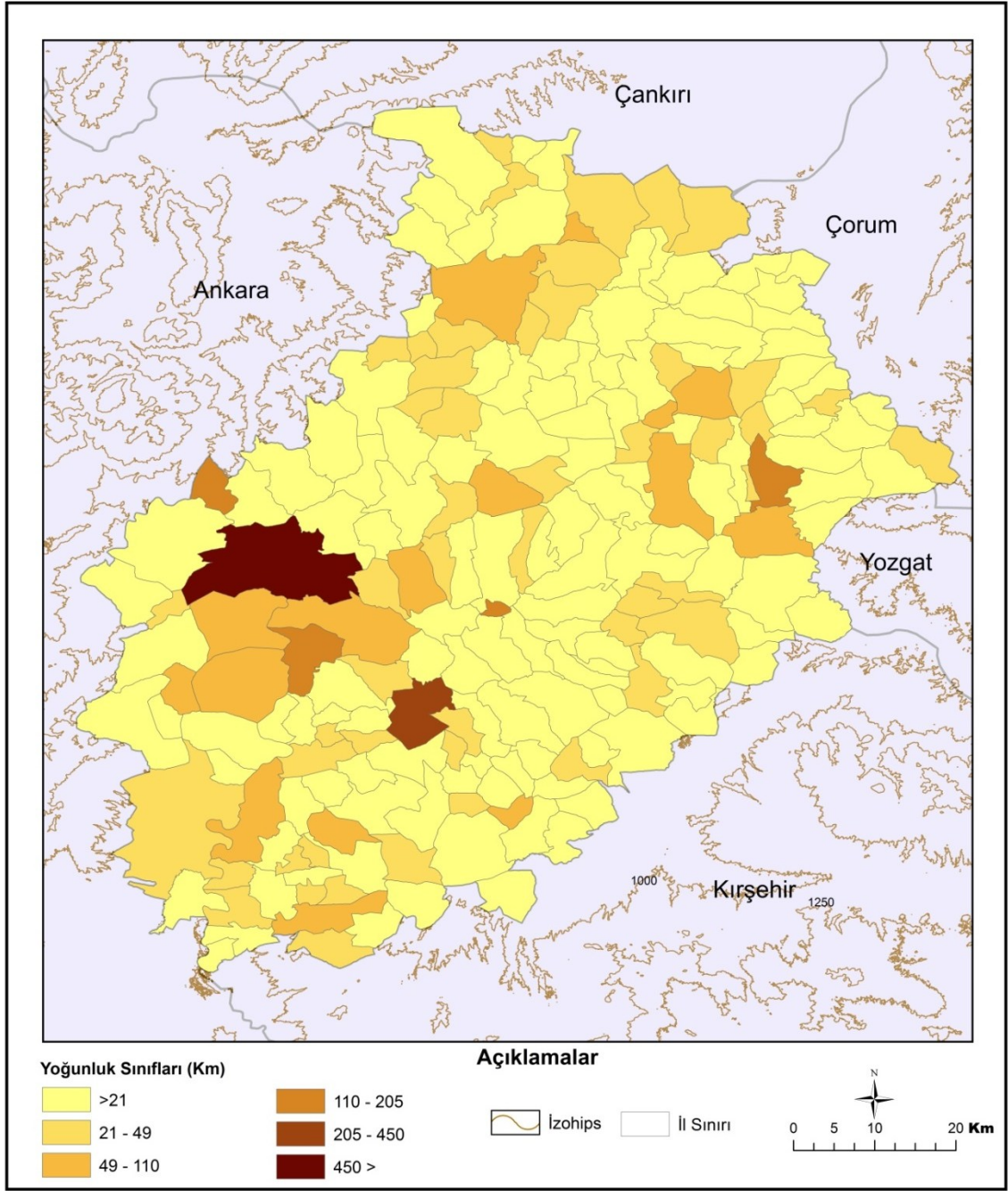


Harita 14. Kırıkkale İli Kırsal Nüfus Yoğunluğu Haritası (1945)



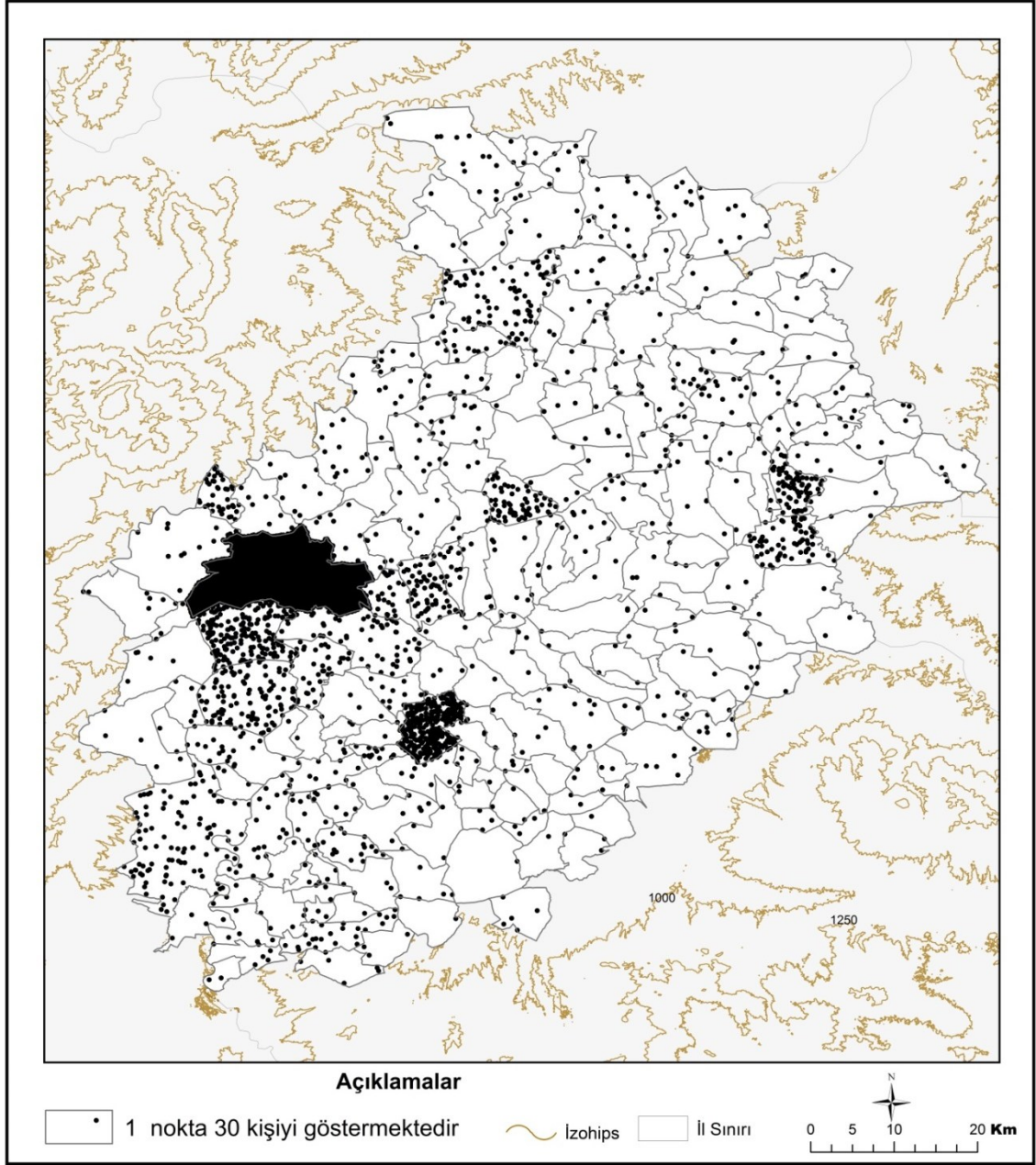
Harita 15. Kırıkkale İli Kırsal Nüfus Dağılışı Haritası (1985)

1985 yılı nüfus dağılışı haritasına bakıldığında (Harita 15) 1945 yılına göre köylerin biraz daha seyrekleştiği ve ilçe merkezleri olan Kırıkkale, Keskin, Delice, ve Sulakyurt ilçeleri ile belde özelliği taşıyan Hasandede, Ahılı, Bahşılı, ile Hacılar köyü ve Kırıkkale'nin kuzeybatısında Irmak ve Kılıçlar köyleri ile kuzeydoğusunda Aşağımahmutlar, Balışeyh kırsal yerleşmeleri ve Delice'nin güneyinde Yozgat karayolu üzerinde bulunan Büyükyazlı ve Çerikli kasabaları kırsal nüfusun belirgin olduğu alanlardır.



Harita 16. Kırıkkale İli Kırsal Nüfus Yoğunluğu Haritası (1985)

1985 yılı nüfus yoğunluğu haritasına bakıldığında (Harita 16) yoğunluğun en fazla olduğu alanlar Kırıkkale ilçe merkezi ve güneyi, Keskin İlçesi ve yakın köyleri, Delice ilçesi ile Büyükyazılı ve Çerikli beldeleri ile Sulakyurt ve yakın köyleri olarak söylenebilir. Bu saydığımız alanlar dışında nüfus yoğunluğu seyrek alanlardır.

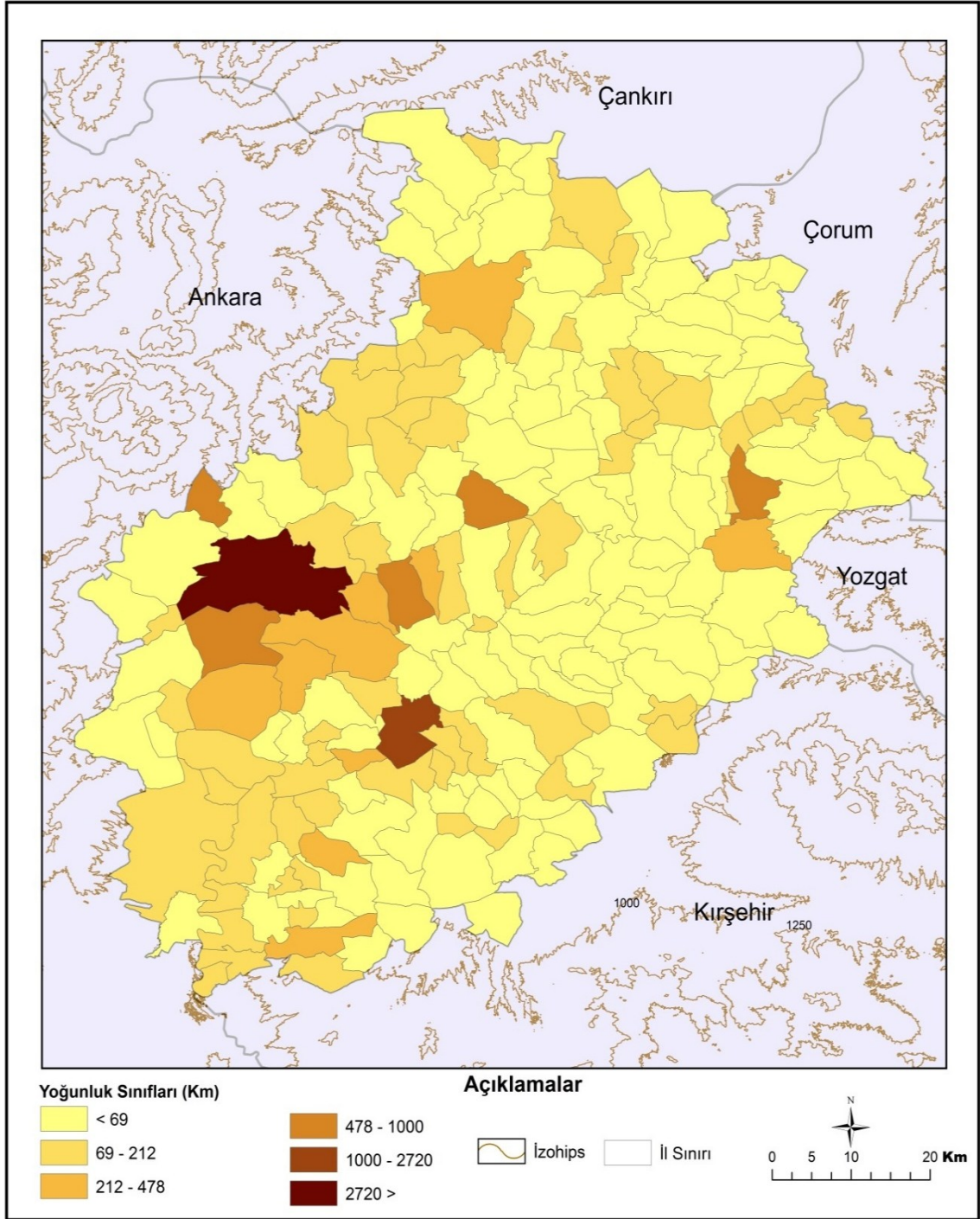


Harita 17. Kırıkkale İli Kırsal Nüfus Dağılışı Haritası (2018)

2017 yılı Kırıkkale ili nüfus dağılışıında kırsal nüfusun büyük oranda seyrekleştiği görülmektedir. Kırıkkale ili çevresi, Keskin, Balışeyh ve Delice ilçeleri dışında kalan alanlarda nüfus oldukça seyrek.

Araştırma sahasında 1945-1985-2017 yılları nüfus dağılışı ve yoğunluk haritalarından da anlaşılacağı üzere kırsal nüfus genellikle kentsel alanın güneyinde toplanmış, güneydoğusunda Kırıkkale-Kayseri karayolu güzergâhında yer alan Keskin, kuzeydoğusunda Kırıkkale-Samsun güzergâhında yer alan Delice, Çerikli yerleşmeleri kırsal nüfusun daha yoğun olduğu yerleşim yerleridir. 2017 yılı nüfus dağılışı haritasına bakıl-

dığında kentsel alana çok yakın olan ve batısında kalan Çamlıca, Sarıkaya gibi yerleşmeler de nüfus yoğunluğu oldukça seyrekdir (Harita 18).



Harita 18. Kırıkkale İli Kırsal Nüfus Yoğunluğu Haritası (2018)

Tablo 29. Kırıkkale İli 1945, 1985 Ve 2017 Yılları Kırsal Yerleşmeler Nüfus Miktarları

	Kırsal Yerleşmeler	1945	1985	2017
1.	Ağaylı	517	672	111
2.	Ahlı	1898	3511	1573
3.	Akboğaz	196	262	98
4.	Akçakavak	644	605	137
5.	Akkoşan	314	238	126
6.	Akkuyu	334	205	69
7.	Alcılı	220	147	62
8.	Alıcıyenyapan	306	745	189
9.	Alişeyhli	525	349	102
10.	Ambardere	164	394	177
11.	Arbişli	101	27	98
12.	Armutlu	800	782	165
13.	Aşağıhsangazili	192	127	62
14.	Aşağıkarakısık	330	176	36
15.	Aşağımahmutlar	747	2197	1805
16.	Aşağışih	135	79	31
17.	Aydınşih	644	605	230
18.	Ayvathı	429	844	218
19.	Bahşılı	967	4514	5713
20.	Balıseyh	684	2462	1965
21.	Barak	142	206	106
22.	Baraklı	365	301	75
23.	Barakobası	480	665	100
24.	Battaloba	431	324	120
25.	Bedesten	460	204	86
26.	Beşbiçak	340	412	119
27.	Beşler	253	408	119
28.	Beyobası	824	324	173
29.	Bıyıkaydın	216	360	105
30.	Bozköy	347	348	74
31.	Büyükafşar	841	1587	368
32.	Büyükceceli	373	683	144
33.	Büyükyağlı	1096	3630	305
34.	Cabatobası	340	512	199
35.	Cankurtaran	308	291	170
36.	Cebrailli	247	632	85

37.	Ceritkale	835	770	243
38.	Ceritmüminli	915	938	360
39.	Ceritobası	224	170	23
40.	Cinali	221	162	49
41.	Coğul	264	190	74
42.	Çalış	226	428	391
43.	Çamlıca	1158	649	163
44.	Çamurabatmaz	85	144	111
45.	Çatallı	392	190	61
46.	Çatallıkarakoyunlu	452	504	60
47.	Çayoba	162	251	42
48.	Çelebi	986	2953	710
49.	Çerikli	411	4346	1907
50.	Çevrimli	312	502	110
51.	Çiftevi	352	379	105
52.	Çipideresi	294	298	99
53.	Çongar	496	264	182
54.	Çullu	614	1103	915
55.	Dağevi	262	219	68
56.	Dağobası	430	462	245
57.	Dağsolaklısı	269	144	49
58.	Danacı	724	1335	282
59.	Danacıobası	220	322	197
60.	Delice	1104	4747	2332
61.	Deredüzü	660	557	202
62.	Derekışla	314	408	82
63.	Dikmen	437	467	94
64.	Doğanören	198	264	88
65.	Efendiköy	348	264	90
66.	Eldelek	417	398	102
67.	Elmalı	399	598	96
68.	Eminefendi	285	148	31
69.	Eroğlu	247	135	32
70.	Esatmüminli	179	198	39
71.	Esenpınar	68	155	16
72.	Eskialibudak	125	235	78
73.	Evliyahı	267	361	104
74.	Fadılbası	471	352	49

75.	Faraşlı	1114	443	184
76.	Gazibeyli	312	376	58
77.	Göçbeyli	209	151	73
78.	Göktaş	162	129	48
79.	Gözükızıllı	165	248	44
80.	Gülkonak	862	629	93
81.	Güzelyurt	740	2221	443
82.	Hacıalıobası	172	148	56
83.	Hacıbalı	264	229	213
84.	Hacılar	947	4930	3117
85.	Hacıobası	536	645	158
86.	Hacıömersolaklısı	472	842	192
87.	Hacıyusuflu	412	460	116
88.	Halildede	187	309	136
89.	Halitli	920	1092	187
90.	Hamzalı	741	1336	461
91.	Hasandede	1567	6917	1113
92.	Haydardede	434	378	264
93.	Herekli	154	193	16
94.	Hıdırşih	451	784	270
95.	Hisarköy	469	407	201
96.	Hüseyinbeyobası	646	397	201
97.	Iğdebeli	151	107	53
98.	Imamoğluçeşmesi	167	660	359
99.	Imirli	252	232	44
100.	Inziloğlu	485	557	156
101.	Irmak	1009	2260	1131
102.	Işıklar	497	542	184
103.	Izzettin	412	372	170
104.	Kaçakköy	613	425	183
105.	Kaldırım	76	138	74
106.	Kalekişla	294	189	80
107.	Karaağaç	620	519	174
108.	Karaağıl	228	311	100
109.	Karaahmetli	436	742	598
110.	Karabucak	183	352	133
111.	Karacaali	1504	395	318
112.	Karafakılı	455	401	44

113.	Karahacılı	403	384	67
114.	Karakeçili	4241	3467	2962
115.	Karaköseli	96	115	38
116.	Karalı	508	370	181
117.	Karayakup	392	286	82
118.	Kargın	250	267	53
119.	Karpuz	90	106	34
120.	Kasımağa	255	186	37
121.	Kavakköy	356	336	92
122.	Kavlak	423	153	53
123.	Kavurgalı	1069	551	123
124.	Kayalaksolaklısı	138	178	47
125.	Kazmaca	197	417	362
126.	Keçili	734	541	157
127.	Kenanobası	1003	324	79
128.	Kepirli	204	209	84
129.	Keskin	4698	17484	10368
130.	Kevenli	570	95	24
131.	Kılevli	203	242	72
132.	Kılıçlar	922	963	463
133.	Kırlangıç	621	538	244
134.	Kıyihalilinceli	122	305	91
135.	Kıyıkavurgalı	81	138	46
136.	Kızıldere	100	439	103
137.	Kocabaş	386	249	120
138.	Koçubaba	810	260	208
139.	Konur	1179	1145	472
140.	Konurhacıobası	268	610	272
141.	Koruköy	287	410	111
142.	Köprüköy	867	3020	616
143.	Kösedurak	210	187	64
144.	Kulaksız	890	989	64
145.	Kurşunkaya	982	676	205
146.	Kurtoğlu	974	304	63
147.	Kuzayyurt	689	708	65
148.	Kuzugüdenli	227	155	14
149.	Küçükafşar	377	549	131
150.	Küçüksarıkayalar	112	74	47

151.	Küreboğazı	229	1048	177
152.	Mahmutlar Ş.	346	503	265
153.	Mehmetbeyobası	364	201	85
154.	Meşeyayla	461	204	164
155.	Müsellim	979	461	132
156.	Ocakbaşı	80	162	63
157.	Olunlu	753	149	27
158.	Ortaköy	31	89	67
159.	Ortasöken	50	66	35
160.	Pazarcık	537	526	145
161.	Polatyurdu	231	171	54
162.	Sarıkaya	613	893	153
163.	Sarıkızlı	943	964	258
164.	Sarımbey	227	408	88
165.	Selamlı	275	317	73
166.	Seyfli	248	344	130
167.	Sofularçiftliği	283	450	90
168.	Sulakyurt	1264	6137	2435
169.	Sulubük	189	167	96
170.	Şahcalı	126	257	57
171.	Takazlı	168	382	172
172.	Taşyazı	95	136	37
173.	Tatlıcak	495	606	55
174.	Tavaözü	387	377	58
175.	Tekkeköy	365	466	78
176.	Terkisan	114	215	69
177.	Tilkili	159	239	65
178.	Turhanlı	548	352	52
179.	Ulaklı	186	268	102
180.	Ulaş	225	309	145
181.	Uzunlar	207	517	56
182.	Üçevler	85	109	23
183.	Üçkuyu	84	66	31
184.	Yağbasan	64	260	71
185.	Yaylayurt	252	356	91
186.	Yenialibudak	173	242	97
187.	Yenice	207	336	110
188.	Yeniceli	578	287	147

189.	Yenilli	135	228	82
190.	Yeniyapan	286	276	81
191.	Yeniyapan	304	321	102
192.	Yeşilli	130	281	80
193.	Yeşilyazı	381	531	164
194.	Yoncalı	261	249	55
195.	Yukarıkarakısık	198	203	60
196.	Yukarımahmutlar	305	521	425

Kaynak: TÜİK

4.2. Kırıkkale İli Kırsalında Entegre Kırsal Alanlar

Araştırma sahasında ekonomi, altyapı, sosyal yaşam gibi kırsallık ölçütleri açısından kentsel alanlara benzeyen kırsal alanlardır.

Entegre kırsal alanlarda mesken yapımında kullanılan malzemeler doğal çevre koşullarına olan bağımlılığını büyük oranda kaybetmiş, meskenlerin eklentileri genellikle tarım dışı kullanılan alanlar olmuştur. Düzenli toplu taşıma ve karayolu ağına sahip ya da güzergâhında yer alan bu kırsal yerleşmelerde altyapı imkanları oldukça iyidir. Kırsal mirasın kaybolmaya yüz tuttuğu bu alanlarda gündelik yaşamın ihtiyaçlarına cevap verebilecek alışveriş merkezleri, eğitim hizmetleri, mobil erişim, internet ağı ve oyun parkları benzeri hizmetler sıklıkla görülür.

4.2.1. Kırıkkale İli Altyapı Durumuna Göre Entegre Kırsal Alanlar

Araştırma sahasında 196 kırsal yerleşme birimi vardır. Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanların hâlihazır altyapı durumu tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Entegre Kırsal Alan yerleşmeleri altyapı özelliklerine göre Harita 19’da gösterilmiştir.

Alt yapıya Entegre Kırsal Alanlar kabul ettiğimiz köylerin isimleri şunlardır:

1. Ahılı
2. Aşağımahmutlar
3. Bahşılı
4. Balıseyh
5. Büyükaşar
6. Ceritmüminli
7. Çelebi
8. Çerikli
9. Çullu
10. Delice
11. Hacıbalı
12. Hacılar
13. Hasandede
14. Imamoğluçeşmesi
15. Irmak
16. Karacaali
17. Karakeçili
18. Kazmaca
19. Keçili
20. Keskin
21. Kılıçlar
22. Kırlangıç
23. Konur
24. Konurhacıobası
25. Köprüköy
26. Kulaksız
27. Sulakyurt
28. Ulaş

Bu alanlarda mevcut altyapı durumu

- Su şebekesi
- Su kontrolü
- Kanalizasyon
- Sabit telefon
- İnternet erişimi
- Ptt/telekom
- Mobil ağ
- Aile sağlık merkezi
- Çocuk parkı
- Mesire alanı
- Eğitim binası
- Yol durumu açısından değerlendirilmiştir.

Bu ölçütlere göre değerlendirildiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Kentsel alana yakındır. (Ahılı, Ulaş, Çullu, Karacalı)
- Ulaşım ağı üzerindedir. (Bahşılı, Balıseyh, Delice, Çerikli, Hasandede)
- Önceden belediye örgütlü yerleşmelerdir. (Çullu, Kılıçlar, Konur, Büyükafşar, Ceritmüminli, Kulaksız)
- İdari örgütte belde ve ilçe özelliğini taşımaktadır. (Bahşılı, Balıseyh, Çelebi, Delice, Karakeçili, keskin, Sulakyurt)
- Coğrafi konumları itibari ile yüzey şekillerinin elverişli olması, ova ve plato alanları üzerinde kurulmuştur. (Balıseyh, Delice, Keskin, Foto 13)
- Akarsu boyu yerleşmeleridir. (Hasandede, Bahşılı, Irmak, Foto, 12)
- Şu şebekesi mevcuttur.
- Su kontrolü yapılabilmektedir.
- Kanalizasyon alt yapısı mevcuttur.
- İnternet ve mobil ağa erişebilmektedir.
- Hastane ve ASM'lerden faydalanabilmektedir.
- Piknik ve mesire yerine sahiptir.

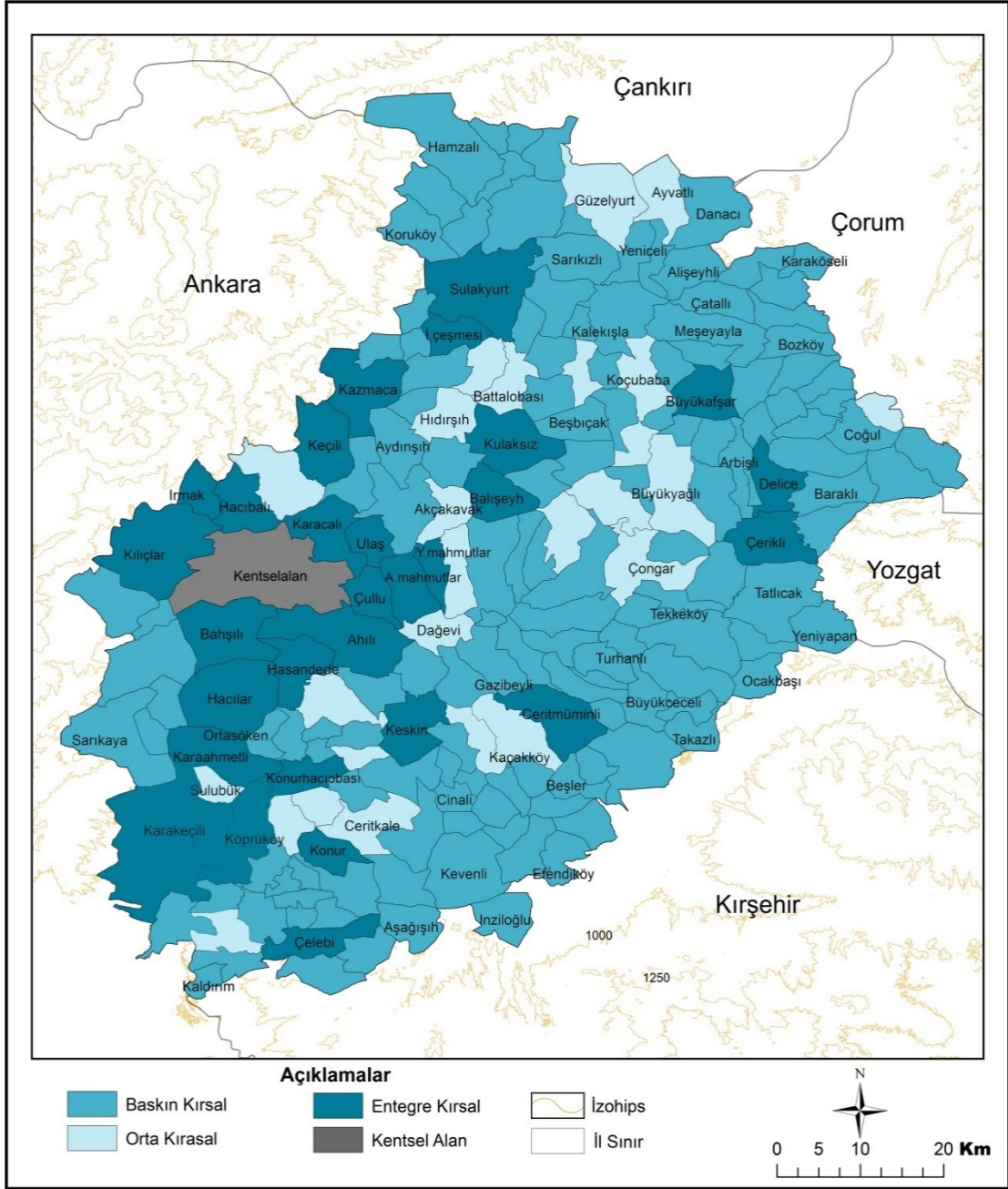


Fotoğraf 12. Kızılırmak Nehri boyunca kurulmuş Bahşili ilçesinden bir görünüm.

Arazi çalışmalarında elde edilen altyapı verileri doğrultusunda entegre kırsal alanlar olarak belirlenen Büyükaşar, Konur, İmamoğluçeşmesi, ve halen belde olan Sulakyurt ilçesinde coğrafyanın etkisiyle ortaya çıkan ulaşım zorluğu, yükselti ve engebenin etkisi ile kısıtlanan tarımsal faaliyetler bu alanlardaki altyapı ve sosyoekonomik gelişmeyi yavaşlatmakta ve gelecek için entegre olma özelliklerini kaybetme riski taşımaktadırlar (Harita 19).



Fotoğraf 13. Keskin İlçesinin Altıntaş Mahallesi civarından görünümü.



Harita 19. Kırıkkale ili entegre kırsal alanlar alt yapı (2018).

4.2.2. Kırıkkale İli Sosyal Yaşam Özelliklerine Göre Entegre Kırsal Alanlar

Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanların hâlihazır sosyal yaşam durumları tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Entegre Kırsal Alan yerleşmeleri sosyal yaşam özelliklerine göre Harita 20’de gösterilmiştir.

Sosyal yaşam özelliklerine göre entegre kırsal kabul ettiğimiz köyler şunlardır:

1. Akçakavak
2. Alıcıyeniyan
3. Aşğımahmutlar
4. Bahşılı
5. Balışeyh
6. Battalobası
7. Büyükaşar
8. Büyükyaglı
9. Ceritmüminli
10. Çelebi
11. Çerikli
12. Çullu
13. Delice
14. Güzelyurt
15. Hacıbalı
16. Hacılar
17. Hasandede
18. Irmak
19. İmamoğluçeşmesi
20. Karaahmetli
21. Karacalı
22. Karakeçili
23. Karalı
24. Kazmaca
25. Keçili
26. Keskin
27. Kılıçlar
28. Konur
29. Konurhacıobası
30. Köprüköy
31. Kulaksız
32. Sulakyurt
33. Ulaş

Bu alanlarda sosyal yaşam;

- Ekonomik faaliyetler
- Nüfus miktarı
- Kentsel alanlara yakınlık
- İnternet ve mobil ağa erişebilme
- Hastane ve ASM'lerden faydalanabilme
- Eğitim altyapısına sahip olma
- Piknik ve mesire yerine sahip olma
- Tarihsel dokuya sahip olma
- Şenlik, panayır gibi eğlenceler tertip etme
- Ulaşım kolaylığı açısından değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmelerden aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

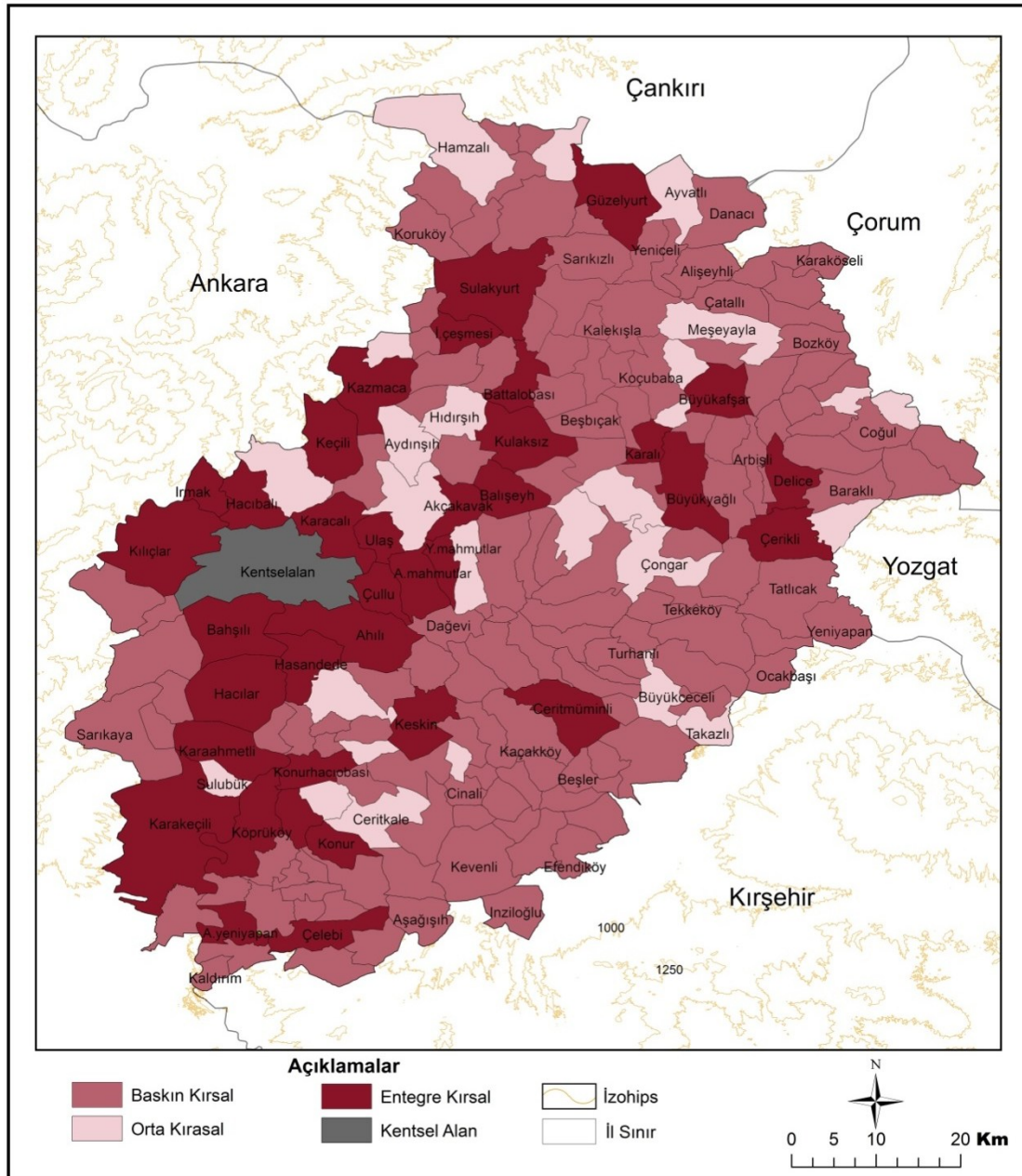
- Bahşili'nin Hacılar, Karakeçili yerleşmeleri Kırıkkale- Konya Karayolu üzerinde, Hasandede'nin Keskin Kırıkkale-Kayseri karayolu üzerinde, Balışeyh'in Delice Kırıkkale-Samsun Karayolu üzerinde kurulmuş yerleşmeler olduğu görülmüştür.
- Çerikli beldesi Kırıkkale Yozgat karayolu üzerinde kurulmuş tek yerleşmedir.
- Bu alanlara ulaşım imkânlarının kolay olması, çevre köyler ve kentsel alan ile olan ekonomik ve sosyal yaşam için avantaj sağlamaktadır.
- Lokanta, akaryakıt istasyonu, (Fotoğraf 14) market ve fırın, postane, tuhafiyeye ve diğer alışveriş imkânları bu alanları birer cazibe merkezi konumuna getirmiştir.
- Bu alanlarda günlük yaşamın daha hareketli geçmesine ve sosyal yaşam özelliklerinin daha belirginleşmesine yol açmıştır. (Karakeçili, Hasandede, Keçili, Keskin, Kılıçlar, Ceritmümünli, Fotoğraf 15).



Fotoğraf 14. Güzelyurt Köyü Yakınlarında Akaryakıt İstasyonu (2017)



Fotoğraf 15. Ceritmüminli Köyü Taşıma Merkezi Okul Binası (2018)



Harita 20. Kırıkkale ili entegre kırsal alanlar sosyal yaşam (2018)

4.2.3. Kırıkkale İli Ekonomik Faaliyetlere Göre Entegre Kırsal Alanlar

Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanlarda sürdürülen ekonomik faaliyet türleri tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Entegre Kırsal Alan yerleşmeleri sürdürülen ekonomik faaliyet şekillerine göre Harita 21’de gösterilmiştir.

Ekonomik faaliyet türlerine göre entegre kırsal kabul ettiğimiz köyler şunlardır:

1. Ahılı
2. Akçakavak
3. Aşağımahmutlar
4. Bahşılı
5. Balıseyh
6. Battalobası
7. Büyükafşar
8. Büyükyazlı
9. Çelebi
10. Çerikli
11. Çullu
12. Delice
13. Hacıbalı
14. Hacılar
15. Hasandede
16. Irmak
17. Karaahmetli
18. Karakeçili
19. Keskin
20. Köprüköy
21. Sulakyurt
22. Ulaş

Bu alanlar mevcut ekonomik faaliyet göstergeleri;

- Lokanta
- Fırın
- Otel /Konaklama
- Akaryakıt istasyonu
- Pazaryeri
- Mandıra İşletmeleri
- Çiftlik
- Ofis/ Kooperatif
- Kırsal yerleşmedeki tarım dışı gelire sahip nüfusun yerleşme nüfusuna oranı
- İl/ ilçede çalışıp kırsalda ikamet eden nüfusun kırsalda ikamet eden nüfusa oranı açısından değerlendirilmiştir.

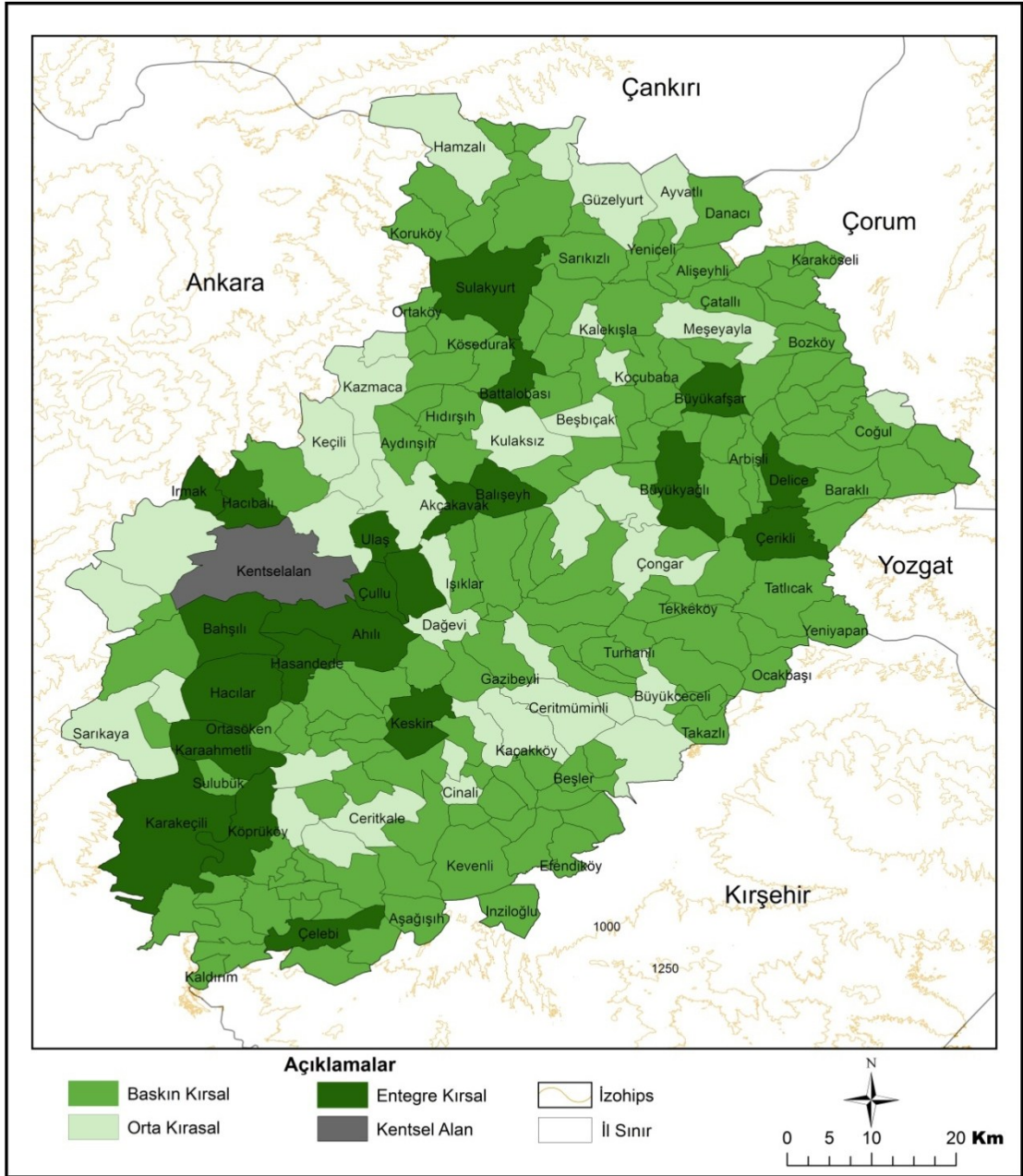
Entegre kırsal alanlarda sürdürülen ekonomik faaliyet türlerine bakıldığında şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Önemli sayıda işgücü potansiyeli barındırmaktadır.
- Otel ve misafirhane benzeri şehre ait konaklama imkanlarına sahiptir.
- Pazar, giyim, gıda gibi market ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
- Tarımsal araç gereçlerin bakım ve onarımına yönelik küçük sanayi işletmelerine sahiptir.
- Tarımsal ilaç ve malzeme satışı yapılmaktadır.
- Postane ve iletişim gibi günlük yaşam içerisinde karşılaşılabilecek zorunlu ihtiyaçlar kolaylıkla temin edilebilmektedir.
- Pazar gibi alışveriş alanlarında şehre ve kırsala ait ürünlerin satışı yapılabilmektedir.
- Akaryakıt istasyonları, fırın market ve eczane mevcuttur.
- Toptan ve perakende satış yapılmaktadır.



Fotoğraf 16. Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketinden Bir Görünüm

Ayrıca bu alanlardaki arazi maliyetlerinin düşük olması ve ulaşım kolaylığı gibi nedenlerle kurulan fabrika ve sanayi ve yerel maden işletmeleri varlığı aynı zamanda barındırdığı işçi nüfu ile yerleşmelerin ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.



Harita 21. Kırıkkale ili entegre kırsal alanlar ekonomik yapı (2018)

4.3. Kırıkkale İli Kırsalında Orta Derecede Kırsal Alanlar

Bu alanlar araştırma sahasında kır-kent arasında ekonomik ve sosyokültürel özellikler gösteren yerleşim yerleridir. Daha çok tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik yaşamın yanında şehirselleşme aktiviteleri de barındırmaktadır. Altyapı imkânlarının gelişmiş olması önceden sahip oldukları idari yapıya bağlı olması yanında kırsal kalkınma politikaları kapsamında merkez köyler ve tarım desteklemelerin etkisiyle baskın kırsal özelliğini kaybetmiş Orta Derecede kırsal alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şunu hemen

belirtmek gerekir ki; idari yapılarında yaşanan değişiklikle belde özelliğini kaybetmiş bu sahaların giderek nüfus kaybetmesi ile beraber mevcut durumlarını korumaları pek mümkün görünmemektedir.

Bunun yanında bu alanların ulaşım ağı üzerinde kurulmuş olmaları, ilçe ve il merkezine yakın olmaları, bu yerleşmelerin Orta Derecede kırsal alanlar özelliğini devam ettirmelerinde en büyük etkidir.

4.3.1. Kırıkkale İli Altyapı Durumuna Göre Orta Derecede Kırsal Alanlar

Araştırma sahasında 196 kırsal yerleşme birimi vardır. Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanların hâlihazır altyapı durumu tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Orta Derece Kırsal Alan yerleşmeleri altyapı özelliklerine göre Harita 22’de gösterilmiştir.

Altyapı özelliklerine göre Orta Derecede Kırsal Alan kabul ettiğimiz köylerin isimleri şunlardır:

1. Akçakavak
2. Ayvatlı
3. Büyükyağlı
4. Battalobası
5. Cankurtaran
6. Ceritkale
7. Cipideresi
8. Çalış
9. Çongar
10. Dağevi
11. Danacıobası
12. Güzelyurt
13. Hacıyusuflu
14. Haydardede
15. Hıdırşeyh
16. Kaçak
17. Kavurgalı
18. Kırlangıç
19. Koçubaba

20. Kösedurak

21. Kuzeyyurt

22. M.şarklısı

23. Sülübük

24. Ulaklı

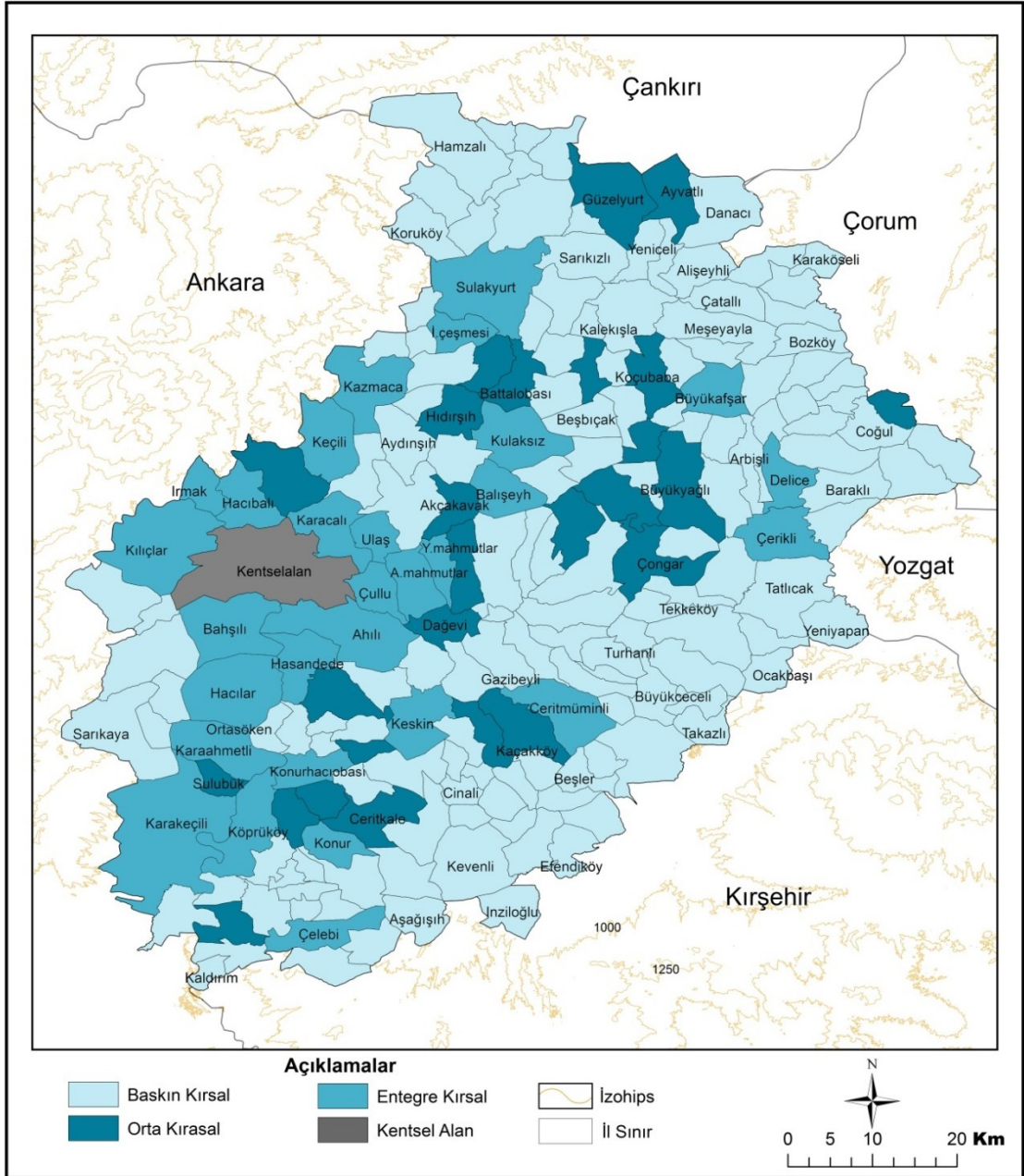
25. Yeniyapan

Bu alanlarda mevcut altyapı durumu;

- Su şebekesi
- Su kontrolü
- Kanalizasyon
- Sabit telefon
- İnternet erişimi
- Ptt/telekom
- Mobil ağ
- Aile sağlık merkezi
- Çocuk parkı
- Mesire alanı
- Eğitim binası
- Yol durumu açısından değerlendirilmiştir.

Bu ölçütlerden hareketle Orta Derecede Kırsal Alanların altyapı durumu için şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Şu şebekesi bulunmakta fakat su kontrolü sağlanmamaktır.
- Kanalizasyon şebekesi mevcuttur.
- Sabit telefon mevcuttur.
- Mobil ağa erişim kısmen sağlanmaktadır.
- Çocuk parkı mevcuttur fakat kullanışsızdır.
- Ulaşım asfalt yoldan sağlanmakta, köy içinde ise stabilize veya toprak yol ile sağlanmaktadır.
- Eğitim binası taşıma merkezi olup lise veya yüksekokul dengi binalar yoktur.



Harita 22. Kırıkkale ili orta derecede kırsal alanlar altyapı (2018)

4.3.2. Kırıkkale İli Sosyal Yaşam Özelliklerine Göre Orta Derecede Kırsal Alanlar

Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanların hâlihazır sosyal yaşam durumları tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Orta Derecede Kırsal Alan yerleşmeleri sosyal yaşam özelliklerine göre Harita 23’de gösterilmiştir.

Sosyal yaşam özelliklerine göre Orta Derecede Kırsal Alan kabul edilen köylerin isimleri şunlardır:

1. Akboğaz
2. Ambardere
3. Aşağıhsangazili
4. Aydınşih
5. Ayvatlı
6. Barak
7. Büyükceceli
8. Cankurtaran
9. Ceritkale
10. Çamurabatmaz
11. Çongar
12. Dağobası
13. Evliyalı
14. Hacıaliobası
15. Hamzalı
16. Hıdırşih
17. Işıklar
18. İzzettin
19. Kırlangıç
20. Kıyihalilinceli
21. Mahmutlarşarklısı
22. Meşeyayla
23. Pazarcık
24. Sülübük
25. Takazlı
26. Taşyazı

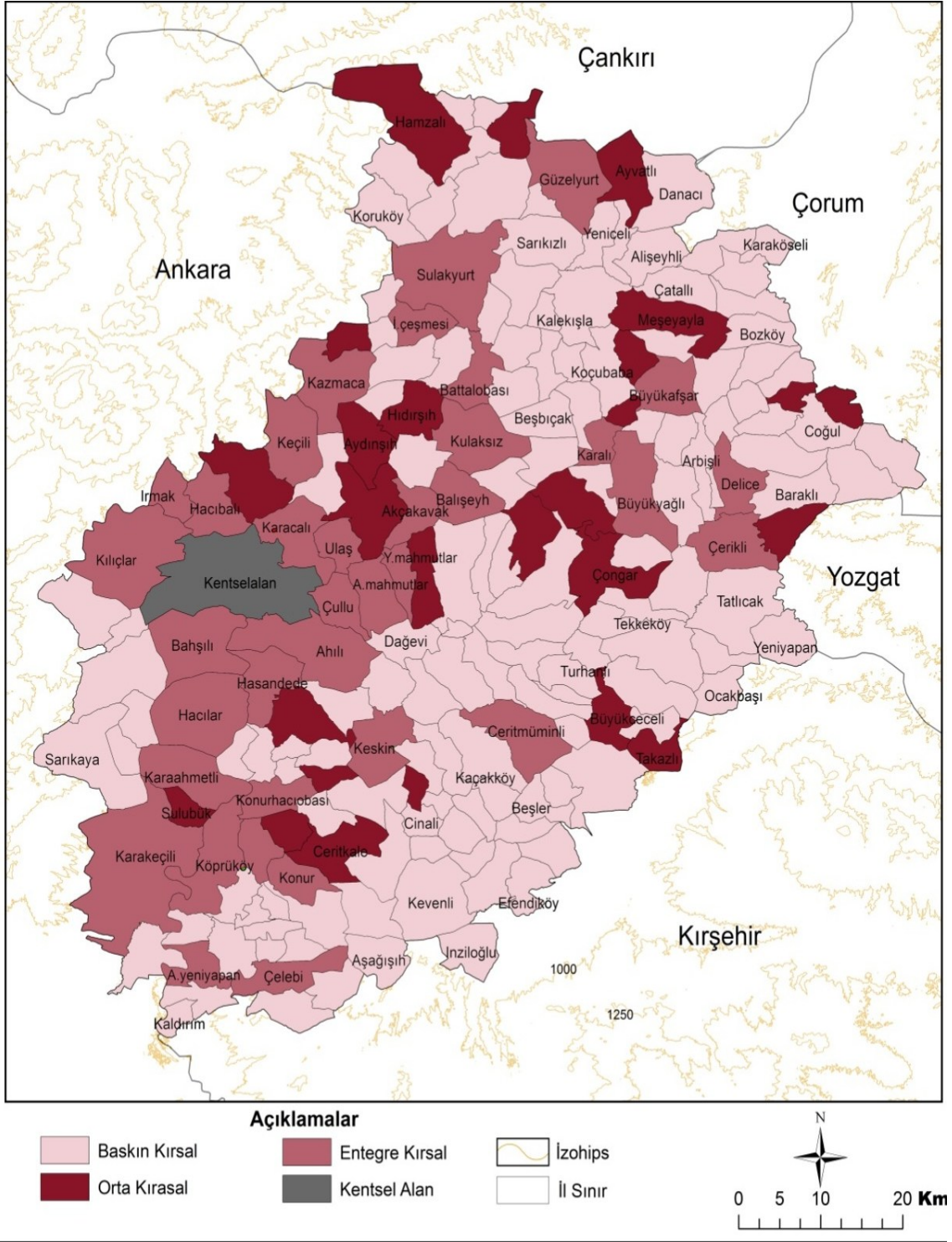
Bu alanlarda mevcut sosyal yaşam göstergeleri;

- Sabit telefon
- İnternet erişimi
- Mobil ağı erişim
- Sağlık hizmetlerinden faydalanma
- Çocuk parkı
- Mesire alanları
- Ulaşım şekli
- Eğitim faaliyetleri
- Akaryakıt istasyonu
- Bakkal-mini market
- Kahvehane
- Mesken eklentilerinin kullanım şekli açısından değerlendirilmiştir.

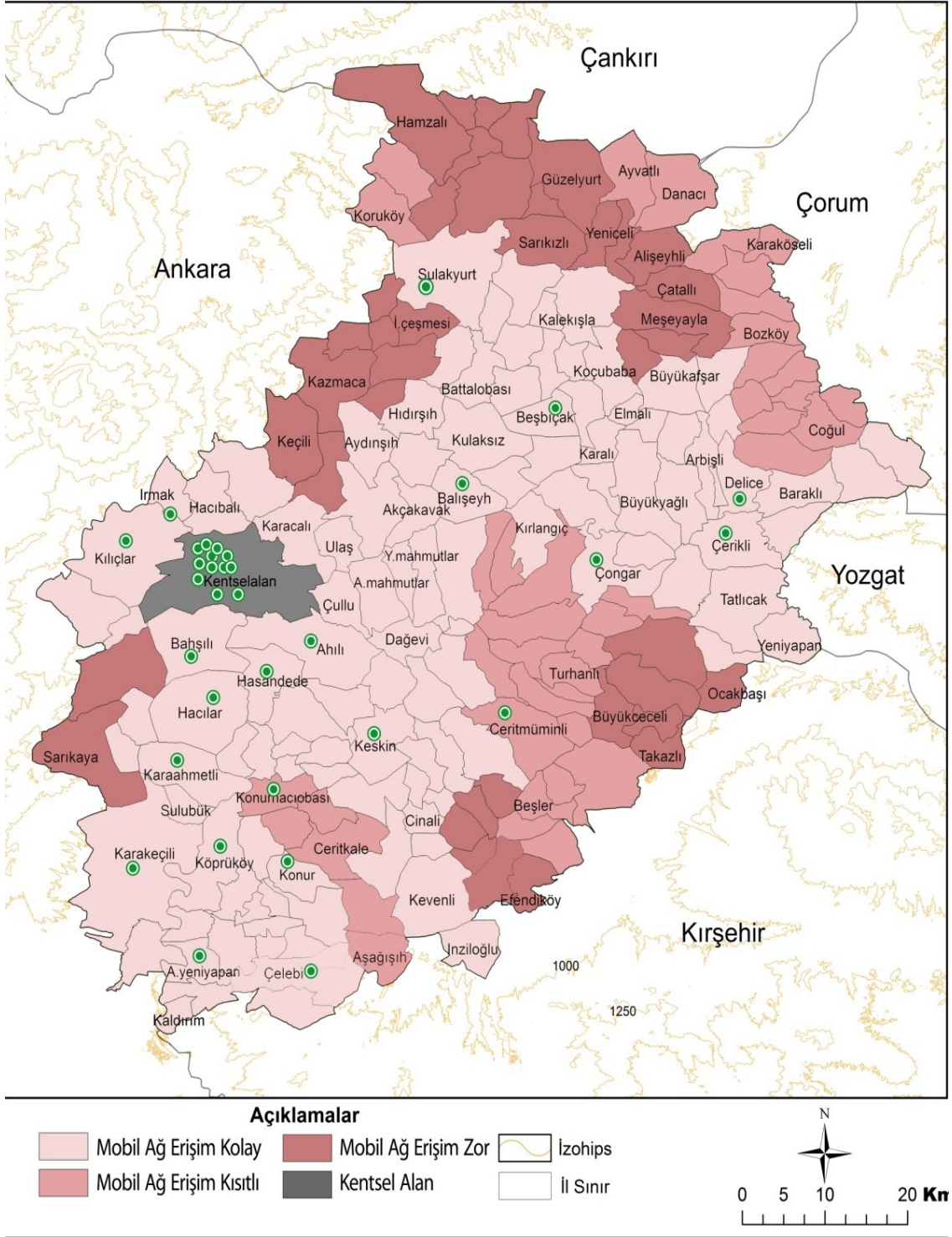
Bu ölçütlerden hareketle şu sonuçlar elde edilmiştir.

- Sabit telefon mevcuttur.
- İnternet ve mobil ağı erişim kısmen sağlanmaktadır.
- Çocuk parkı kullanışlı değildir.
- Ulaşım özel araç ile sağlanmakta veya toplu taşıma güzergahında olan entegre kırsal alanlara ait toplu taşımadan faydalanılmaktadır.
- Eğitim binası taşıma merkezi olup lise veya yüksekokul dengi binalar yoktur.
- Benzinlik, kahvehane, bakkal gibi ticari faaliyetlerin bulunması günlük yaşamdaki zorunlu ihtiyaçların sağlanmasını kolaylaştırır.
- Mesken eklentilerinin kullanım amacı kısmen tarımsaldır.
- Dönemlik nüfus hareketleri görülür.

Bu alanlarda özellikle hakim ekonomik faktörün ağırlıklı olarak tahıl tarımına dayanması özellikle yaz mevsiminde hasat dönemi ve güz başı ekim döneminde nüfus artışları görülmektedir.



Harita 23. Kırıkkale ili orta derecede kırsal sosyal yaşam (2018)



Harita 24. Çalışma Sahasında Mobil Ağa Erişim Durumuna Göre Kırsal Alanlar (2018).

4.3.3. Kırıkkale İli Ekonomik Faaliyetlerine Göre Orta Derecede Kırsal Alanlar

Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanlarda sürdürülen ekonomik faaliyet türleri tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Orta Derecede Kırsal Alan yerleşmeleri sürdürülen ekonomik faaliyet şekillerine göre Harita, 25’de gösterilmiştir.

Sürdürülen ekonomik faaliyet türlerine göre Orta Derecede Kırsal Alan kabul edilen köylerin isimleri şunlardır:

1. Akboğaz
2. Ambardere
3. Aşağıhsangazili
4. Aydınşih
5. Ayvatlı
6. Barak
7. Beşbıçak
8. Büyükceceli
9. Cankurtaran
10. Ceritkale
11. Ceritmüminli
12. Cinali
13. Çamurabatmaz
14. Çongar
15. Dağevi
16. Dağobası
17. Evliyalı
18. Güzelyurt
19. Hacıaliobası
20. Hacıömersolaklısı
21. Hamzalı
22. Haydardede
23. Hıdırşih
24. Hisar

25. Işıklar
26. İzzettin
27. Kaçak
28. Kalekışla
29. Karacalı
30. Kavurgalı
31. Kazmaca
32. Keçili
33. Kılıçlar
34. Kırlangıç
35. Kıyılhalilinceli
36. Kızıldere
37. Konur
38. Konurhacıobası
39. Kulaksız
40. Küreboğazı
41. Mahmutlarşarklısı
42. Meşeyayla
43. Pazarcık
44. Sarıkaya
45. Sülübük
46. Takazlı
47. Taşyazı
48. Yukarıkarakısıık
49. Yukarımahmutlar

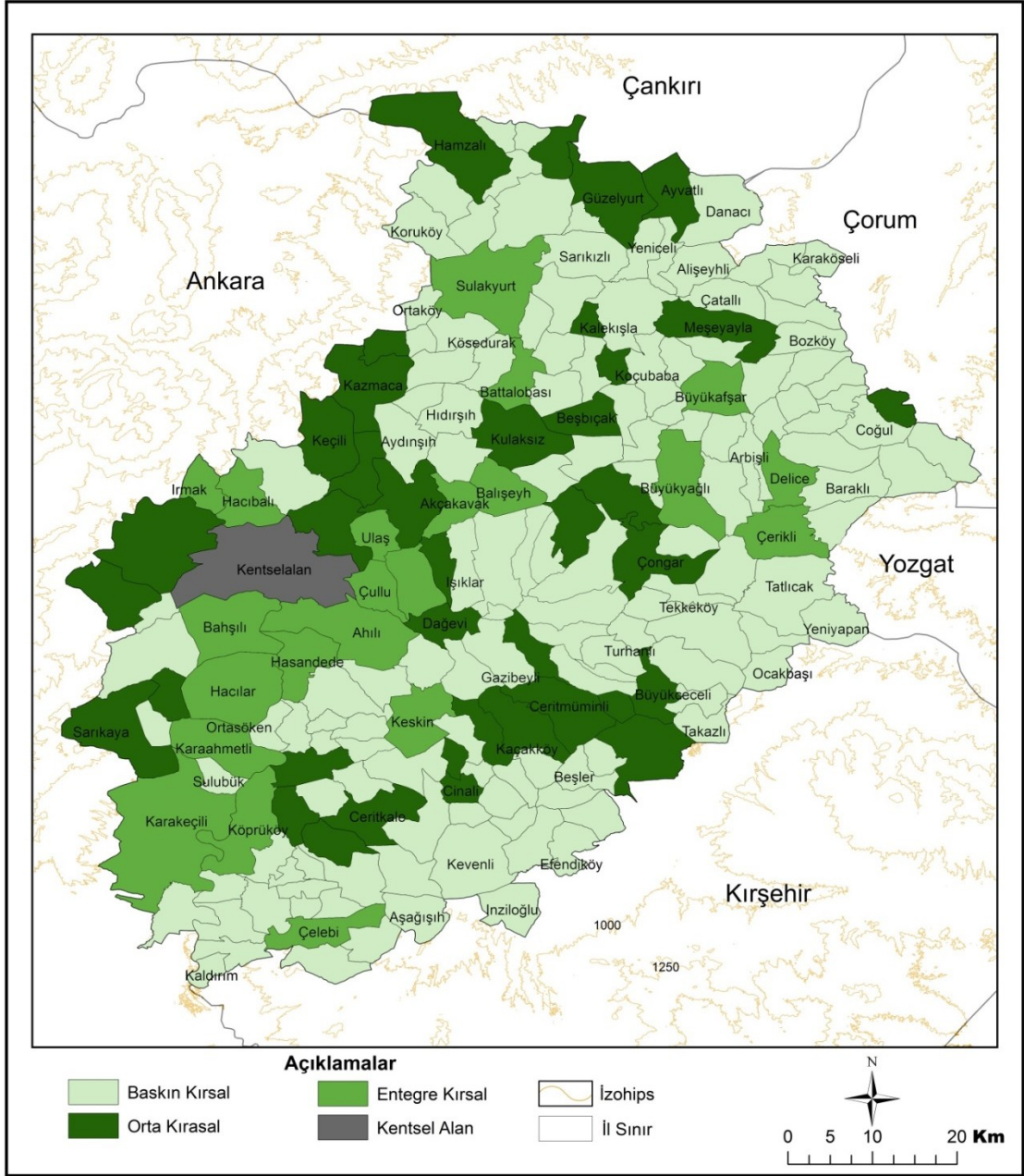
Bu alanlar mevcut ekonomik faaliyet göstergeleri;

- Lokanta
- Fırın
- Otel /Konaklama
- Akaryakıt istasyonu
- Pazaryeri
- Mandıra İşletmeleri
- Çiftlik
- Ofis/ Kooperatif
- Kırsal yerleşmedeki tarım dışı gelire sahip nüfusun yerleşme nüfusuna oranı
- İl/ ilçede çalışıp kırsalda ikamet eden nüfusun kırsalda ikamet eden nüfusa oranı açısından değerlendirilmiştir.

Buna göre Orta Derecede Kırsal Alanların nitelikleri şöyledir:

- Barınma veya konaklama maksatlı işletmeler yoktur.
- Otel veya kamuya ait misafirhaneler bulunmamaktadır.
- Haftalık veya gün aşırı kurulan alışveriş maksatlı pazar yeri yoktur.
- Yetiştirilen ürünler veya gıda, giyim, ev eşyası gibi ürünler yakın çevredeki entegre sahalardan veya kentsel alandan karşılanmaktadır.
- Günlük taze ekmek üretimi yapan fırın işletmeleri yoktur.
- Anayol güzergahına bağlı olarak kurulmuş akaryakıt istasyonları ve bünyelerindeki lokanta işletmeleri ticaretin ve sosyal yaşamın en önemli öğeleridir.
- Tarım kredi kooperatifleri ve mandıracılık orta derecede kırsal alanlardaki diğer önemli ekonomik faaliyetleridir.
- Bakkal ve kahvehane gibi küçük çaplı işletmeler ise orta dereceli kırsal alanların tamamında görülmektedir.

Bu kırsal alanlarda hakim ekonomik faaliyetlerin tarım ve hayvancılığa dayalı olması yine dönemlik nüfus hareketlerinin görülmesine neden olur.



Harita 25. Kırıkkale ili orta derecede kırsal ekonomik faaliyetler (2017).

4.4. Kırıkkale İli Kırsalında Baskın Kırsal Alanlar

Kırdan kente yaşanan hızlı göç, kırsalda ve tarımda yaşanan nüfus, tarım arazilerinin boş bırakılması, altyapı hizmetlerine erişimde yaşanan zorluklar, işsizlik, yoksulluk, sosyal yaşam göstergelerinde çevresi ile olan bağlarının kopukluğu, ekonomik gelişmenin çok yavaş olması araştırma sahasındaki baskın kırsal alanların öne çıkan en belirgin özellikleridir.

4.4.1. Kırıkkale İli Altyapı Durumuna Göre Baskın Kırsal Alanlar

Araştırma sahasında 196 kırsal yerleşme birimi vardır. Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanların hâlihazır altyapı durumu tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Baskın Kırsal Alan yerleşmeleri altyapı özelliklerine göre Harita: 26'da gösterilmiştir.

Altyapı özelliklerine göre Baskın Kırsal Alan kabul edilen köyler şunlardır:

- | | |
|---------------------|-------------------------|
| 1. Ağaylı | 27. Ceritobası |
| 2. Akboğaz | 28. Cinali |
| 3. Akkoşan | 29. Coğul |
| 4. Akkuyu | 30. Çamlıca |
| 5. Alcılı | 31. Çamurabatmaz |
| 6. Alıcıyenyapan | 32. Çatallı |
| 7. Alişeyhli | 33. Çatallıkarako-yunlu |
| 8. Ambardere | 34. Çayoba |
| 9. Arbişli | 35. Çevrimli |
| 10. Armutlu | 36. Çiftevi |
| 11. Aşağıhsangazili | 37. Dağobası |
| 12. Aşağıkarakısıık | 38. Dağsolaklısı |
| 13. Aşağıışih | 39. Danacı |
| 14. Aydınışih | 40. Deredüzü |
| 15. Barak | 41. Derekışla |
| 16. Baraklı | 42. Dikmen |
| 17. Barakobası | 43. Doğanören |
| 18. Bedesten | 44. Efendiköy |
| 19. Beşbıçak | 45. Eldelek |
| 20. Beşler | 46. Elmalı |
| 21. Beyobası | 47. Eminefendi |
| 22. Bıyıkaydın | 48. Eroğlu |
| 23. Bozköy | 49. Esatmüminli |
| 24. Büyükceceli | 50. Esenpınar |
| 25. Cabatobası | 51. Eskialibudak |
| 26. Cebrailli | 52. Evliyalı |

- | | |
|------------------------|------------------------|
| 53. Fadılobası | 86. Kasımağa |
| 54. Faraşlı | 87. Kavakköy |
| 55. Gazibeyli | 88. Kavlak |
| 56. Göçbeyli | 89. Kayalaksolaklısı |
| 57. Göktaş | 90. Kenanobası |
| 58. Gözükızıllı | 91. Kepirli |
| 59. Güllkonak | 92. Keskin |
| 60. Hacıaliobası | 93. Kevenli |
| 61. Hacıobası | 94. Kılavlı |
| 62. Hacıömersolak-lısı | 95. Kıyihalilinceli |
| 63. Halildede | 96. Kıyıkavurgalı |
| 64. Halitli | 97. Kızıldere |
| 65. Hamzalı | 98. Kocabaş |
| 66. Herekli | 99. Koruköy |
| 67. Hisarköy | 100. Kurşunkaya |
| 68. Hüseyinbeyobası | 101. Kurtoğlu |
| 69. İğdebeli | 102. Kuzugüdenli |
| 70. İmirli | 103. Küçükafşar |
| 71. İnzioloğlu | 104. Küçüksarıkaya-lar |
| 72. Işıklar | 105. Küreboğazı |
| 73. İzzettin | 106. Mehmetbeyobası |
| 74. Kaldırım | 107. Meşeyayla |
| 75. Kalekışla | 108. Müsellim |
| 76. Karaağaç | 109. Ocakbaşı |
| 77. Karaağıl | 110. Olunlu |
| 78. Karabucak | 111. Ortaköy |
| 79. Karafakılı | 112. Ortasöken |
| 80. Karahacılı | 113. Pazarcık |
| 81. Karaköseli | 114. Polatyurdu |
| 82. Karalı | 115. Sarıkaya |
| 83. Karayakup | 116. Sarıkızlı |
| 84. Kargın | 117. Sarımbey |
| 85. Karpuz | 118. Selamlı |

119. Seyfli
120. Sofularçiftliği
121. Şahcalı
122. Takazlı
123. Taşyazı
124. Tatlıcak
125. Tavaözü
126. Tekkeköy
127. Terkisan
128. Tilkili
129. Turhanlı
130. Uzunlar
131. Üçevler
132. Üçkuyu
133. Yağbasan
134. Yaylayurt
135. Yenialibudak
136. Yenice
137. Yeniceli
138. Yenilli
139. Yeşilli
140. Yeşilyazı
141. Yoncalı
142. Yukarıkarakısıık
143. Yukarımahmutlar

Bu alanlarda mevcut altyapı durumu

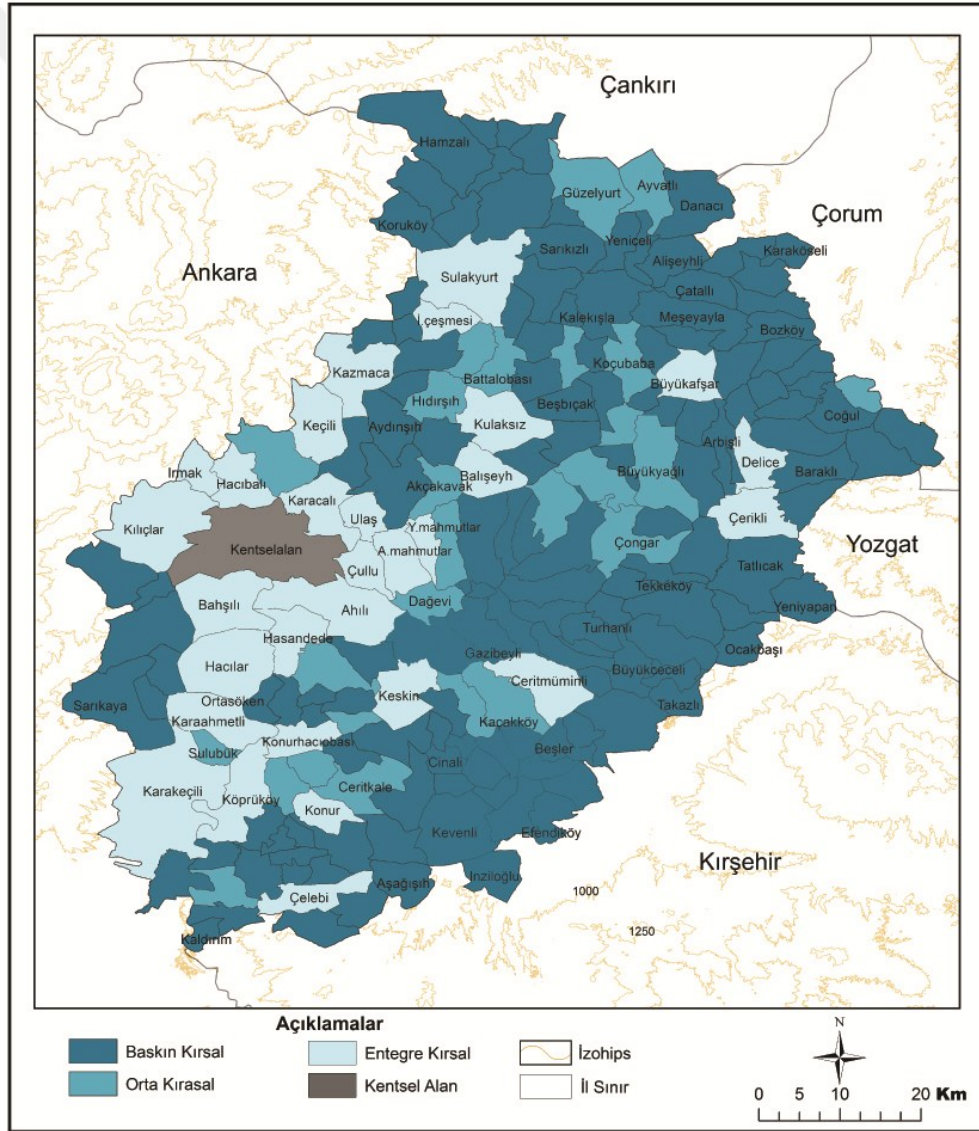
- Su Şebekesi
- Su Kontrolü
- Kanalizasyon
- Sabit Telefon
- İnternet erişimi
- PTT/Telekom
- Mobil Ağ
- Aile Sağlık Merkezi
- Çocuk Parkı
- Mesire Alanı
- Eğitim Binası
- Yol Durumu açısından değerlendirilmiştir.

Bu ölçütlerden hareketler Altyapı Durumuna Göre Baskın Kırsal Alanların nitelikleri şunlardır:

- Şu şebekesi birçoğunda bulunmamaktadır.
- Su kontrolü yapılmamaktadır.
- Kanalizasyon alt yapısı olmayan yerler vardır.
- Sabit telefon mevcuttur.
- İnternet ve mobil ağa erişim kısıtlıdır.
- Ulaşım çok azında asfalt yoldan sağlanmakta, stabilize yollar çoğunluktadır.
- Köy içi ulaşımı toprak yol ile sağlanmaktadır.
- Eğitim binası bir ya da iki derslikli okul binaları olup kullanılmaz haldedir, örgün ve yaygın eğitim taşıma merkezi olan köylere öğrencilerin taşınması ile gerçekleştirilir (Fotoğraf 17).
- Sağlık hizmetleri verilmemektedir.
- Çocuk parkı, piknik ve mesire yeri yoktur.



Fotoğraf 17. Yenialibudak Köyü Eski İlkokul Binası (2017)



Harita 26. Kırıkkale ili baskın kırsal alanlarda altyapı (2018)

4.4.2. Kırıkkale İli Sosyal Yaşam Özellikleri Göre Baskın Kırsal Alanlar

Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanların hâlihazır sosyal yaşam durumları tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Baskın Kırsal Alan yerleşmeleri sosyal yaşam özelliklerine göre Harita: 27’de gösterilmiştir.

Sosyal yaşam özelliklerine göre Baskın Kırsal Alan kabul ettiğimiz köyler şunlardır:

- | | |
|--------------------|------------------------|
| 1. Ağaylı | 27. Çatallıkarakoyunlu |
| 2. Akboğaz | 28. Çayoba |
| 3. Akkoşan | 29. Çevrimli |
| 4. Akkuyu | 30. Çiftevi |
| 5. Alcılı | 31. Çipideresi |
| 6. Alişeyhli | 32. Dağevi |
| 7. Arbişli | 33. Dağsolaklısı |
| 8. Armutlu | 34. Danacı |
| 9. Aşağıkarakısıık | 35. Danacıobası |
| 10. Aşağıışih | 36. Deredüzü |
| 11. Baraklı | 37. Derekışla |
| 12. Barakobası | 38. Dikmen |
| 13. Bedesten | 39. Doğanören |
| 14. Beşbıçak | 40. Efendiköy |
| 15. Beşler | 41. Eldelek |
| 16. Beyobası | 42. Elmalı |
| 17. Bıyıkaydın | 43. Eminefendi |
| 18. Bozköy | 44. Eroğlu |
| 19. Cabatobası | 45. Esatmüminli |
| 20. Cebrailli | 46. Esenpınar |
| 21. Ceritobası | 47. Eskialibudak |
| 22. Cinali | 48. Fadıl obası |
| 23. Coğul | 49. Faraşlı |
| 24. Çalış | 50. Gazibeyli |
| 25. Çamlıca | 51. Göçbeyli |
| 26. Çatallı | 52. Göktaş |

- | | |
|-----------------------|----------------------|
| 53. Gözükızıllı | 86. Kevenli |
| 54. Gülkonak | 87. Kılıevli |
| 55. Hacıobası | 88. Kıyıkavurgalı |
| 56. Hacıömersolaklısı | 89. Kızıldere |
| 57. Hacıyusuflu | 90. Kocabaş |
| 58. Halildede | 91. Koçubaba |
| 59. Halitli | 92. Koruköy |
| 60. Haydardede | 93. Kösedurak |
| 61. Herekli | 94. Kurşunkaya |
| 62. Hisarköy | 95. Kurtoğlu |
| 63. Hüseyinbeyobası | 96. Kuzayyurt |
| 64. Iğdebeli | 97. Kuzugüdenli |
| 65. İmirli | 98. Küçükafşar |
| 66. İnziiloğlu | 99. Küçüksarıkayalar |
| 67. Kaçakköy | 100. Küreboğazı |
| 68. Kaldırım | 101. Mehmetbeyobası |
| 69. Kalekışla | 102. Müsellim |
| 70. Karaağaç | 103. Ocakbaşı |
| 71. Karaağıl | 104. Olunlu |
| 72. Karabucak | 105. Ortaköy |
| 73. Karafakılı | 106. Ortasöken |
| 74. Karahacılı | 107. Polatyurdu |
| 75. Karaköseli | 108. Sarıkaya |
| 76. Karayakup | 109. Sarıkızlı |
| 77. Kargın | 110. Sarımbey |
| 78. Karpuz | 111. Selamlı |
| 79. Kasımağa | 112. Seyfli |
| 80. Kavakköy | 113. Sofularçiftliği |
| 81. Kavlak | 114. Şahcalı |
| 82. Kavurgalı | 115. Tatlıcak |
| 83. Kayalaksolaklısı | 116. Tavaözü |
| 84. Kenanobası | 117. Tekkeköy |
| 85. Kepirli | 118. Terkisan |

119. Tilkili
120. Turhanlı
121. Ulaklı
122. Uzunlar
123. Üçevler
124. Üçkuyu
125. Yağbasan
126. Yaylayurt
127. Yenialibudak
128. Yenice
129. Yeniceli
130. Yenilli
131. Yenyapan
132. Yenyapan
133. Yeşilli
134. Yeşilyazı
135. Yoncalı
136. Yukarıkarakısık
137. ukarımahmutlar

Bu alanlarda mevcut sosyal yaşam göstergeleri,

- Sabit Telefon
- İnternet Erişimi
- Mobil Ağa Erişim
- Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma
- Çocuk Parkı
- Mesire Alanları
- Ulaşım Şekli
- Eğitim Faaliyetleri
- Akaryakıt İstasyonu
- Bakkal-Mini Market
- Kahvehane
- Mesken Eklentilerinin Kullanım Şekli açısından değerlendirilmiştir (Fotoğraf 18, 19).

Bu alanlarda mevcut sosyal yaşam göstergeleri değerlendirildiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

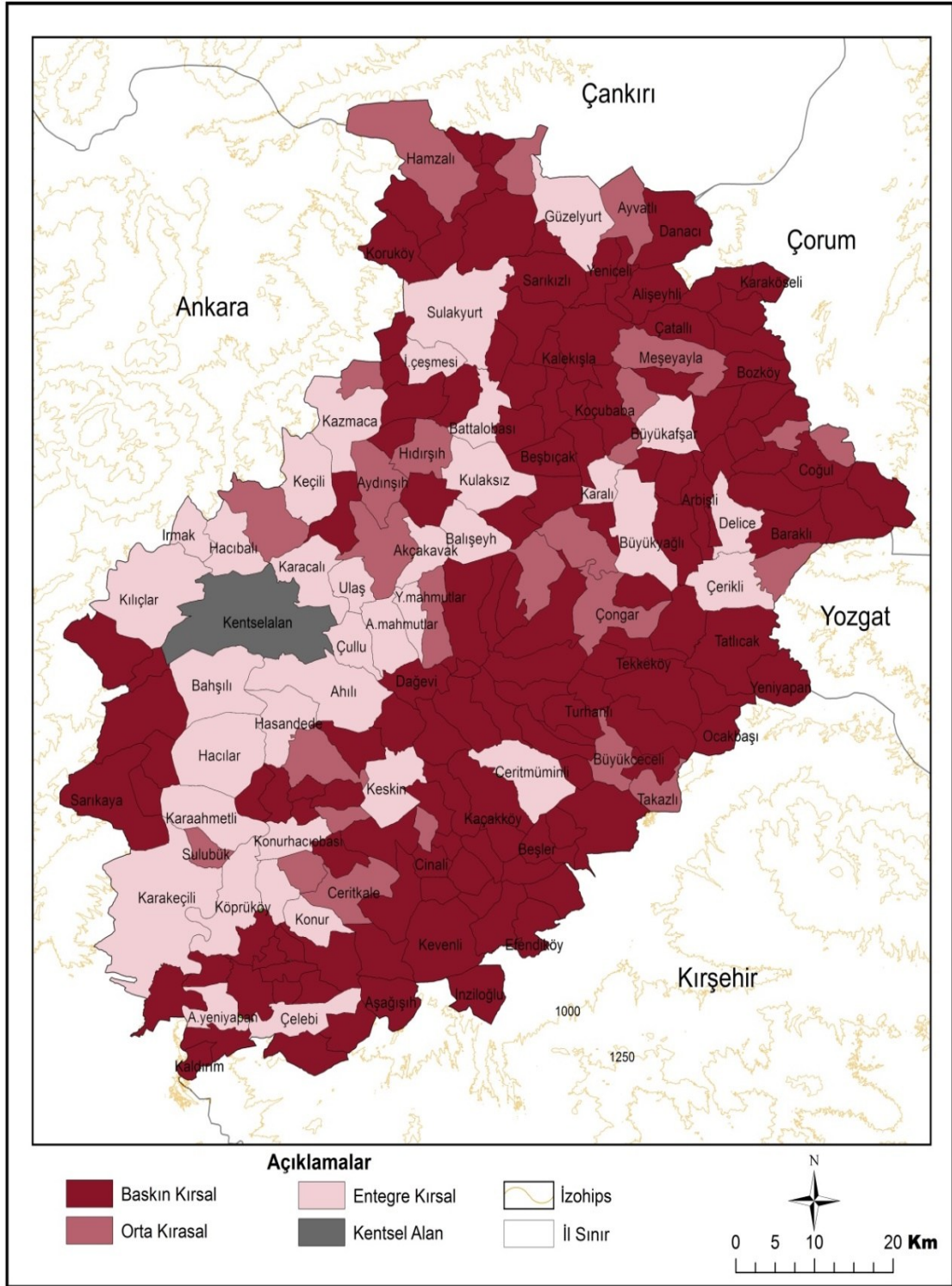
- Sabit telefon mevcuttur.
- İnternet ve mobil ağa erişim kısmen sağlanmaktadır.
- Çocuk parkı veya mesire alanları yoktur.
- Ulaşım şekli özel araç ile sağlanmakta veya toplu taşıma güzergahında olan entegre kırsal alanlara ait toplu taşımadan faydalanılmaktadır.
- Örgün veya yağın eğitim faaliyetleri yoktur.
- Kahvehane, bakkal gibi küçük işletmeler günlük yaşamın zorunlu ihtiyaçlarını karşılamada yeterli gelmemektedir.
- Mesken eklentilerinin kullanım amacı tamamen tarımsaldır.
- Hayvancılık faaliyetleri yetersiz ve geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır.
- Bu alanlarda özellikle hâkim ekonomik faktörün ağırlıklı olarak tahıl tarımına dayanması özellikle yaz mevsiminde hasat dönemi ve güz başı ekim döneminde nüfus artışları görülmektedir.



Fotoğraf 18. Ocakbaşı Köyü toprak mesken (2018)



Fotoğraf 19. Üçevler Köyü Genel Görünümü (2018)



Harita 27. Kırıkkale ili baskın kırsal sosyal yaşam (2018)

4.4.3. Kırıkkale İli Ekonomik Faaliyetlere Göre Baskın Kırsal Alanlar

Yapılan arazi çalışmaları ile oluşturulan Köy Bilgi Formlarında bu kırsal alanlarda sürdürülen ekonomik faaliyet türleri tespit edilmiştir. Elde edilen kırsallık göstergeleri sonucunda Baskın Kırsal Alan yerleşmeleri sürdürülen ekonomik faaliyet şekillerine göre Harita: 28'de gösterilmiştir.

Ekonomik Faaliyetlere Göre Baskın Kırsal Alan kabul edilen köyler şunlardır:

- | | |
|---------------------|------------------------|
| 1. Ağaylı | 27. Çamurabatmaz |
| 2. Akkoşan | 28. Çatallı |
| 3. Akkuyu | 29. Çatallıkarakoyunlu |
| 4. Alcılı | 30. Çayoba |
| 5. Alıcıyenyapan | 31. Çevrimli |
| 6. Alişeyhli | 32. Çiftevi |
| 7. Arbişli | 33. Çipideresi |
| 8. Armutlu | 34. Dağobası |
| 9. Aşağıhsangazili | 35. Dağsolaklısı |
| 10. Aşağıkarakısıık | 36. Danacı |
| 11. Aşağıışih | 37. Danacıobası |
| 12. Aydınışih | 38. Deredüzü |
| 13. Baraklı | 39. Derekışla |
| 14. Barakobası | 40. Dikmen |
| 15. Bedesten | 41. Doğanören |
| 16. Beşler | 42. Efendiköy |
| 17. Beyobası | 43. Eldelek |
| 18. Bıyıkaydın | 44. Elmalı |
| 19. Bozköy | 45. Eminefendi |
| 20. Cabatobası | 46. Eroğlu |
| 21. Cankurtaran | 47. Esatmüminli |
| 22. Cebrailli | 48. Esenpınar |
| 23. Ceritobası | 49. Eskialibudak |
| 24. Coğul | 50. Evliyalı |
| 25. Çalış | 51. Fadılobası |
| 26. Çamlıca | 52. Faraşlı |

53. Gazibeyli
54. Göçbeyli
55. Göktaş
56. Gözükızıllı
57. Güllkonak
58. Hacıaliobası
59. Hacıobası
60. Hacıyusuflu
61. Halildede
62. Halitli
63. Hasandede
64. Herekli
65. Hıdırşih
66. Hüseyinbeyobası
67. İğdebeli
68. Imamoğluçeşmesi
69. İmirli
70. İnziiloğlu
71. Işıklar
72. Kaldırım
73. Karaağaç
74. Karaağıl
75. Karabucak
76. Karafakılı
77. Karahacılı
78. Karaköseli
79. Karalı
80. Karayakup
81. Kargın
82. Karpuz
83. Kasımağa
84. Kavakköy
85. Kavlak
86. Kayalaksolaklısı
87. Kenanobası
88. Kepirli
89. Kevenli
90. Kılevli
91. Kıyıkavurgalı
92. Kocabaş
93. Koçubaba
94. Koruköy
95. Kösedurak
96. Kurşunkaya
97. Kurtoğlu
98. Kuzayyurt
99. Kuzugüdenli
100. Küçükafşar
101. Küçüksarıkayalar
102. Mahmutlar Ş.
103. Mehmetbeyobası
104. Müsellim
105. Ocakbaşı
106. Olunlu
107. Ortaköy
108. Ortasöken
109. Polatyurdu
110. Sarıkızlı
111. Sarımbey
112. Selamlı
113. Seyfli
114. Sofularçiftliği
115. Sulubük
116. Şahcalı
117. Takazlı
118. Taşyazı

119. Tatlıcak
120. Tavaözü
121. Tekkeköy
122. Terkisan
123. Tilkili
124. Turhanlı
125. Ulaklı
126. Uzunlar
127. Üçevler
128. Üçkuyu
129. Yağbasan
130. Yaylayurt
131. Yenialibudak
132. Yenice
133. Yeniceli
134. Yenilli
135. Yenyapan
136. Yenyapan
137. Yeşilli
138. Yeşilyazı
139. Yoncalı

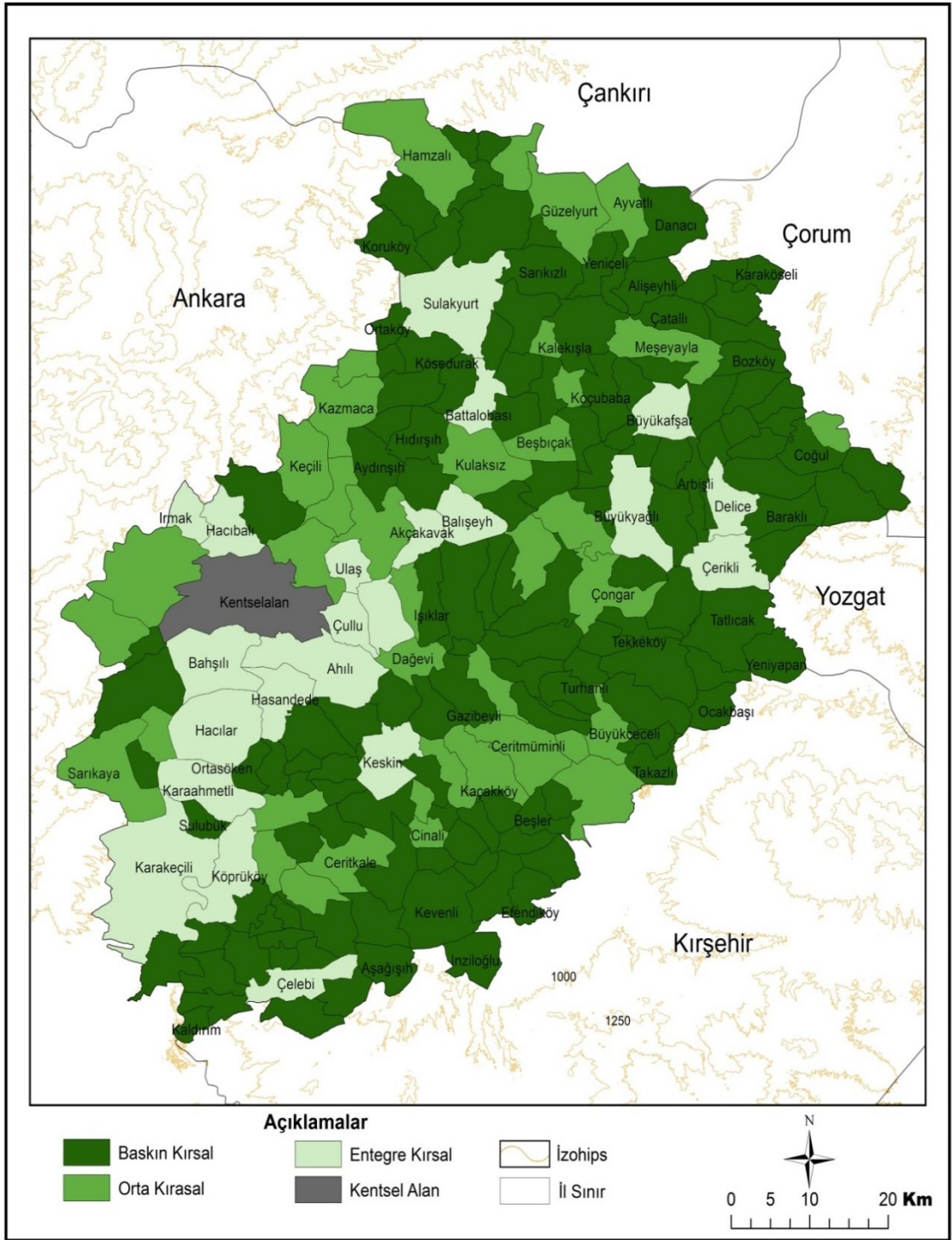
Bu alanlar mevcut ekonomik faaliyet göstergeleri;

- Lokanta
- Fırın
- Otel /Konaklama
- Akaryakıt istasyonu
- Pazaryeri
- Mandıra İşletmeleri
- Çiftlik
- Ofis/ Kooperatif
- Kırsal yerleşmedeki tarım dışı gelire sahip nüfusun yerleşme nüfusuna oranı
- İl/ ilçede çalışıp kırsalda ikamet eden nüfusun kırsalda ikamet eden nüfusa oranı açısından değerlendirilmiştir.

Buna göre Baskın Kırsal Alanların nitelikleri şöyledir:

- Barınma veya konaklama maksatlı işletmeler yoktur.
- Otel veya kamuya ait misafirhaneler bulunmamaktadır.
- Haftalık veya gün aşırı kurulan alışveriş maksatlı pazar yeri yoktur.
- Yetiştirilen ürünler veya gıda, giyim, ev eşyası gibi ürünler yakın çevredeki entegre sahalardan veya kentsel alandan karşılanmaktadır.
- Günlük taze ekmek üretimi yapan fırın işletmeleri yoktur.
- Anayol güzergâhından uzak oldukları için akaryakıt istasyonları, lokanta işletmeler yoktur.
- Tarım kredi kooperatifleri bulunmamaktadır.
- Mandıracılık baskın derecede kırsal alanlardaki en önemli ekonomik faaliyettir.
- Bakkal ve kahvehane gibi küçük çaplı işletmeler kısmen görülmektedir.

Bu kırsal alanlarda hakim ekonomik faaliyetlerin tarım ve hayvancılığa dayalı olması dönemlik nüfus hareketlerinin araştırma sahasında en fazla görüldüğü alanlardır.



Harita 28. Kırıkkale ili baskın kırsal ekonomik faaliyetler (2018)

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. KENTSEL SAÇAKLANMA: ŞEHRİN İSTİLASI- KIRSALIN YİTİMİ

Günümüzde kentlerin hızla büyümesi ile kentsel alanların hemen kenarında yerleşme ve tarım alanlarının iç içe olduğunu ve çok net bir biçimde ayrılmış olmadığını görülmektedir. Artık şehrsel faaliyetlerin de tarım, hayvancılık ve orman alanlarının yakınında, içinde ya da ayrı olarak yer aldığı kent kenarı oluşmuştur (Mamunlu, 2001:3)

Kentleri çevreleyen bu alanlarda sosyal yapı, gelenekler nüfus, ekonomik faaliyetler ve idari yapılardaki değişim çok daha hızlı yaşanmaktadır. Bu durumun nedenleri kentlerin idare merkezi ile kırsal üretim merkezlerinin yakınlığının sağladığı avantajlar, çalışma, konut ve üretim sahalarının iç içe olduğu alanlar, nüfus artışının doğurduğu yeni yerleşme alanlarına duyulan ihtiyaçlar ve kırsaldan ve diğer illerden gelen göçlerin kenar sahalarda yerleşme istekleri, kırsalda sürdürülen alışkanlıkların şehirlerde de devam ettirilmesi isteği, ya da kırsalın yaşam şeklinden tam olarak kopmamak şeklinde açıklanabilir.

5.1. Kırıkkale İli Kırsalında Kentsel Mimari

Şehirleşmenin ve modernizmin hızla geliştiği ülkemizde özellikle 1960-70'li yıllarda birçok kırsal yerleşmelerde endüstriyel yapı malzemelerinin bilinçsizce kullanımı, kırsal yapıda özgün yapı karakterlerinin kaybolmasına neden olmuştur (Ersoy, 2011.s:5). Günümüzde hızla gelişen ulaşım ağı, teknolojik imkânlar ve ekonomik aktivitelerdeki değişimler, başta kırsal meskenler olmak üzere meskenlerin sahip oldukları eklentileri de değiştirmiş ya da amaç dışı kullanılmasına neden olmuştur. Şehir mimarisinde görülen hızlı değişim ve daha çok dikey mimarinin gelişmesi, yaşam koşullarına bağlı olarak meskenlerden beklentilerin artması gibi nedenler kırsalın taş ve toprak ağırlıklı yapılarının yerini daha çok betonarme yapılara bırakmasını sağlamıştır (Fotoğraf 20). Yine Ersoy'a göre son yılların en çok ihmal edilen konularının başında mimari kimliğin sürdürülebilirliği konusu gelmektedir. Sosyoekonomik ve sosyokültürel baskıların yarattığı dönüşümün kontrol edilebilmesi amacıyla birçok ülke yerel mimari kim-

liğe ilişkin kültürel değerleri belgelemek, yaşatmak ve sürdürebilmek amacıyla çalışmalar yapmaktadır. (Ersoy, 2011:6)



Fotoğraf 20. 2009 yılında yapılmış tek katlı betonarme ev. (Hacıbalı köyü)

Kırıkkale ili kırsalında meskenler üzerinde kentsel mimarinin etkileri araştırma sahasında yapılan anket ve arazi gezilerinde de sıklıkla gözlenmiştir. Bu değişim ve kırsal mimarinin bozulması üzerinde bizce etkili olan başlıkları şu şekilde sıralanabilir.

- Kırsal nüfusun ihtiyaçlarındaki değişime bağlı olarak meskenlerin yeniden planlanması.
- Üretim faaliyetlerinin yoğunlukta olduğu alanlarda mesken çevresinin veya avlunun zamanla üretim alanı olmaktan çıkması.
- Kırsalda geleneksel mekân kullanım kültürünün, geleneğinin değişmesi.
- Doğal çevrenin kimliğini yansıtan yapı malzemesi yerine modern yapı malzemelerinin tercih edilmesi.
- Yerel yapı malzemeleri ile çalışan elemanların (taş ustaları vb.) modern malzeme kullanımına bağlı olarak değişimi (Fotoğraf 21).
- Kırsaldaki geç nüfusun iletişim ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak daha modern bir yaşam sürme işteği.



Fotoğraf 21.Yığma tuğla ile yapılmış 2 katlı ve kiremit çatı örtüsü (Büyükaşar 2017)

Kırıkkale ilinde geleneksel kırsal meskenler, bulunduğu coğrafi çevre, tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve kültürel mirasın şekillendirdiği meskenler olarak karşımıza çıkarken yukarıda saydığımız etkenler ve yeni kırsal mimari üzerinde, göç, nüfus hareketleri, iktisadi faaliyetlerdeki değişim, teknoloji, çekirdek aile yapısının benimsenmesi, yaşam tarzı, eğitim gibi faktörlerin sonucunda artık geleneksel mimari yerini kentsel mimari örneklerine bırakmıştır (Fotoğraf 22).



Fotoğraf 22. İki katlı betonarme mesken ve yanındaki mandıra eklentisi (Çalış köyü 2017)

5.2. Kırıkkale İli Kırsalında Kentli Nüfus

Kırıkkale ili kırsalında yaşayan kentli nüfusun tespit edilmesinde öncelikli olarak nüfusun çalıştığı sektörün tarım dışı istihdam alanlarında olmasına dikkat edilmiştir. Yine kırsalda yaşayan nüfusun kentsel alanda ya da belde statüsüne sahip alanlarda yine tarım dışı istihdam alanlarında çalışan nüfus, kentli nüfus olarak kabul edilmiştir.

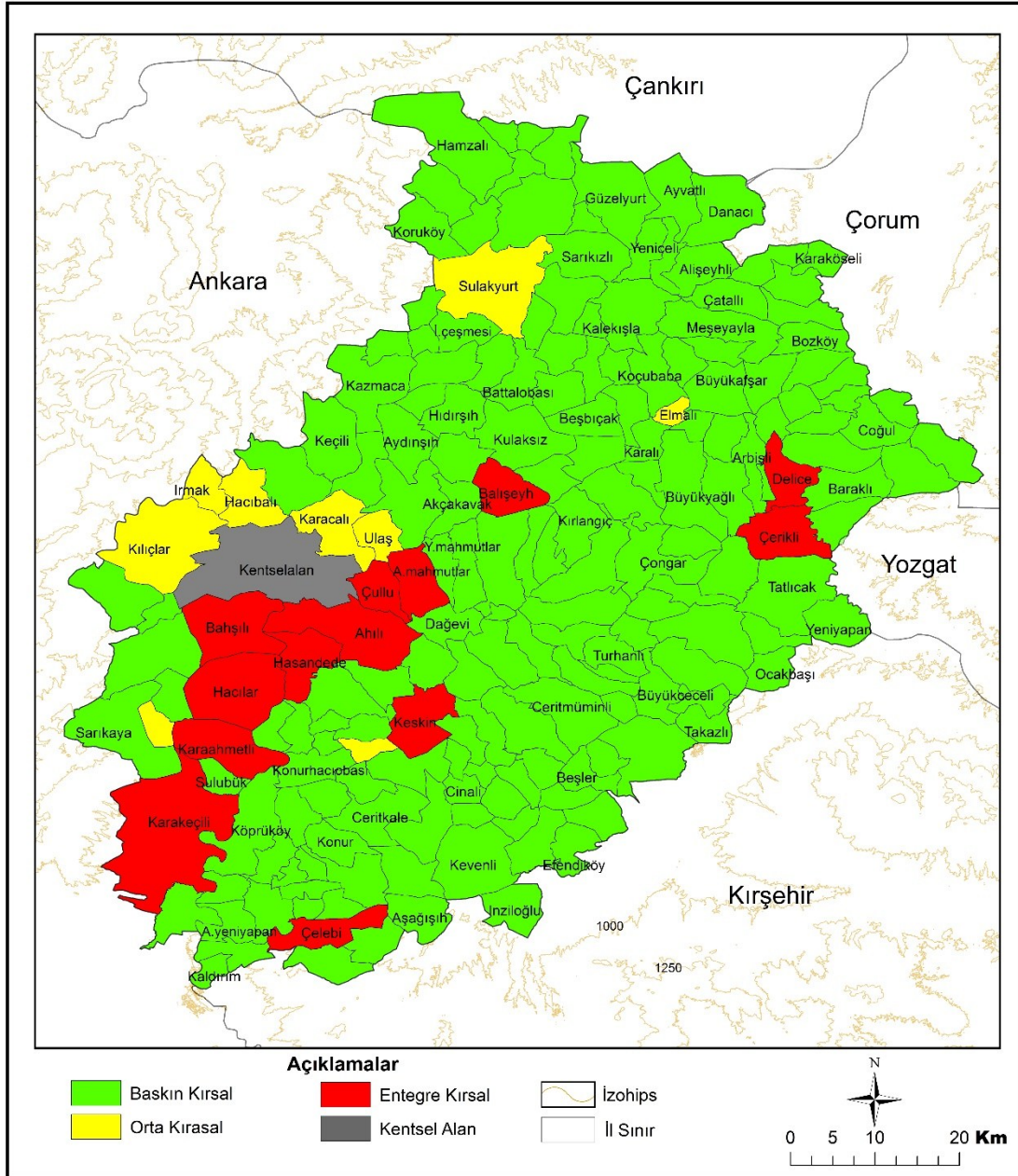
Kentsel alanda veya belde statüsüne sahip alanlarda çalışan ve kırsalda ikamet eden nüfusun ikamet ettiği yerde ki nüfusuna oranı göz önünde bulundurulduğunda nüfusun tamamına yakını tarım dışı alanlarda istihdam ediliyorsa Entegre Kırsal Alanlar, nüfusun yarıya yakını tarım dışı alanlarda istihdam ediliyorsa Orta Derecede Kırsal Alan, yine nüfusun tamamına yakını tarım ile ilgili alanlarda istihdam ediliyorsa Baskın Kırsal Alanlar olarak kabul edilmiştir.

Buna göre araştırma sahasında kentli nüfusu barındıran entegre kırsal alanlar (Harita, 29) kentsel alanın güneyinde yoğunlaşmaktadır. Bu durum üzerinde ulaşım ağının etkisi kadar sanayi tesislerinin de bu bölgede yoğunluk kazandığı söylenebilir.

Burada şunu hemen belirtmek gerekir ki; entegre kırsal alanlar aynı zamanda kentsel alanda ikamet eden nüfus için önemli istihdam alanları oluşturmaktadır. Örnek verecek olursak, Hacılar ve çevresinde Orta Anadolu Rafinerisi, Gaz Dolum Tesisleri, GAMA Enerji Santrali, Karaahmetli yakınlarında Kültür ve Tabiat Parkı, F tipi cezaevi, Keskin, Karakeçili ve Çelebi’de yer alan eğitim, sağlık ve diğer kamusal alanlar Balı-şeyh Akçakavak’ta gaz dolum tesisleri ile Delice ve Çerikli beldelerinde yine eğitim, sağlık ve diğer kamusal alanlar önemli miktarda kentli nüfus barındırmaktadır.

Araştırma sahasında Orta Derecede Kırsal alanlar (Harita 29) kentsel alanın kuzeyinde Kılıçlar, Irmak, Hacıbalı, Karacalı, Ulaş, ile Sulakyurt Beldesi’dir.

Haritada 29’da göze çarpan Elmalı köyü ise nüfusun tamamına yakını eğlence sektöründe çalışan insanlardan oluşmaktadır. Buradaki nüfus genellikle yaz aylarında ev düğünleri, kına geceleri, asker uğurlama vb. eğlence ve merasimlerde yerel çalgılardan davul, zurna, bağlama gibi enstrümanlarla yerel dilde “apdal” olarak tanınan yerel müzisyenlerdir. Bu nüfusun tarım, hayvancılık vb. işlerde uğraşmaması nedeniyle nüfusun kırsal nüfus olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir.



Harita 29. kırıkale ili kırsalında ikametgâh ve çalışma yerlerine göre kırsal alanlar

5.3. Kırıkkale İli Kırsalında Sanayinin İstilasası

Kentsel alanın kuruluş ve gelişme sürecinde, yer seçiminde etkili olan faktörün Askeri Fabrikalar (MKEK), ulaşım imkanlarının kolay olması, Kızılırmak Nehri yakınında olması nedeniyle su kaynaklarına yakın olması gibi faktörlerin etkili olduğunu daha önce belirtilmiştir. Bu saydığımız nedenlerden dolayı Barut Fabrikası, Mühimmat Fabrikası, Ağır ve Hafif Silah Fabrikaları ve Pirinç Fabrikası gibi MKEK' ye bağlı kurumlar hızla büyüyüp gelişen kentsel alan yerleşmesi içinde kalan sanayi tesisleri duru-

muna düşmüşlerdir. Günümüzde bu sanayi tesislerine entegre olacak diğer sanayi kuruluşları yerleşme alanı içerisinde kalmıştır. Yerleşmelerin güvenliği açısından, arazi maliyetlerinin yüksek olması ve yer sıkıntısı gibi nedenlerden dolayı bazı depo ve üretim alanlarını daha seyrek nüfuslu, yerleşme alanlarından uzak, kırsal alanlara taşınması kısmen yapılmıştır.

1997 yılı temmuz ayında Mühimmat Fabrikasında, 2012 yılında Yahşıhan'da Silah Fabrikası'ndaki patlamalarda can kayıplarının yaşanması ve 1997'de gerçekleşen patlama sonrası şehrin bir süreliğine boşaltılması ve giriş çıkışların yasaklanması yukarı bahsi geçen durumu özetleyen bir örnek olacaktır (Fotoğraf 23).



Fotoğraf 23. 1997 yılında mühimmat fabrikasında gerçekleşen patlamadan görünüm (Kırıkkale Valiliği).

Hacılar çevresinde kurulmuş olan TÜPRAŞ, o günkü adıyla Orta Anadolu Petrol Rafinerisinin 1986 yılında kurulması ile birlikte bu alan araştırma sahasının ve ülkemizin önemli sanayi bölgesi kabul edilmiştir. TÜPRAŞ işletmesi çevresindeki alanlarda hızla kurulan özel işletmelere ait depolama ve gaz dolum tesisleri ve enerji santralleri bölgede arazi maliyetlerini hızla yükseltmiş ve yeni kurulacak tesislerde yer sıkıntısı çekmelerine neden olmuştur (Fotoğraf 24). Bu nedenle bir takım dolum ve depolama tesisleri ve bağlı işletmeler kentsel alanın kuzeyine kaymış Akçakavak köyü civarında toplanmıştır (Fotoğraf 25, 26).



Fotoğraf 24. TÜPRAŞ rafinerisinden bir görünüm (2018)

Bunun dışında Delice ve çevresinde bölgenin jeolojik yapısı nedeniyle önemli tuz madenleri bulunmaktadır. Yine Araştırma sahasının Kuzeydoğusunda Denek dağı civarında cam yapımında kullanılan silisli kum maden işletmeciliği bulunmaktadır. Keskin ilçesinin eski ismi tarihsel kayıtlarda Maden olarak geçmekte ve bugün işletilmeyen bakır ve demir madenlerinin işletmesinin yapıldığı elimizdeki kaynaklarda mevcuttur.

Bununla beraber araştırma sahasında kırsal alanlar içerisinde ulaşımın kolay, arazi maliyetlerinin daha ucuz ve hammaddeye yakın olması sebebi ile kurulmuş pek çok sanayi işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmeler bulundukları sahada gerek yapı ve gerekse daimi ve mevsimlik işçi istihdam ederek kırsalın ekonomisine katkı sağlamaktadırlar.



Fotoğraf 25. Mahmutlar Şarkıllı köyü yakınında beton fabrikası.



Fotoğraf 26. Akçakavak köyü yakınlarında akaryakıt dolum tesisleri

ALTINCI BÖLÜM

6. KIRIKKALE İLİ KIRSALINDA YENİ KIRSAL KALKINMA MODELLERİ UYGULAMASI

Kırsal alan kalkınmasında tek tip ve yalnızca ekonomik faaliyetler odaklı bir kalkınma yaklaşımının terkedilip, kırsal alanda sosyal yaşam, kültürel zenginliklerle nüfusun çevre ve doğayla uyumlu bir biçimde yaşamasını sağlayacak politikalar geliştirmek gerekmektedir. Kırsalın bütün bileşenlerini alan bir kalkınmanın daha etkili olacağı aşîkardır. Bu amaçla kırsalın yeniden tanımlanarak kırsal potansiyelin ve yerel unsurların harekete geçirilerek özel ve kamusal iştirak ile kırsal alanların ve bu alanlarda yaşayanların da gelişim sürecine katılmalarını teşvik edecek politikalar üretmek gerekmektedir.

Kırsal alanlar sahip oldukları coğrafyanın da etkisiyle sahip oldukları dezavantajlı pozisyonlarına rağmen kendi içlerinde gelişimlerini sağlayabilecek potansiyele sahiptirler. Kentsel alanlara gerçekleşen hızlı göçlerle giderek yaşanan kırsal nüfusun gerekli altyapı ve sosyoekonomik yatırımlarla nüfus kaybetmesinin önüne geçilmelidir.

Kırsal alanların özellikle genç nüfus potansiyeli için bir dezavantaja sahip olması anlayışının değişmesi genç nüfusun isteklerinin kırsalda karşılanması ile de ilgilidir. Bu amaçla kırsalda eğitimin, iletişimin ve sosyal yaşama ait diğer ihtiyaçların karşılanması önem taşımaktadır.

Kırsal kalkınmada yeni yaklaşımlar hızlı ve kapsamlı olarak gündeme alınmalı zamanın koşullarına ve ihtiyaçlarına göre ortaya konan bu yeni yaklaşımlar hızlı bir şekilde uygulama alanına taşınmalıdır. Bu yeni yaklaşımların başarısı, kırsal nüfusa yapılacak yatırımla doğrudan bağlantılıdır. Bu da kırsal alandaki örgün ve yaygın eğitim sorunlarının çözülmesi gerçekleşecektir.

6.1. Kırıkkale İli Kırsalında Avantaj Sağlayan Yerel Potansiyellerin Kullanılması Yaklaşımı

Kırsal kalkınma politikalarının temel amacı kırsalda yaşayan bireylerin yaşam standartlarının artırılmasıdır. Kırsal kalkınma kapsamında yapılan çalışmalarında hedef kitle ve amacın doğru tespit edilmesi bu politikaların hedefe ulaşmasında önem arz etmektedir.

Kırsal kalkınma çalışmaları yalnızca sahadaki eğitim olanaklarının iyileştirilmesi çalışmaları ile kalmayıp sahanın diğer bütün potansiyelini kapsayan bir eylem planı ile yürütülmelidir.

“Tarımsal yayım hizmetleri kapsamlı kırsal kalkınma çalışmalarına temel hazırlayan, insan kaynağını geliştiren, kırsal kalkınma duygusunun motivasyonunu sağlayan çalışmalardır. Bu anlamda kırsal kalkınma çalışmaları başlatılmadan önce topluma yaygınlaştırılması, bilinç düzeyinin artırılarak katılımın sağlanması, sahiplenilmesi, çalışmaların başarılı yürütülmesi konusundaki hizmetlerdir” (Gülçubuk, ve diğ., 2004:4).

Kırsal kalkınma politika girişimlerinde unutulmamalıdır ki kırsal yatırımların temeli insandır. Kırsal nüfusa yatırım yapılmadıkça diğer tüm yapılacak yatırımların başarıya ulaşma şansı ve etkinliği azalacaktır. Kırsal yatırımları kullanacak olan temel unsurun yerel kırsal nüfus potansiyeli olduğu aşıkardır. Bu konuda öncelikle kırsal nüfusun eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi önemlidir.

Bu çalışmalarla eğitilen kırsal toplum, sosyal-ekonomik ve kültürel ve diğer tüm alanlarda kırsalın çehresinin değişimine neden olacak kırsal kalkınma çalışmalarına daha hızlı uyum sağlamış olacaktır. Tarımsal rekabetin artması ve üretimin değerlendirilmesi kapsamında çiftçilerin örgütlenmesi ve mesleki donanımına sahip teknik bilgi düzeylerinin yükseltilmesi doğal kaynakların, su ve toprak varlıklarının etkin kullanması, tarımsal sanayi alanlarında kamusal işbirliği kurularak alternatif gelir kaynakları yaratmak yerelin mevcut potansiyelini avantaja çevirmek kırsalın kalkınmasında atılması gereken önemli adımlardır. Bu durum kırsal kalkınma çalışmalarının başarısıyla doğru orantılı olduğu düşünülmektedir.

6.2. Kırıkkale İli Kırsalında Yerel Dinamiklerin Kapasitelerinin Genişletilmesi Modeli

2007 /2013 dönemi için hazırlanan Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi kapsamında Türkiye’de uygulanan mevcut kırsal kalkınma politikalarının temel amacı kırsalın yerel potansiyelinin ve kaynaklarının değerlendirilmesi, doğal ve kültürel varlıkların korunması esas alınarak, kırsal toplumdaki ekonomik ve sosyal yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu bir gelişme göstermesi ve sürdürülebilir bir kırsal kalkınma sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda öngörülen kırsal kalkınma ilkeleri, bölgesel ve yerel farklılıkları göz önünde tutarak mekânın dokusuna uygun biçimde sürdürülmelidir.

Bu konuda ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşları ve temsilcileri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak yerel çalışma unsurlarını da içine alacak projeler geliştirilmelidir.

Bu projelerle hedeflenen kırsal kalkınma politikalarının stratejik amaçları şunları içermelidir.

- Kırsalın iş imkanlarını artıracak ekonomik kalkınmanın sağlanması,
- Alternatif iş olanaklarının tespit edilmesi
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Kırsal altyapının güçlendirilerek, kırsaldaki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi,
- Kırsal nüfusun çevre ve doğal kaynakları kullanma konusunda bilinçlendirilmesi.

6.3. Kırıkkale İli Kırsalında Topluluk Merkezli Kırsal Kalkınma Uygulamaları

Bu yaklaşımın kırsal kalkınma üzerinde etkisi, tarımsal üretimde modernizasyonun sağlanması geleneksel ve bireysel üretim faaliyetlerinin yerini kalkınma ve destekleme amaçlı kurulacak kooperatif ve ofis benzeri kamu destekli işletmelerle sürdürülmesidir.

Bu kırsal modernizasyonla birlikte kırsal alanlarda yaşanacak dönüşümler ve hedeflenen kalkınmanın sürdürülebilir olması daha kolay sağlanacaktır. Bununla birlikte Salt ekonomik kazanımlar dışında mekan ve kültürel unsurlarında göz ardı edilmeden bölgesel farklılığın en aza indirilmesi fakirliğin azaltılması ve sosyal yaşamın kentsel alanlara ve daha genel bir ifade ile topluma entegrasyonu sağlanmış olacaktır.

Kırsal kalkınma modellerinin temelinde de kırsal toplumun geleceğine yönelik yapılacak çalışmalarda da hedeflenen sürdürülebilir kalkınma ve kırsal alanların sosyal yaşam ve gelir düzeyleri bakımından gelişmelerini sağlamak kırsal potansiyeli en verimli bir şekilde kullanmak hedefleri vardır.

Kırsalın temel ekonomik faaliyeti olan tarım ve hayvancılığa dayalı üretim sektörünün gelişmesi ve rekabet gücü kazanması yanı sıra, kırdan kente artan göç olgusunun azalmasına sosyal ve çevresel dengenin ortaya çıkmasına kırsaldaki yoksulluğun azalmasına yol açacaktır.

Kırsaldaki kaynaklarının çeşitlendirilmesi, istihdamın artırması, üretim tekniklerindeki modernizasyon, bilgi ve teknolojiye erişimin kolaylaşması, sağlık, eğitim, ula-

şım gibi kamu hizmetlerinin sürekli ve nitelikli alınması, altyapıya yapılan yatırımların devam etmesi beraber ele alınması gereken çalışmalar olmalıdır.

Gülçubuk ve diğerlerine (2004) göre kırsalda tarım dışı ekonomiyi canlandırmak, tüm kırsal nüfusu kapsayacak, sosyal farklılıkları en aza indirecek kırsal kalkınma politikaları ve uygulamaları tüm ülkelerin, toplumların benimsediği yaklaşımlar haline gelmiştir. Bu süreçte sosyoekonomik dışlanmıslığı ortadan kaldırma, karar alma süreçlerine katılımı sağlama, bireyin ve toplumun saygınlığını ön plana çıkarma, yerel teknoloji ve bilgilere önem verme, yoksullara en azından geçimlik iş olanakları sağlama, yerel örgütlenmelere-kooperatifleşmeye katkıda bulunma, bütüncül yaklaşımları dikkate alma ve cinsiyet dengeli kalkınmayı hedeflemek yapılması gereken çalışmalardandır (Gülçubuk, ve diğ., 2004:4).

6.4. Kırıkkale İli Kırsalında Yaratıcı Topluluk Kalkınma Modeli

Kırsal kalkınma modellerinde değişen yeni yaklaşım kalkınma teorilerinde kalkınmanın temel amacı kırsalın zenginliğinin artırılması değil, eğitilmiş kalifiye insan gücünden doğacak zenginliği yaratabilme çabası yatmaktadır.

Kırsal kalkınmanın merkezinde doğaya ve çevreye duyarlı eğitimli ve nitelikli iş gücüne sahip kırsal nüfus oluşturma yaklaşımı yer almaktadır.

Kırsalda eğitimli nüfus potansiyelinin gerçekleşmesi kırsal toplumun sosyal dinamiklerinin dikkate alınması ve harekete geçirilmesi, kalkınmanın en temel göstergesidir. Bu yeni kalkınma anlayışında kırsalın sorunlarının farkında olan çözüm yolları ve yöntemleri geliştirip, karar alma ve uygulama aşamalarında sürece etkin bir biçimde dahil olan örgütlü topluluklar oluşturmaktır.

SONUÇ

Dünyada ekonomik düzen, sosyal, kültürel, teknoloji ve birçok alanda görülen değişimler doğal çevre üzerinde hızla artan bir etkiye sahiptir. Bu durum kırsalın ihtiyaçlarını da değiştirmektedir. Üretim, istidam, altyapı ve geçim gibi kırsal ihtiyaçlarını sıraladığımız konu başlıkları kırsalın beklentilerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Hızlı kentleşme, sanayileşme sadece kentleri değil, kırsalı da birçok yönden etkilemektedir. Köyden kente göçle başlayan kırsalın kent üzerinde oluşturduğu sorunlar daha çok araştırma ve çalışma konusu olurken, günümüzde artık kentlerin kırsal üzerinde oluşturduğu etkiler üzerinde durulması daha doğru olacaktır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), “İnsani Gelişme Endeksini” kırsalın kalkınmasında temel ölçüt olarak kabul ederken, ekonomik kalkınmanın sosyal kalkınma ile tamamlanması gerektiğini vurgular. Bu ise kırsal alanların doğru ve güncel bir tanımlama yapılmasıyla mümkün olacaktır. Dolayısı ile kırsal kalkınma yaklaşımlarının temelinde yapılması gereken çalışmalar öncelikli olarak ekonomik temelli kalkınma olmaktan çok, kırsal alanların ve kırsal nüfusun temel ihtiyaçlarına karşılık vermesi, değişen kültürel yapıya bağlı olarak ekonomik refahın sosyal yaşam öğelerine de yansımaları şeklinde olmalıdır.

“Türkiye’de kırsal alanda yaşayan nüfusun büyük çoğunluğunun tarımla uğraşması, çoğu zaman kırsal kalkınmanın tarımsal kalkınma olarak algılanmasına bile neden olmuştur”(Yıldız, 2009:6) Günümüzde artık kırsal alanlar, yalnızca tarım ve hayvancılığa bağlı üretim ve faaliyetlerinin sürdürüldüğü, şehirlerden kopuk, sosyal hayatın yavaş ve geleneksel yaşam tarzının benimsendiği monokültür bir toplum değildir. Bu nedenle kırsal kalkınmanın ilk, kırsal alanların doğru ve anlaşılabilir tanımlanması ile mümkündür.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2003 yılı raporu Kırsal Kalkınmayı; *“Kırsal yerleşmelerde yaşayanların, insanca yaşam koşullarına erişim olanaklarının artması, kalkınma temelinde değişim taleplerinin desteklenmesi, bireylerin kendi öz güçlerini keşfetmesi ve ona dayanması, gelir dağılımında adaletin sağlanması, gelirlerinin artması, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım yükselmesi, doğal kaynakların korunarak kullanılması ve zenginliklerin kırsaldaki bireyin hayatına yansımaya süreci”* olarak tanımlanmıştır. Buradan hareketle kırsal kalkınmanın sürdürülebilir olması amacına ulaşabilmesi kırsal alandaki gelişmişlik göstergelerinin daha iyi tanımlanması ile mümkün olacaktır.

Kırsal alan tanımlanırken yanlış yaklaşımlardan bir diğeri de kırsal sahaların nüfus miktarı ile ilgilidir. Ülkemizde 1982’ de yapılan “Kent Eşiği Araştırması’nda” kullanılan 28 farklı değişkene (gelişmişlik göstergeleri) göre yine ülkemizde kentsel fonksiyonlara sahip yerleşmelerin nüfuslarının 20 000 ve üstü olması gerektiğidir. Bu kabul pek çok kurum ve disiplinler tarafından kabul edilmiştir. Ülkemizde kırsaldan kentlere sürekli bir göçün yaşandığı ve kırsal nüfusun her geçen gün daha da azaldığı düşünülürse kırsal alan tanımlanırken yalnızca nüfus miktarına göre yapılan kırsal alan tanımları eksik kalacaktır.

Tümertekin, IGU coğrafyacılar arasında ortak görüşü sağlamak amacıyla kırsal alanlarla ilgili 1975 yılında şu kavramlar üzerinde bir çalışma yaptırmıştır. Bu kavramlar;

- 1- *Kırsal mekan ve kırsal fonksiyon terimlerinin anlamı nedir?*
- 2- *Kırsal Kaynaklar nelerdir?*
- 3- *Ne tip kırsal mekanlar ayırt edilebilir?*
- 4- *Kırsal gelişme planına hangi hedefler dahil edilebilir (Tümertekin,1997, :130).*

Görüldüğü üzere Coğrafya’nın “kırsal mekan”ın tanımı üzerindeki çalışmaları pekde yeni sayılmamaktadır. Yukarıdaki soruların cevapları üzerine kırsal mekan tanımında iki ana görüş ortaya çıkmıştır. İlki, *şehirsel alanlara (aglomerasyonlara) ait olmayan yerler şeklinde karakterize edilir*, Derken ikinci görüşe “*genellikle kırsal mekanın iç fonksiyonlarına dayandırılmıştır*” *Kırsal fonksiyonlar en çok arazi kullanılması yoluyla bazen de kırsal nüfusun meslek yapısıyla kendilerini kabul ettirmektedirler*” demektedir.

Bütün bu yaklaşımlarda kırsal alanlar;

- Alan büyüklüğü,
- Alanın nasıl kullanıldığı
- Üzerinde yaşayan nüfusun mekân ile ilişkisi ile tanımlanmıştır.

Araştırma sahasında arazi çalışmaları, anket ve mülakat sonuçları ile Kırıkkale ili kırsal alanları tanımlanırken yukarıda açıklanan kırsal alan yaklaşımları ile birlikte kırsala ait daha birçok ölçüt kullanılmıştır (Ek.1). Ülkemizde İstatistik Verileri sağlayan DPT ve TÜİK gibi kuruluşlarda kırsala ait pek çok veri maalesef bulunmamaktadır. Yerel kamu kurum ve kuruluşlarında da kırsala ait ihtiyaç duyulan pek çok veri mevcut değildir.

Bu çalışmada Kırıkkale ili sınırları içinde bulunan 196 kırsal yerleşme birimine ait önceden belirlenen kırsallık ölçütleri var olup olmamasına göre araştırılmış ve kırsalın mevcut potansiyeli ortaya konulmuştur. Bu sonuçlar; *altyapı, sosyal yaşam, ekonomik yapı, nüfus* kriterleri açısından değerlendirildiğinde bu yerleşmeler ve kırsal nüfus ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Altyapı bakımından araştırma sahasındaki 196 yerleşme biriminin sayısal durumu şu şekildedir.

Tablo 30. Alt yapıya Göre Kırsal Yerleşmelerin Dağılımı

Kırsal Sınıflan- dırma	Entegre Kırsal Alanlar	Orta Derecede Kırsal Alanlar	Baskın Kırsal Alanlar
Köy Sayısı	28	25	143

Harita 21’de görüldüğü üzere altyapı özellikleri bakımından entegre olan yerleşmeler kentsel alanı çevrelemekte ve güneyinde yoğunlaşmaktadır.

Kentsel alandan uzaklaştıkça yerleşmelerin sahip oldukları altyapı imkanları azalmaktadır. Bu durum ulaşım ağı ve imkânlarının altyapı üzerindeki etkisini göstermektedir.

Araştırma sahasının doğusu altyapı bakımından gelişmemiş bir özellik gösterirken baskın kırsal alanlar bu bölgede yoğunlaşmaktadır.

Araştırma sahasında önceden belde özelliği gösteren yerleşmeler altyapı bakımından orta derecede kırsal alanlar olarak belirlenmiştir. Bunlardan belde özelliğini kaybeden yerleşmeler kaynak yetersizliği ve gerekli bakım ve onarım işleri yapılmadığından mevcut altyapı durumunu korumaları mümkün olmayacaktır.

Sosyal yaşam özellikleri bakımından araştırma sahasındaki 196 yerleşme biriminin sayısal durumu şu şekildedir.

Tablo 31. Sosyal Yaşam Özelliklerine Göre Kırsal Yerleşmelerin Dağılımı

Kırsal Sınıflandırma	Entegre Kırsal Alanlar	Orta Derecede Kırsal Alanlar	Baskın Kırsal Alanlar
Köy Sayısı	30	26	140

Harita 20’de görüldüğü üzere sosyal yaşam özellikleri bakımından entegre olan yerleşmeler altyapı durumunda olduğu gibi kentsel alanı çevrelemekte ve güneyinde yoğunlaşmaktadır.

Kentsel alandan uzaklaştıkça sosyal yaşam imkanlarının azalmasına bağlı olarak entegre kırsal alanlar azalmakta ve haritada yerini daha çok baskın kırsal alanlara bırakmaktadır. Sosyal yaşam özellikleri arasında aranan mobil ağa erişim (Harita 24) kısıtlanmakta, günlük yaşamın vazgeçilmez alışkanlıkları arasında olan market ve alışveriş imkanları azalmaktadır. Bu durum üzerinde yine ulaşım ağı ve imkânlarının yetersiz olması yanında kentsel alana olan mesafe, engebe (Çamlıca, Sarıkaya, Mehmetbeyobası, Uzunlar, Gazibeyli, yerleşmeleri gibi) ve yer şekillerinin elverişli olmaması da etkilidir.

Araştırma sahasının doğusu sosyal yaşam özellikleri bakımından gelişmemiş bir özellik gösterirken orta derecede ve baskın kırsal alanlar bu bölgede yoğunlaşmaktadır.

Sürdürülen ekonomik faaliyet türleri bakımından araştırma sahasındaki 196 yerleşme biriminin sayısal durumu şu şekildedir.

Tablo 32. Ekonomik Faaliyetlere Göre Kırsal Yerleşmelerin Dağılımı

Kırsal Sınıflandırma	Entegre Kırsal Alanlar	Orta Derecede Kırsal Alanlar	Baskın Kırsal Alanlar
Köy Sayısı	22	49	125

Harita 21’de görüldüğü üzere sürdürülen ekonomik faaliyet türleri bakımından entegre olan yerleşmeler altyapı ve sosyal yaşam durumunda olduğu gibi kentsel alanı çevrelemekte ve güneyinde yoğunlaşmaktadır.

Kentsel alandan uzaklaştıkça ekonomik faaliyet çeşitliliğinin azalmasına bağlı olarak entegre kırsal alanlar azalmakta ve haritada yerini daha çok baskın kırsal alanlara bırakmakta Ancak kırsal yerleşmelerde sürdürülen ekonomik faaliyetler açısından araştırma sahasının haritasında “orta derecede kırsal alanlar” entegre kırsal alanların yakın çevrelerinde ve daha yoğun biçimde karşımıza çıkmaktadır. Kentsel alandan uzakta orta

derecede kırsal alanların yoğunluk kazanmasında kırsalın ihtiyaç duyduğu ekonomik aktiviteyi kendi bünyesinde barındırması ile ilgilidir. Akaryakıt istasyonları, lokanta, market ve tarımsal araçların bakım onarımının yapıldığı küçük sanayi dükkanları yanında tarımsal üretimin pazarlandığı ofis ve kooperatif benzeri işletmeler merkezden uzaklaştıkça görülen ve kırsalın ekonomisini canlandıran faaliyetlerdir.

- Araştırma sahasındaki entegre kırsal alan olarak belirlenen yerleşmelerde nüfus miktarı diğer yerleşmelere göre daha fazladır.
- Araştırma sahasındaki entegre kırsal alanlarda meskenlerdeki değişim yapı malzemesi, meskenlerin eklentilerinin kullanım biçimi ve amacı doğal çevre özelliklerini yansıtmaz. Köy Bilgi Formlarında meskenlere ait bulgular incelendiğinde kullanılan yapı malzemesi bakımından tuğla ve briket kullanımının son yıllarda arttığı görülmüştür. Kerpiç ve taş malzeme kullanılarak yeni yapılan meskenlere rastlanılmamıştır.
- Araştırma sahasında orta derecede kırsal ve Baskın kırsal alanlarda kırsal meskenler doğal çevrenin özelliklerini önemli ölçüde yansıtmaktadırlar. Bu alanlarda kullanılan meskenlerde yakın çevreden elde edilen inşaat malzemesi taş ve toprak olup evlerin ahşap malzemesini yine yakın çevrede söğüt ve kavak ağaçlarından elde edilir. Bu meskenler tek ve en fazla iki katlı olup genellikle alt katları az sayıdaki büyükbaş ve küçükbaş hayvanların beslendiği ahır şeklinde kullanılır. Yine bu meskenlerin tamamında tuvalet, şebeke suyu dışarıda olup sonradan meskenlerin içine alınmıştır. Meskenlerde avlu genellikle tarımsal araç ve gereçler için garaj ve saklama alanı olarak kullanılır. Baskın ve Orta Derecede kırsal alanlarda özellikle 2000’li yıllardan itibaren yapılan meskenlerde kullanılan malzeme yerini tuğla ve briket malzemeye bırakmıştır. Meskenlerin eklentileri kullanım özelliğini kaybetmiş ya da bütünüyle ortadan kalkmıştır. Entegre kırsal alanlarda meskenler iki veya daha fazla kat sayısına sahip olurken yapımda ve malzeme kullanımında modern inşaat teknikleri görülmektedir. Bu meskenlerdeki eklentiler pek fazla görülmediği gibi olanlar da tarım dışı amaçlara yönelik kullanılır.
- Kırsal meskenlerde çatı örtüsünde hakim olarak kiremit kullanılır. Kerpiç ve düz damlı meskenlerde de meskenin yağış ve hava şartlarından korunmalarını sağlamak, meskenin ömrünü uzatmak amacıyla kiremit örtü kullanımı yaygınlaşmıştır.

- Araştırma sahasında kırsal alanlarda görülen değişimleri “Doğal Çevre Etkileri” ve “Kültürel Etkiler” olarak iki ana başlık altında toplamak mümkündür.

Doğal Çevre Etkenleri;

- İklim
- Topoğrafya
- Toprak Yapısı
- Jeolojik Yapı
- Hidrografik Özellikler

Kültürel Etkiler;

- Değişen dünya görüşü
- Yaşam biçimi
- İnternet ve telefon kullanımının yaygınlaşması
- Sosyal paylaşım platformlarının etkileri
- Geleneğin bireyler üzerindeki etkisinin azalması
- Konuttan beklenen konfor düzeyinin artması
- Sosyal hayatta dayanışma kültürünün azalması
- Sosyal yaşamda kadının daha fazla söz sahibi olması.
- Monokültür bir yaşam tarzından polikültür bir yaşam tarzına geçme isteği.

Yukarıda belirtilen etkilere ulaşım, ekonomik gelir düzeyi, kentlerin sosyal yaşam ve diğer alanlarda cazibe merkezi olmaları, ailelerin çocuklarının eğitim ve geleceğini kentlerde daha kolay sağlayabilecekleri düşüncesi gibi nedenleri de sıralayabiliriz. Bütün bu gelişmeler kırsal alanların geleneksel hizmet alanlarından farklı politika teknikleri ile yeniden tanınması ve hizmet edilmesi gerekliliklerini de zorunlu kılmaya başlamıştır.

Kırsal alanlara hizmet götürmekte sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları ile özel teşebbüsün, STK’ların , üniversitelerin kırsal alan yaklaşımlarında değişikliklere gitmesi, kırsal alanları sadece ekonomik anlamda değil yukarıda saydığımız teknoloji, iletişim, kültürel ve daha bir çok alanda kalkındırabilecek yapılanmalara gitmesi gereklilik arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ABBASOĞLU ÖZGÖREN, A. & KOÇ, İ. 2010. Erkekler İçin Çalışma Hayat Tabloları Uygulaması: Türkiye, 1980-2000 Muğla Üniversitesi, İ.İ.B.F, İktisat Bölümü 1. Ulusal Nüfusbilim Kongresi, 7-10 Ekim, 2010 Sayfa 31
- ACAR, M. & BULUT E. 2006. Türkiye ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikalarında Son Gelişmeler, S.Ü. İİBF, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C:11, S:17, s:1-19, Konya.
- AFETİNAN, A. 1978. Cumhuriyet'in Ellinci Yılı İçin Köylerimiz. Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara
- AHİPAŞAOĞLU, S. & ÇELTEK, E. 2006. Sürdürülebilir Kırsal Turizm. Gazi Kitap Evi, Ankara
- AKDEMİR, İ. O. 1997. 'Muratçık (Avşan) Ovası ve Yakın Çevresinin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası' , Fırat Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), ELAZIĞ.
- AKDEMİR, 2013, II. Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı, Bildiriler, Sayfa: 1
- AKDEMİR, İ. O. 2013 "Genel Fiziki Coğrafya" Editörler: Hamza Akengin, İskender Dölek. Pegem Akademi. Ankara
- AKŞİT, B. 1985. Köy Kasaba ve Kentlerde Toplumsal Değişme. Turhan Kitabevi. Ankara
- ALAÇIK, N. & ERKAL, T. 1979. Bölge Planlamasında Jeomorfoloji ve Köy-kentler. 4. Jeomorfoloji Kurultay Bildirisi. Jeomorfoloji Dergisi Yıl.9 S.8 Ankara
- ALPARSLAN, E. & AYDÖNER, C. 2004. 'Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı Bilgilerinin Topoğrafya Bilgileriyle Birlikte Analizi, Kocaeli İli Uygulaması' 3. Coğrafya Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, Fatih Üniversitesi. 6-9 Ekim, İstanbul
- ALTAN, M. 2001. Köylüler Ne Zaman Manşet Olur, Zaman Kitap, Ankara.
- ALTIN, Y. 2008. Düünden Bugüne Kırıkkale, Belen Yayıncılık, Ankara.
- ARTUKMAÇ, S. 1955. Köylerimizi Nasıl Kalkındırabiliriz? Bedir Yay. Ankara
- ATALAY, B. 1983, Sanayileşme ve Sosyal Değişme (Kırıkkale Araştırması) DPT Sosyal Planlama Başkanlığı Planlama Dairesi Yay.No.1917 Ankara.

- ATALAY, B. 1995, Dünya “Hoşgörü-Manas-Abay Yılı” VII. Uluslar Arası Edebiyatı Semineri ve I. Uluslar arası Türk Dünyası Kültür Kurultayı Bildirileri, S-159-161, Ankara.
- ATALAY, İ. 2005. ‘Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya’ Meta Basım ve Matbaacılık Hizmetleri, İZMİR.
- BORATAV, K. 1998. “1963 ve 1970 Tarım sayımlarına Göre Türkiye’de Toprak Mülkiyeti ve Tarımda Değişim. 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yay. s.86-97, Ankara.
- BORATAV, K. 2008. Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2007. İmge Yay. Ankara
- CLARK, J. 1996. Kalkınmanın Demokratikleşmesi. Türkiye Çevre Vakfı Yay. s.36 Ankara
- ÇELİK, Z. 2005. Planlı Dönemde Türkiye’deki Kırsal Kalkınma Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. Erişim, <http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi>
- ÇEVİK, A. 1982. Kent Eşiği Araştırması-Türkiye İçin Kent Tanımı. DPT Yayınları. Ankara
- ÇOLAKOĞLU, E. 2007. “ Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy-Kent Projesi”, ZKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi C:3, S:6, s.187-2002, Zonguldak
- DARKOT, B. 1966. Türkiye’de Nüfus Artışı ve Şehirleşme. İTÜ Mimarlık Dergisi, No:11,s: 34. İstanbul
- DARKOT, B. 1967 Şehir Ayırımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Sayı 17, İstanbul
- DEMİR, H. 2008. Kentleşme Ve Yerel Yönetimler Açısından Kırıkkale Kenti. 21.Yüzyılın Başında II. Kırıkkale Sempozyumu.(13-14 Mart 2008). Kırıkkale
- DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü), 1999, Ekonomik ve Sosyal Göstergelerle Kırıkkale, DİE Yay. No: 2226, Ankara.
- DOĞANAY, F. 1993. Kırsal Kalkınma. DPT Yay. Ankara
- DOĞANAY, F. 1993. Merkez Köyler. DPT Yay. Ankara
- DOĞANAY, H. 1984.** ‘Bölge Planlamasının Coğrafi Esasları’ Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Edebiyat Bölümleri Ders Notları, ERZURUM.
- DOĞRUEL, F. 2008.** “ Türkiye’de Tarımın Dünyü ve Bugünü”, Tarım Sektörünün Gelişimi Sorunları ve Tarım Politikaları Sempozyumu, Yıldız Tek. Üniv. Yay. İstanbul.

- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Müsteşarlığı,. 1982; Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi. Ankara
- DPT, 1963. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 1968. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 1973. Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl(1973-1977). ‘Köy ve Köylü Sorunu’ . DPT Yay. No.1272, Ankara
- DPT, 1974. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 1979. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 1983. Kırsal Alan Planlamasında Bir Araç Olarak Merkez Köylerin Fonksiyonu. Ankara
- DPT, 1985. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 1990. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 1996. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 2000. Özel İhtisas Komisyon Raporu 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma
- DPT, 2001. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara
- DPT, 2006. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi. Ankara
- DPT, 2007. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı
- EMİNAĞAOĞLU, Z. & ÇEVİK, S. 2005. Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım ve Planlama Politikalarının Bölgesel Ölçekte Değerlendirilmesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Planlama Dergisi 2005/2, s.72-81. ANKARA
- ENGİZ Y., OZANKAYA Ö. & TAYANÇ T. 1976; Türkiye’de Kooperatifçilik. Milliyet Yay. No:15. İstanbul
- ERSOY, H. Y. 2011. “Kırsal Alanda Yöresel Mimari Özelliklerin Belirlenmesi” Projesi ve Kayseri Örneği Üzerinde Bir Araştırma ve Öneri Üzerine” Mimarlık Dergisi, Ocak-Şubat 2011,sayı 351
<http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=365&RecID=2290>
- GERAY C. 1974. Planlı Dönemde KöyeyçnelikÇalışmalar.TODAIE Yay. Ankara
- GÖZENÇ, S. 1977. ‘Arazinin Kullanılması ve Değerlendirilmesinin Coğrafi Yönden Tetkiki’. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi S.20-21, s: 169-180, İSTANBUL

- GÜLBUÇUK, B., KIZILARSLAN, D. & ERUSLU, D., KAN, M., SOYSALDI, E. & OLGUN, G. 2015. Kırsal Kalkınma Paradigması ve Yeni Arayışlar
- GÜLÇUBUK B. 2000. “GAP Alanı Özelinde Kırsal Kalkınma Politikalarının Etkinliği”, Kırsal Çevre Yıllığı 2000 İçinde, s.32-43, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yay. Ankara.
- GÜLÇUBUK B. 2006. “Kırsal Kalkınma: Kavramlar, Uygulama Esasları ve Dikkat Noktaları” Hatay’da On Sıcak Gün içinde, Mustafa Kemal Ün. Yay. Hatay.
- GÜLÜMSER A.A, LEVENT, B.T & NIJKAMP P. 2010. Türkiye’nin kırsal yapısı: AB düzeyinde bir karşılaştırma İTÜ Der. Mimarlık, planlama, tasarım. C:9 S:2 s:133-144 Eylül 2010. İstanbul
- HAYLİ, S. 1995. ‘Erzincan Ovasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası’ , Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), ELAZIĞ.
- HAYLİ, S. 2001. ‘Erzincan Ovasında Köy Meskenleri’ , Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11, S.2:21-42, ELAZIĞ.
- HOLLAND, J. & BURIANANDL, M. D. 2003. Tourism in Poor Rural Areas. Diversifying the product and expanding the benefits in rural Uganda and Czech Republic, PTT Working Paper, No:12,3-37 (http://turismo-ostenible.rds.hn./document/documentos/Tourism_Poor-rural-areas.pdf, erişim:10.08.2011)
- https://www.academia.edu/10243991/KIRSAL_KALKINMA_PARADIGMASI_VE_YENI_ARAYISLAR erişim tarihi 11 02 2019 05 32
- İNCELER, R. 1969. Köy ve Köylümüzün Devamı. Ankara
- KAFAOĞLU, A. 2002. Tarım: Bolluk İçinde Yoksulluk, Kaynak Yay. Ankara.
- KAYIKÇI, S. 2009. Türkiye’de Kırsal Alan Yönetimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara
- KAZGAN, G. 1998. “1980’lerde Türk tarımında Yapısal Değişme”, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yay. s.31-36, Ankara.
- KELEŞ R. 2006. Kentleşme Politikası. İmge Yay. Ankara
- KELEŞ, R. 1984. Kentleşme ve Konut Politikası, A.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi. Yayımları, 540. S:43
- KELEŞ, R. 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Yayınları. Ankara

- KIRIKKALE VALİLİĞİ, 1997. Kırıkkale İli Kalkınma Projeleri(1997-2000) İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü. Kırıkkale
- KİB, 1972. Merkez Köylerin Seçim Kriterleri. Tetkik ve Planlama-Koordinasyon Kurulu Başkanlığı. Ankara
- KORLUK R. 1999. Türkiye Ekonomisi, Tarihsel Gelişim Yapısal ve Sosyal Değişim. Beta Yay. 6. Baskı, İstanbul
- KÖKSAL, A, 1964, Kızılırmak Doğusunda Ankara'nın Üç İlçe Merkezi, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 5, Sayfa:169-186
- KÖYİŞLERİ VE KOOPERATİFLERİ BAKANLIĞI, 1978. Köykent. Köy İşleri ve Kooperatifleri Bakanlığı Yay. Ankara
- KÖYMEN, O. 1998. "Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Yapı ve Tarım Politikaları," 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yay. s. 1-5, Ankara.
- KUYUCUKLU, N. 1983. Türkiye İktisadı. Okan Dağıtımçılık. İstanbul
- MUTLU, N. 1967. Köy ve Köylü Sorunu. DPT Yay. Ankara
- NEUMAN, M. 2000. Regional Design: Recovering Agreat Landscape Architecture and Urban Planning Tradition,Landscape and Urban Planning,S:47,s:115-128
- ORHONLU, C. 1965. Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskân Teşebbüsü(1691–1696) İ.Ü. Edb. Fak. Yay. No.868, İstanbul.
- ÖNCÜ, E. 1995. ' Ulaşımda Uzun Dönemde Beklenen Eğilimler ve Gelişmeler' 3. Ulaştırma Kongresi5-6-7 Haziran 1995 İstanbul Bildiriler Kitabı, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Maya Basın Yayın S: 25-39 İSTANBUL
- ÖRSDERİR, V. & ARSLAN, H. 2003. 21.yy Başında Kırıkkale Sempozyumu (10–11 Haziran 2003) Çelik İş Sendikası Yayınları. Kırıkkale.
- ÖRSDERİR, V. & ARSLAN, H. 2008. 21.yy Başında Kırıkkale Sempozyumu (13–14 Mart 2008) Kırıkkale Kent Konseyi Yayınları. Kırıkkale.
- ÖZÇAĞLAR, A. 1997. Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler. Ekol Yay. Ankara
- PAMUK, Ş. & TOPRAK, Z. 1988; Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-200), Türk Sosyal Bilimler Derneği , Yurt Yayınları Ankara.
- SARAÇOĞLU, M. & BULUT, E. 2004. "Tarımsal Kalkınmadaki Rolü ve Türkiye'de Tarımsal Teşvikler", Gazi Üniversitesi. Yay. İ.İ.B.F. Dergisi, 2004, S:1, s.47-62, Ankara.

- SARAN, N. 1984. 'Köylerimiz' İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:3222. İSTANBUL
- SOYKAN, F. 2003. Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi için Önemi.Ege Coğrafya Dergisi.Sayı:12:1-11 İzmir.
- STROUP, R. & GWORTNAY, J. 2006. Temel Ekonomi. Liberte Yay. Ankara
- ŞEKER, M. 1986. Türkiye’de Tarım İşçilerinin Toplumsal Bütünleşmesi. Değişim Yay. Ankara
- TANKUT, H. R. 1939. Köylerimiz Bugün Nasıldır Dün Nasıldı Yarın Nasıl Olmalıdır? A.Ü.DTCF. Yay. Ankara
- TARIM VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI, 1991. Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi. Ankara
- TARIM VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI, 1991. Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi. Ankara7
- TEKELİ, İ. & İLKİN, S. 1998. “ Tarımsal Teknolojide İlk Gelişmeler:İlk Makineleşme”, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yay. s. 6-21, Ankara.
- TEKELİ, İ. 2001; Modernite Aşılırken Kent Planlaması. İmge Yay. Ankara
- TOPUZ, H. 2007. “Cumhuriyet Dönemi Ekonomisinde Tarımsal Yapının İncelenmesi,” SDÜ İİBF Dergisi C:12, S:3 s.367-380, Isparta.
- TUİK, 2008. Bölgesel Göstergeler TR71 Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir. Yay. No:3287 Ankara
- TUNÇDİLEK N. 1967. Türkiye İskan Coğrafyası, Kır iskanı (Köy-Altı İskan Şekilleri). İ.Ü. Ed.Fak. Yay, No.1283, Coğ.Enst.Yay.No.49, İstanbul
- TUNÇDİLEK, N. 1986. ‘Araziden Yararlanmada Yeni Bir Yöntem Denemesi İçin Coğrafi Gerekçe’, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S.3, s:1-20, İSTANBUL
- TURAL, K. S. 1997. “Ahmet Yesevi’den Hasan Dede’ye Gönül Erleri”. Kırıkkale Valiliği Tebliğler Kitabı. s.34-51, Kırıkkale
- TURHAN M. 1964. Toprak Reformu ve Köy Kalkınması. Bedir Yay. No:20. İstanbul
- TÜMERTEKİN, E. 1994. ‘Ekonomik Coğrafya’ İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basım Evi. İSTANBUL
- TÜRKEŞ A. 1994. Temel Görüşler. İstanbul

- TÜRKÖĞLU, C. 1978. “Köykentler Üzerine” Orman Müh. Der. Kasım-Aralık 1978 s.29-32. Ankara
- TÜTENGİL, C.O. 1969. Türkiye’de Köy Sorunu. Kitaş Yay. İstanbul
- TÜTENGİL, O. C. 1977. Kırsal Türkiye’nin Yapısı ve Sorunları. Gerçek Yayınevi, s: 7-8, İstanbul,
- URY, J. 1999. Mekanları Tüketmek, Çev: Rahmi Ögdül. Ayrıntı Yayınları. İstanbul
- YAHYAOĞLU, T. 1971. Tarım Kentleri. Çınar Yay. Ankara
- YİĞİT, A. & DURMUŞ, E. 2014. ’Türkiye’nin Tarım Yörelere ve Bölgeleri’ Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık. Yayın no: 942 ANKARA
- YİĞİT, A. 1997. “ Merkez Köyler Projesi”, Elazığ Projesi (2000’li Yıllara Hazırlık Çalışmaları), C:3, Köye Götürülen Hizmetler ve Merkez Köyler Araştırması, s.46-52, Elazığ

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Arslan AYTEKİN
Öğrenci Numarası	992202106
Enstitü Anabilim Dalı	Coğrafya
Programı	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR
Tez Başlığı (Türkçe)	Yeni Kırsallık Kavramı ve Kırsal Değişme: Kırıkkale İli Kırsalı Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 181 sayfalık kısmına ilişkin, 24/07/2019. tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aştığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. İlhan Oğuz AKDEMİR
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Sadettin TONBUL
Anabilim Dalı Başkanı ✓
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

Ek 2. Kırıkkale Kırsal Araştırma Anketi

Köyün Konumu, Coğrafi Özellikleri

1. Bağlı olduğu ilçeye uzaklığı(km):
(0-10) (11-20) (21-30) (31-40) (41 +)
2. Bağlı olduğu il ile uzaklığı(km):
(0-20) (21-40) (41-60) (61-80) (81 +)
3. Ortalama Eğimi():
(0 - 8) (8,1-16) (16,1-24) (24,1-32) (32,1+)
4. Ortalama yükseltisi(m):
(300-600) (601-900) (901-1200) (1201-1500) (1500+)
5. Kuruluş Yeri: Ova Sırt Plato Yamaç Vadi boyu Dağ eteği düzlüğü

Altyapı Özellikleri

6. Su şebekesi: var yok
7. Su kontrolü: yapılıyor yapılmıyor
8. Kanalizasyon: var yok
9. Sabit telefon: var yok
10. İnternet: var yok
11. PTT şubesi : var yok
12. Sağlık hizmeti: var il/ilçeye gidiliyor
13. Çocuk Parkı: var yok
14. Mesire yeri: var yok
15. Ulaşım(yol durumu): Asfalt Stabilize Toprak
16. Ulaşım Şekli: Toplu taşıma Özel Araç
17. Eğitim binası: İlkokul Ortaokul Taşıma merkezi Lise

Köyde Yürütülen Ekonomik Faaliyetler

18. Bakkal: var yok
19. Lokanta: var yok
20. Kahvehane: var yok
21. Fırın: var yok
22. Barınma/Otel: var yok
23. Benzinlik: var yok
24. Pazar yeri: Kuruluyor Kurulmuyor
25. Mandıra: var yok
26. Çiftlik: var yok
27. Ofis/Kooperatif: var yok
28. Köyde sürdürülen ağırlıklı ekonomik faaliyetler:
.....
29. Köyde arazisi olduğu halde köyde oturmayan, fakat arazisini işleyen: var yok
30. Tarım dışı gelire sahip nüfusun köy nüfusuna oranı

Tamamına yakını Yarıdan Fazlası Yarısı Yarıdan Azı Çok azı

31. İl/ilçede çalışan köyde ikamet eden nüfusun köyde oturan nüfusuna oranı

Tamamına yakını Yarıdan Fazlası Yarısı Yarıdan Azı Çok azı

Sosyo-kültürel yaşam, Nüfus ve Mesken Özellikleri

32. Nüfus miktarı:

(0- 50) (51 -100) (101- 150) (151- 200) (201-250) (251+)

33. Nüfus artışı(Son 5 yıl): Artıyor Azalıyor Durağan

34. Mevsimlik iş için köyden gidenler: Var Yok

35. Mevsimlik iş için köye gelenler: Var Yok

36. Meskenlerde çatı örtüsü: Toprak Dam Kiremit Saç

37. Meskenlerde yapı özelliği: Betonarme Kerpiç Taş

38. Mesken eklentilerinin kullanım amacı: Tarımsal Tarım dışı

39. Köyde kullanılabilir durumda olan mesken sayısı:

(0- 30) (31 -60) (61 -90) (91-120) (121+)

40. Meskenlerin kullanım süresi/ ne kadarı bütün yıl kullanıyor.

Tamamına yakını Yarıdan Fazlası Yarısı Yarıdan Azı Çok azı

ÖZGEÇMİŞ

Arslan AYTEKİN 1976 yılında Kırıkkale’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kırıkkale’de tamamladı. Lisans eğitimini Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde 1995-1999 yılları arasında tamamladı. Halen 1999 yılında başladığı öğretmenlik mesleğine devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

